

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ IR SOCIALINĖS GEROVĖS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Regimantas Kaikaris

Edukologijos (specializacija – švietimo vadyba)
magistrantūros II kurso studentas

**PEDAGOGŲ ETIKĄ REGLAMENTUOJANČIŲ DOKUMENTŲ
ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI
IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE: ŠIAULIŲ MIESTO ATVEJIS**

Magistro darbas

Darbo vadovė:
doc. dr. R. Bakutytė

Šiauliai, 2016

Darbas originalus ..... Regimantas Kaikaris
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. TEORINIAI PAGRINDAI APIE PEDAGOGŲ ETIKĄ IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE	
1.1. Pedagogo etikos samprata.....	9
1.2. Pedagogo etikos raiškos sritys ir turinys.....	12
1.3. Pedagogo etikos įgyvendinimas švietimo organizacijoje.....	16
1.4. Pedagogo etikos reglamentavimas ikimokyklinėje įstaigoje.....	21
2. TYRIMO METODOLOGIJA	
2.1. Tyrimo metodologija.....	30
2.2. Tyrimo tikslas, metodika ir organizavimas.....	31
3. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI	
3.1. Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų turinio analizė.....	36
3.2. Auklėtojų nuomonių apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje analizė.....	43
3.3. Vadovų nuomonių apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje analizė.....	53
DISKUSIJA	61
IŠVADOS	63
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	71

SANTRAUKA

PEDAGOGŲ ETIKĄ REGLAMENTUOJANČIŲ DOKUMENTŲ ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE: ŠIAULIŲ MIESTO ATVEJIS

Baigiamasis magistro darbas

Respublikos švietimo įstatyme (2011), nurodyta, kad kiekvienas pedagogas turi laikytis švietimo organizacijos nustatytų pedagogų etikos normų, kurios pateikiamos pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose, tačiau žiniasklaidoje pasirodantys pranešimai apie netinkamai pasielgusius pedagogus ar ikimokyklinės įstaigos vadovus, sudaro sąlygas manyti, kad tokie dokumentai susiduria su įgyvendinimo problemomis. Taigi išryškėja tokios *tyrimo problemos*: kokios pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos egzistuoja ikimokyklinėje įstaigoje? Kokie siūlomi sprendimų būdai pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimui ikimokyklinėje įstaigoje? *Tyrimo objektas* – etiką reglamentuojantys dokumentai. *Tyrimo hipotezė* – tikėtina, kad pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos ir jų sprendimo būdai priklauso nuo dirbančiųjų sąmoningumo.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje. Siekiant šio tikslo buvo suformuluoti tokie **uždaviniai**: 1. Remiantis moksline literatūra ir kitais informacijos šaltiniais, išsiaiškinti pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento paskirtį, reikšmę ir įgyvendinimo problemas ikimokyklinėje įstaigoje; 2. Atlikti Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų dokumentų, reglamentuojančių pedagogų etiką, turinio analizę, siekiant išsiaiškinti paskirtį, tikslus, vertybes, principus ir numatytą dokumento įgyvendinimą; 3. Nustatyti auklėtojų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus; 4. Išsiaiškinti vadovų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus.

Tyrimo metodologija. Šiame darbe remtasi bihevioristine, socialinio konstruktyvizmo ir humanistine filosofijomis.

Tyrimo metodai: literatūros analizė ir sintezė, atlikta dokumentų turinio analizė, įvykdyta auklėtojų ir vadovų anketavimo būdu gautų rezultatų analizė ir aprašomoji statistika.

Esminės išvados. Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo problemos ir jų sprendimo būdai siejami su žmogiškaisiais faktoriais.

SUMMARY

IMPLEMENTATION PROBLEMS OF TEACHER ETHICS REGULATIONS AND THEIR SOLUTIONS AT A PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION: A CASE IN ŠIAULIAI CITY

The final master thesis

It is directed in the Law of Education in Republic (2011) that all pedagogues must obey standards of ethics of pedagogues announced in the law. However, a lot of articles in press about misbehaviour of pedagogues or headmasters in kindergartens show that there are problems with realization of such documents. The *problems of the research* are: what problems of realization of documents of ethics for pedagogues exist? What are the ways of solving the problems of realization the documents in pre-school educational institution. The *object of research* - the documents of ethics. The *hypothesis of research* - it is expected that problems of realization of documents of ethics and ways of solving them depends on conscious attitude of workers towards them.

The **aim of the research** is - to analyse the problems of realization and ways of solving problems of realization of documents of ethics in pre-school institutions.

According to this aim **the tasks** were formed: 1. According to scientific literature and other sources, to analyse the aim, the meaning and realization of documents of ethics in pre-school institutions; 2. To analyse the content of documents of ethics in Šiauliai pre-school institutions if to understand the aim, values, principles and realization of the given document; 3. To establish the nurses' opinion about the problems of realization of documents of ethics and the ways of solving them; 4. To analyze the headmasters' opinion about the problems of realization of documents of ethics and the ways of solving them.

Methodology of the research. The behaviouristic, social constructivism and humanistic philosophies were used in the task.

Methods of the research. Analysis and synthesis of literature, analysis of content of documents, analysis of the results of the nurses' answers to the questionnaires and statistics.

The main conclusions. The problems and ways of solving problems of realization of documents of ethics are connected with human factors.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Siekiant išugdyti žmogų, kaip visapusiškai išprususios visuomenės ateitį, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011) numato aiškius švietimo tikslus, pagal kuriuos turi būti ugdomos vaikų vertybinės orientacijos, leidžiančios tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi. Dėl šių numatytų švietimo tikslų yra keliami aukšti reikalavimai pedagogams, kurie pastaruoju metu turi pasižymėti ne tik puikiomis žiniomis, įgūdžiais, kompetencijomis, bet ir pavyzdiniu elgesiu, aukštais doroviniais standartais bei principais (Misevičius, 2008; Anangisye, 2010). Pasak E. Campbell (2010), šių laikų pedagogui svarbu ne tik tobulinti savo profesines, dalykines kompetencijas, bet ir etines žinias, laikytis aukštos dorovės principų, tinkamo elgesio taisyklių, suprasti savo kaip tikro, atsidavusio pedagogo dorovinius įsipareigojimus ugdytiniam, kurie užtikrintų visuomeninę ateities gerovę.

Pripažįstama, kad švietimo organizacija yra viena iš svarbiausių vaiko socializacijos institucijų, kurioje dirbantys asmenys yra atsakingi už ateities kultūrą ir visuomenėje egzistuojančias vertybes. Pasak D. Kraskauskaitės ir V. Zuzevičiūtės (2012), švietimo organizacija turi pasižymėti ypatingai etiškais bruožais, kadangi jos atsiradimo paskirtis ir ugdymo tikslai yra nukreipti į visos visuomenės intelektualinį, dorovinį lavinimą bei ugdymą. Atrodo logiška, kad švietimo organizacijoje dirba ir etiški pedagogai, kurie pasižymi aukštais doroviniais principais, laikosi etikos normų, vadovaujasi visuotinai pripažintomis vertybėmis, kurias puoselėja švietimo organizacija. Juo labiau, kad Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011), yra aiškiai nurodyta, kad kiekvienas pedagogas turi laikytis švietimo organizacijos nustatytų pedagogų etikos normų, kurios pateikiamos pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose (kodeksuose, aprašuose, normose ir pan.). Tačiau žiniasklaidoje vis dažniau pasirodantys pranešimai apie netinkamai pasielgusius pedagogus ar ikimokyklinės įstaigos vadovus, suponuoja diskusijas kelti klausimus, kas juos privertė taip pasielgi, kokiais doroviniais principais ir vertybėmis jie rėmėsi tam tikrose situacijose. Tokios situacijos, kuomet švietimo organizacijų darbuotojai pasielgia neetiškai smukdo visuomenės pasitikėjimą švietimo sistemoje dirbančiais žmonėmis, mažina atitinkamos įstaigos reputaciją bendruomenėje. Remiantis D. Kraskauskaite ir V. Zuzevičiūte (2012), priimta manyti, kad etika švietimo organizacijoje yra laikoma savaime suprantamu dalyku, kurios išraiška yra kiekvieno darbuotojo sąžinė, dora ir atsakingumas, tačiau būtent dėl tokio požiūrio ši sritis yra apleista ir mažai nagrinėjama.

Lietuvoje tyrimus, susijusius su švietimo organizacijų etika yra atlikusios D. Kraskauskaite ir V. Zuzevičiūte (2012), kurios nustatė, kad pedagogai, dirbantys aukštosiose, profesinėse ir vidurinėse mokyklose, retai tiesiogiai susiduria su etikos normomis (kodeksais), o

pati etikos infrastruktūra yra nepakankamai plėtojama. Daugiau mokslinių darbų Lietuvoje šia tema aptikti nepavyko. Randama daugiau darbų, kuriuose Lietuvos mokslininkai tyrinėja švietimo organizacijų kultūrą, kuri atskleidžia dominuojančias etines normas ir organizacijos vertybes (Jucevičienė P., 1996; Poškienė A., 1998; Targamadzė V., 2009 ir kt.). Dažniausiai autoriai analizavo ir aprašė verslo organizacijų etiką bei jos infrastruktūrą (Vasiljevienė N., 2000, 2006; Guščinskienė J., 2002; Paulavičiūtė A., 2004; Pruskus V., Lukoševičius V., 2009; Čiarnienė R., 2011; Palidauskaitė J. 2011 ir kt.). Pedagogų ir švietimo organizacijų etikai didelį dėmesį skiria užsienio šalių autoriai (Curtis, D. M. 2006; Campbell E., 2010; Anangisye W. A. L., 2010 ir kt.), kurie pažymi, kad vadovaujantis etikos normomis galima sėkmingiau dirbti ne tik su vaikais, bet ir visa visuomene. Jie akcentuoja, kad pedagogui yra labai svarbus santykis su savo profesija, atsakomybė už savo veiklą, rodomą pavyzdį, sąmoningas požiūris į kultūros, tradicijų ir dorovinių vertybių puoselėjimą bei perdavimą savo auklėtiniams.

Lietuvoje yra vykdomi tyrimai siekiant išsiaiškinti etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimą švietimo organizacijose, tačiau pasigendama atliekamų tyrimų ikimokyklinėse švietimo įstaigose, o tai sustiprina tyrimo reikšmingumą ir aktualumą. Siekiant įsigilinti į ikimokyklinėse švietimo įstaigose vyraujančią etiką ir jos reikšmingumą, būtina nustatyti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus minėtose švietimo organizacijose, t. y. ikimokyklinėse įstaigose.

Tyrimo problema. Kokios pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos egzistuoja ikimokyklinėje įstaigoje? Kokie auklėtojų ir vadovų siūlomi sprendimų būdai pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimui ikimokyklinėje įstaigoje?

Tyrimo objektas – etiką reglamentuojantys dokumentai.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos ir jų sprendimo būdai priklauso nuo dirbančiųjų sąmoningumo.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje.

Siekiant šio tikslo buvo suformuluoti tokie **uždaviniai**:

1. Remiantis moksline literatūra ir kitais informacijos šaltiniais, išsiaiškinti pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento paskirtį, reikšmę ir įgyvendinimo problemas ikimokyklinėje įstaigoje.

2. Atlikti Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų dokumentų, reglamentuojančių pedagogų etiką, turinio analizę, siekiant išsiaiškinti paskirtį, tikslus, vertybes, principus ir numatytą dokumento įgyvendinimą.

3. Nustatyti auklėtojų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus.

4. Išsiaiškinti vadovų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus.

Tyrimo metodologija.

Šiame darbe remiamasi ir *biheavioristine filosofija* kurioje mokslininkai A. Bandūra ir B. F. Skinner'is teigia, kad aplinka, kurioje žmogus egzistuoja, nėra atsitiktinė. Žmogus orientuojasi į aplinkoje sukurtas ir diktuojamas tam tikras sąlygas ir atitinkamai elgiasi. Etiką reglamentuojančiuose dokumentuose atskleidžiamos teigiamos ir neigiamos sankcijos, kurios sąlygoja individo elgesį ir priimamus sprendimus. Svarbu tampa aiškumas, nustatantis taisyklės ir pasekmės ryšį bei užkertantis kelią interpretacijoms ir manipuliacijoms.

Laikomasi ir *socialinio konstruktyvizmo filosofijos* (Vygotsky, 1978; Bruner, 1990). Šiuo požiūriu palaikoma idėja, kad socialinė realybė yra kuriama atsižvelgiant į jos sąveiką su aplinka. Pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose pateikiamos etikos ir elgesio normos, kuriomis turi vadovautis darbuotojai savo darbe ir santykiuose su kitais žmonėmis. Per socialines sąveikas žmonės skirtingais būdais konstruoja ir kategorizuoja realybę, ją interpretuoja, priskiria atitinkamas prasmes ir sukuria savo pažinimo pamatus.

Šis darbas remiasi *humanistine filosofija* (Maslow, 2006; Amonašvilis, 2009; Ingleby, 2013), kurioje didžiausias dėmesys skiriamas žmogui. Jis suvokiamas kaip aktyvus savęs ir savo pasaulio kūrėjas, siekiantis gerinti situaciją visuomenėje, gebantis tobulėti bei keistis. Kiekvieno pedagogo iššūkis užtikrinti tikrus, augančios asmenybės, humanistinius santykių pradus, kurie remiasi svarbiausiais doroviniais principais, išauklėti tikrą žmogų, kuris geba kurti gerį ir grožį. Svarbiausia, kad pats pedagogas remtųsi bendražmoniškosiomis vertybėmis ir doroviniais principais, kurių pagrindu galima vystyti humaniškumą ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo metodai:

1. *Teoriniai metodai*. Mokslinės, vadybinės, filosofinės, psichologinės, įstatyminės, pedagoginės, tyrimų metodologijos ir kitos literatūros analizė ir sintezė, kuri leido teoriškai išnagrinėti pedagogų etikos apibrėžiančius aspektus, jos raišką švietimo organizacijoje, pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo reikšmingumą ir problemas ikimokyklinėse švietimo įstaigose.

2. *Duomenų rinkimo metodai*. Vykdyta kiekybinės metodologijos strategija – anketavimas. Ikimokyklinių švietimo įstaigų pedagogams ir vadovams buvo pateikta anketinė apklausa, kuria siekta išsiaiškinti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus.

3. *Duomenų analizės metodai*. Atlikta pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų turinio analizė, kuria buvo identifikuojami reikšmingi terminai ir nustatoma, kaip dažnai jie pasitaiko nagrinėjamame tekste, išskirti prasminiai vienetai (tai žodžiai ar jų junginiai, jų buvimas bei intensyvumas tam tikrose analizuojamo teksto vietose). Įvykdyta kiekybinė atlikto ikimokyklinių įstaigų pedagogų ir vadovų anketavimo rezultatų analizė ir aprašomoji statistika.

Tyrimo rezultatų statistinė analizė buvo atlikta naudojant SPSS statistinę duomenų apdorojimo ir „Microsoft Office Excel“ kompiuterinę programas.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Problemos analizei buvo surinkta 19 pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų (kodeksų, aprašų, normų, taisyklių) iš Šiaulių mieste esančių valstybinių ikimokyklinių švietimo įstaigų. Iš surinktų 19 pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų, 4 dokumentai buvo paimti iš lopšelių-darželių oficialių internetinių puslapių, kiti 15 gauti tiesiogiai kreipiantis į įstaigos vadovus. Anketavimo metodu apklausti 166 pedagogai ir 30 vadovų iš Šiaulių ikimokyklinių įstaigų, kuriose pavyko rasti pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus.

Tyrimo etapai.

Pirmajame etape (2015 m. spalio – gruodžio mėnesiais) vykdomas mokslinės literatūros studijavimas ir parengiama teorinė darbo dalis.

Antrajame etape (2016 m. sausio – vasario mėnesiais) nagrinėjami ikimokyklinių įstaigų dokumentai, reglamentuojantys pedagogų etiką ir parengiamas tyrimo instrumentas.

Trečiajame etape (2016 m. kovo mėnesį) atliekamas tyrimas.

Ketvirtajame etape (2016 m. balandžio – gegužės mėnesiais) analizuojami, interpretuojami ir apibendrinami tyrimo duomenys, formuluojamos išvados ir rekomendacijos.

Darbo naujumas.

Magistro darbe atskleidžiamos pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos ir ikimokyklinių įstaigų pedagogų bei vadovų siūlomi sprendimo būdai, kurie gali prisidėti prie sėkmingo dokumento įgyvendinimo. Tai aktualu, siekiant užkirsti kelią neetiško elgesio apraiškoms ikimokyklinėse įstaigose ir išlaikyti gerą pedagogo profesijos įvaizdį visuomenėje.

Darbo aprobacija. Skaitytas pranešimas *studentų mokslinių darbų konferencijoje* tema „*Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos*“, pranešėjas: Regimantas Kaikaris. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2016 gegužės 12 d.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis), įvadas, trys skyriai, 11 lentelių, 6 paveikslai, diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

1. TEORINIAI PAGRINDAI APIE PEDAGOGŲ ETIKĄ IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE

1.1. Pedagogo etikos samprata

Kiekvienos tautos pedagogas turi remtis ne tik dalykinėmis, profesinėmis kompetencijomis, bet ir aukščiausiais doroviniais standartais, kurie būtų pavyzdys kiekvienai augančiai asmenybei (Anangisy, 2010). Pedagogas turi išmanyti ne tik mokymo metodus, sugebėti individualizuoti mokymo procesą, tačiau ir pasižymėti nepriekaištingu etikos normų laikymusi. Svarbu, kad kiekvienas pedagogas vadovautųsi aukščiausiais doroviniais principais, pasižymėtų tinkamu ir pavyzdiniu elgesiu, puoselėtų savo tautos vertybes, kadangi jis yra tiesioginis ugdytinio vertybinės saviraiškos talkininkas (Jovaiša, 2011).

Pastaruoju metu daug dėmesio skiriama pedagogų kompetencijoms, akcentuojama, kad kompetentingas mokytojas gali išugdyti savarankišką ir atsakingą asmenybę. Tačiau reikia prisiminti, kad pedagoginiame procese svarbūs yra pedagogo ir auklėtinių santykiai, jų tarpusavio sąveika, kuri pasak A. Juodaitytės ir R. Karžinauskienės (2007) tiesiogiai susijusi su dorovinėmis žmogaus vertybėmis ir ugdymo kokybės įgyvendinimu. Pedagogo ir auklėtinių santykiai turi būti pastatyti ant tvirtų pamatų, kylančių nuo tarpusavio pagarbos ir pasitikėjimo, taip pat paremti aukščiausiais etikos standartais. Tokie pedagogo santykiai turi būti puoselėjami ne tik su auklėtiniais, bet ir jų tėvais, globėjais, kolegomis, kitais švietimo organizacijos nariais, administracija, socialiniais partneriais ir visa plačiąja bendruomene (Teachers' Code of Ethics and Practice, 2012).

Vienas iš švietimo tikslų yra „išugdyti kiekvienam jaunuoliui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi, išlavinti dabartiniam gyvenimui svarbius jo komunikacinius gebėjimus, padėti įsisavinti žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą, užtikrinant gimtosios ir užsienio kalbų mokėjimą, informacinį raštingumą, taip pat šiuolaikinę socialinę kompetenciją ir gebėjimus savarankiškai kurti savo gyvenimą“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011, 3 str.). Siekiant sėkmingai įgyvendinti Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme numatytus tikslus yra keliami aukšti reikalavimai pedagogų bendruomenei. Nuo 2011 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras pasirašė įsakymą dėl motyvacijos įvertinimo turinio ir vykdymo tvarkos aprašo, kuriuo siekiama priimti studijuoti pedagogo profesiją tik sąmoningus, atsakingus, turinčius tinkamas vertybines nuostatas asmenis. Pasak B. Moswela ir M. Gobagoba (2014), ugdytinių ateitis priklauso tik nuo pedagogų sugebėjimo palaikyti tinkamus santykius su jaunąja karta, dėl to tai yra atsakinga ir tikrojo pašaukimo reikalaujanti profesija. Pedagogas, kaip tiesioginis vaiko ugdytinis turi

pasizymėti dorovinėmis vertybėmis, dvasingumu, aukštu kultūros lygiu, padorumu, mandagumu, sąžiningu gyvenimu, atsakomybe už kiekvieną augančią asmenybę, turtinga pasaulėžiūra, atsidavimu savo profesijai (Colnerud, 2006; Stulpinienė, 2014).

Lietuvos švietimo dokumentuose ir literatūroje nėra tiesiogiai apibrėžiama, kas yra asmeninė pedagogo etika. Vienintelis randamas pedagogo etikos apibrėžimas pateikiamas Lietuvos mokyklų, lopšelių-darželių pedagogų/mokytojų etikos normose/kodeksuose. Švietimo organizacijų, pedagogo etiką įteisinančiuose, dokumentuose randamas toks pedagogo etikos apibrėžimas: „*Pedagogų etika – dora, pareigingumu, atsakingumu, kūrybingumu, sąžiningumu, teisingumu, žmoniškumu, objektyvumu grindžiami tarpusavio ir darbo santykiai, nepriekaištingas etinės elgsenos laikymasis viešame gyvenime*“ (Ragainės pagrindinės mokyklos pedagogų etikos kodeksas, 2011, p. 1).

S. Feenei (2010), pedagogo etiką apibūdina kaip asmeninį, individualų vadovą, parentą vertybiniais principais, kuriuos kiekvienas atsineša iš savo šeimos, bendruomenės, tikėjimo ir visuomenės. Šis asmeninis vadovas apibrėžia, ką pedagogas turi daryti, ir ko turi vengti ne tik savo darbe, bet ir visuomeninėje veikloje.

Siekiant apibrėžti pedagogo etiką, tikslinga vadovautis *individualiąja etika*, kurioje pedagogas suvokiamas kaip individuali asmenybė su savo vidiniu doriniu mechanizmu. Tokiu atveju siekiama nustatyti kaip sąveikauja dorovė, sąžinė ir vertybės. Tačiau pedagogas suprantamas ir kaip socialinė asmenybė, kuri pasiruošusi ugdyti augančias asmenybes ir bendraujanti su plačiąja bendruomene. Tokiu atveju tikslinga nagrinėti pedagogo etiką vadovaujantis *visuomenine/socialine etika*, kurioje pedagogas suprantamas kaip savo profesijos atstovas, o svarbiausiu nagrinėjamu objektu tampa elgsio visuomenėje normos ir bendruomeniniai žmonių santykiai. Individualiosios ir socialinės etikos skyrimas yra tik santykinis, kadangi kiekvieno žmogaus individualumas ir socialumas nuolatos glaudžiai sąveikauja ir negali būti dirbtinai perskirti (Žemaitis, 2005). Anot D. M. Curtis (2006), asmeninės ir profesinės etikos normos visuomet yra glaudžiai susijusios ir sunkiai atskiriamos, kadangi jos nėra izoliuotos viena nuo kitos. Remiantis Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, Valstybine švietimo 2013 – 2022 metų strategija, pastebimas poreikis prisitaikyti prie globalios pasaulinės aplinkos, palaikyti tarpkultūrinius ryšius, puoselėti bendrumo ir pakantumo jausmus kitoms kultūroms. Vadovaujantis šiomis ateities strategijomis, galima pedagogo etika nagrinėti atsižvelgiant į *globalinės etikos* idėjas. Globalinės etikos pripažinimo iniciatoriumi laikomas Hansas Hüngas, kuris ją apibrėžė kaip „*fundamentalų sutarimą dėl esminių vertybių, nekintamų normų ir asmeninių nuostatų*“ (Vyšniauskas, 2004, p. 211).

Atsižvelgiant į individualios, visuomeninės/socialinės ir globalios etikos idėjas, pedagogų etiką galima atskleisti per asmenybės savybes, dorovines, elgsio ir vertybines nuostatas.

Anot E. Campbell (2010), tikslinga pedagogo etiką apibrėžti dviejose plotmėse, t. y. mokytojo, kaip fizinio asmens, kur atsiskleidžia asmeninės dorinės vertybės, ir kaip specialisto, savo profesijos atstovo, kur pagrindinis dėmesys skiriamas santykiams su savo profesija, ugdytiniais, tėvais, kolegomis, organizacija ir plačiąja visuomene.

G. Gedvilienė (2008), išskyrė, kokiomis asmeninėmis savybėmis turi pasižymėti pedagogas. Pagrindinės savybės yra atvirumas, mokėjimas bendrauti, demokratiškumas, asmeninis pavyzdys, dorovė, žmoniškumas, nuoširdumas, pakantumas, sąžiningumas, atsakingumas, pagarba žmonėms ir kt. Autorė išskyrė ir profesines savybes, tokias kaip atsakingumas, kantrumas, teisingumas, darbštumas, atkaklumas, meilė darbui, meilė vaikams ir kt. Pasak J. Paliduskaitės (2011), asmeninė etika vadovaujasi teisingumo, dorybės, garbės, sąžiningumo, dorovinio principingumo, mandagumo ir nešališkumo principais, o profesinės vertybės siejamos su atsidavimu tarnauti visuomenės gerovei, siekiu nuolatos tobulėti savo veikloje, efektyviai ir atsakingai atlikti savo pareigas.

Pedagogas savo gyvenime, tarpasmeniniuose santykiuose turi vadovautis tokiais doroviniais, etiniais principais kaip sąžiningumas, teisingumas, dorumas, rūpinimasis kitais, empatija, tolerancija, drąsa, pagarba ir atsakomybė, kadangi jis savo veiksmais, požiūriu ir žodžiais perduoda etikos principus savo ugdytiniais (Campbell, 2010; Brady, 2011). Savo ruožtu ugdytiniai labiausiai vertina mokytojo teisingumą, darbštumą, demokratiškumą, kantrumą, gerumą, jautrumą, nuoširdumą, meilę vaikams, sugebėjimą juos suprasti ir pažinti. Pradinių klasių mokiniai labai vertina mokytojo, kaip asmenybės šiuos bruožus: dora, žmoniškumas, kurie siejasi su užuojauta, gailestingumu, gerumu, palankumu, nuoširdumu, solidarumu, sąžiningumu ir kitais doriniais jausmais (Gedvilienė, 2008). OECS (Organization of Eastern Caribbean States) bendrajame mokytojų etikos kodekse (ang. generic teachers' code of ethics) (2005), išskiriami vertybiniai principai, kuriais turi vadovautis pedagogas, yra: įsipareigojimas savo profesinei pareigai, meilė vaikams, pasitikėjimas, pagarba, atsakomybė, demokratija. Autorius D. M. Curtis (2006), pažymi, kad vienas iš svarbiausių etinių reikalavimų pedagogams yra tolerancija, kadangi joks mokytojas negali išskirti ar ignoruoti ugdytinių pagal rasę, lytį, religiją, seksualinę orientaciją, ekonominę, socialinę padėtį ir kt. Pasak V. Žemaičio (2004), tolerancija, kaip universalus dorovinis bendravimo kultūros principas negali egzistuoti be aukštos asmeninės kultūros, pagarbos, kantrybės, supratingumo ir elementariausio žmoniškumo. Anot G. Skučienės, A. Steponėnienės (2007) ir Š. Amonašvilio (2009), atsižvelgiant į tai, kad jaunos asmenybės ugdymas turi apimti prigimtinių dvasinių galių pažadinimą, dorovės sąmonės, dorovės vertės, dorovės principų, elgesio normų ir t. t. ugdymą, tampa svarbu perteikti savo ugdytiniais didžiąsias žmonijos vertybes: meilę, gerį, tiesą, grožį, gerą valią. Autorių teigimu tai galima padaryti tik pedagogui vadovaujantis visuotiniais,

universaliais žmoniškaisiais doroviniaisiais principais ir fundaliomis vertybėmis. Mokslininkų Alič C., Benec Č. E., Burjek J. ir kt. (2016) tyrimas atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogams svarbiausios vertybės yra: pagarba, sąžiningumas, meilė, atsakomybė, tikėjimas, teisingumas, tolerancija, pasitikėjimas, bendravimas, abipusis supratimas, sveikas protas, tikrumas, kantrybė, dėkingumas. Pedagogai supranta, kad šios vertybės yra svarbios, siekiant, kad ugdytiniai ateityje elgtųsi kilniai, rodytų tinkamą elgesį kitiems. Pasak L. Šimanskienės (2008), pripažįstamos asmens vertybės, kuriomis jis vadovaujasi, tampa sąmoningos ir automatiškos, jos atsiskleidžia santykiuose ir elgesyje, tai gali virsti žmogaus tiesiogine filosofija.

Taigi pedagogas tiesiogiai atsakingas už dorovinių principų, vertybių, kultūros, tradicijų perdavimą savo ugdytiniams. Pastaruoju metu pedagogui neužtenka vien tik išmanyti ugdymo veiklos vadybos subtilybes, turėti sukauptą kompetencijų portfelį, bet reikia ir vadovautis etikos principais. Pedagogas suprantamas kaip individuali, turtinga asmenybė ir kaip aktyvus visuomeninio, socialinio gyvenimo atstovas. Dėl to pedagogo individualumas, asmeninės savybės yra glaudžiai susijusios su socialinio gyvenimo ir profesijos vientisumu, o ***pedagogo etika suprantama kaip asmeninis, sąmoningas dorovinių vertybių ir principų laikymasis sąveikaujant su kitais asmenimis ne tik darbe, bet ir visuomenėje, demonstruojant tinkamą etišką elgesį.*** Tik atsakingos, pareigingos, tolerantiškos, dora ir žmoniškumu pasižyminčios asmenybės, besivadovaujančios abipusės pagarbos, sąžiningumo principais santykiuose su kitais, gali išugdyti dorą ir garbingą ateities visuomenę.

1.2. Pedagogo etikos raiškos sritys ir turinys

Pasak E. Campbell (2010), atrodo, kad žmogaus etiką lengva suvokti iš asmens vertybių ir elgesio, kita vertus etika tampa sudėtinga, kuomet nėra aišku, dėl kokių priežasčių žmogus pasielgė vienaip ar kitaip, kokiomis dorovinėmis nuostatomis, vertybiniais principais jis rėmėsi elgdamasis tam tikroje situacijoje. Siekiant išvengti neapibrėžtumo dėl poelgių vienose ar kitose situacijose, daugelyje šalių atsiranda pedagogų etikos kodeksai, kuriuose išryškinamos dorovinės vertybės, principai, tinkamo elgesio normos, įgalinančios pedagogų santykius su mokiniais, kolegomis, tėvais, globėjais ir kitais suinteresuotais asmenimis (Banks, 2003; Curtis, 2006, Teachers' Code of Ethics and Practice, 2012). Etikos kodeksas aiškiai apibrėžia vertybinius principus, kuriais pedagogas turi remtis sąveikaudamas su paslaugų gavėjais ir kolegomis (Fisher, 2013).

Remiantis S. Keser, I. Kocabas, R. Yirci (2013), kiekvienas žmogus yra socialinė būtybė ir jo etikos apraiškas lengviausia pastebėti santykiuose su kitais asmenimis ir santykiyje su savimi pačiu kaip specialistu. OECS (Organization of Eastern Caribbean States) bendrajame mokytojų etikos kodekse (ang. generic teachers' code of ethics) (2005), pažymima, kad pedagogų etika pasireiškia per penkis pagrindinius komponentus:

1. *Atsidavimas ugdant mokinius.* Šis komponentas siejamas su pedagogo gebėjimu pripažinti ir gerbti kiekvieno vaiko skirtybes, akcentuojama pagarba ir tolerancija. Pasak L. Kyburienės (2006), pedagogui dera elgtis taip, kad kiekvienas mokinys jaustųsi svarbus, vertinamas, vertas pagarbos ir pripažintas unikaliumu, o bendravimas paremtas nuoširdumu ir sąžiningumu. Svarbu sudominti mokinius, pritaikyti įvairius metodus, kurie sužadintų mokinių domėjimąsi kurti ir palaikyti tinkamą mokymui ir mokymuisi aplinką, plėtoti abipusę pagarbą, pripažinti kiekvieno vaiko teises.

2. *Įsipareigojimas mokytojo profesijai.* Kiekvienas pedagogas stengiasi išlaikyti aukščiausius standartus, kelti savo kvalifikaciją, tobulėti, suvokia savo kaip specialisto teises ir pareigas, savo elgesiu rodo teigiamą pavyzdį ugdytiniams. Pedagogas privalo nuolatos tobulėti per savo profesinę karjerą, išlaikyti mokymosi visą gyvenimą motyvaciją, sekti naujoves ir jas pritaikyti ugdymo procese (Teachers' Code of Ethics and Practice, 2012; Trakšelys, Martišauskienė, 2013). Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) pabrėžiama, kad kiekvienas pedagogas turi turėti tvirtą savo vertybinę nuostatą ir norėti nuolatos tobulėti savo profesinėje veikloje. Pedagogas „*atvirumas naujovėms, kūrybiškumas, bendradarbiavimo įgūdžiai ir pasiryžimas nuolat atnaujinti savo žinias - yra kertinės jo pedagoginės veiklos sėkmės prielaidos*“ (Trakšelys, Martišauskienė, 2013, p. 145). Pasak L. Jovaišos (2007), įsipareigojimas savo profesijai kyla nuo pašaukimo, kurio esmė - poreikis perteikti ugdytiniams kultūrinės vertybes ir pačiam jomis vadovautis gyvenime ir pedagoginėje veikloje. Be tikrojo pašaukimo mokytojas niekaip negalės suvokti savo kilnios misijos (Amonašvilis, 2009).

3. *Santykiai su tėvais, globėjais ir šeima bendrąja prasme.* Pedagogai pripažįsta tėvus, kaip svarbiausius savo vaikų ugdytojus, palaiko su jais bendradarbiavimu ir abipuse pagarba paremtus santykius, perduoda informaciją apie vaiko pažangą, gerbia tėvų autoritetą, stengiasi aktyviai įtraukti tėvus į mokymosi procesą, pripažįstą ir gerbia tėvų kultūrinę, socialinę ir ekonominę įvairovę (Thomas, 2012). Suvokiama, kad pedagogai ir tėvai yra lygiaverčiai vaiko ugdytojai, dėl to palaikomas tvirtas bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais, pasiskirstoma atsakomybė už vaiko ugdymą (Cohen, 2010).

4. *Santykiai su kolegomis.* Kiekvienas pedagogas stengiasi sukurti ir išlaikyti abipusio pasitikėjimo tarp kolegų atmosferą, rodo norą bendradarbiauti ir dirbti kartu, geranoriškai dalinasi

savo žiniomis, patirtimi, idėjomis, padeda ir konsultuoja naujai įsidarbinusius kolegas. Pasak L. Thomas (2012), natūralus, doroviniams principams grįstas bendravimas su kolegomis, ypatingai ikimokyklinėse įstaigose, rodo teigiamą pavyzdį vaikams ir skatina juos bendrauti su kitais bendraamžiais draugiškai.

5. Santykiai su bendruomene. Švietimo įstaigos pedagogai stengiasi palaikyti teigiamus santykius su visa bendruomene, priima jos pagalbą ugdymo procese, bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis, vertina ir gerbia bendruomenės vertybes ir kultūrą, perduoda jai aukščiausius dorovinius principus.

Britiška ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo draugija (ang. The British Association for Early Childhood Education) etikos kodekse pedagogams, kurie dirba su ankstyvojo amžiaus vaikais (2011), išskiria papildomus komponentus, kuriuose pasireiškia pedagogų etika. Šie komponentai yra: santykiai su darbdaviu (nemenkinti darbdavio reputacijos); santykiai su praktikantais – studentais (pripažinti asmenines ir įgytas studentų profesines žinias, pateikti teisingą ir konstruktyvią kritiką, grįžtamąjį ryšį, vertinti studento praktiką objektyviai, suteikti galimybę naudotis visais resursais, supažindinti su etikos normomis); santykiai su tyrimais (atkreipti dėmesį į tyrėjų pateikiamą informaciją, bendradarbiauti tyrimuose, vadovautis etikos taisyklėmis renkant duomenis apie vaikus ir t.t.).

Kanadoje esančios Ontario mokytojų aukštosios mokyklos etikos ir praktikos standartuose (2006), išskiriamos 4 svarbiausios etinės vertybės, kuriomis turėtų vadovautis kiekvienas pedagogas:

1. *Rūpinimasis*, kuris apima užuojautą, pripažinimą, domėjimąsi ir supratingumą plėtojant ugdytinių gebėjimus. Kiekvienas pedagogas privalėtų siekti suprasti kiekvieną vaiką, aktyviai domėtis jo gyvenimu, pomėgiais, džiaugsmams, sielvartais, siekiais, laimėjimais, nesėkmėmis, jo išgyvenimais, tuomet pasidaro lengviau pasirūpinti vaiko ateitimi; padėti, džiaugtis ir veikti kartu (Amonašvilis, 2009).

2. *Pasitikėjimas*, kuris apjungia teisingumą, atvirumą, sąžiningumą. Pasitikėjimu privalo remtis santykiai su ugdytiniais, tėvais, globėjais, kolegomis ir visuomene. Pasitikėjimas, anot V. Žemaičio (2004), yra labai brangintina žmonių dorovinė savybė, kuri neįmanoma be abipusio žmonių pasitikėjimo bendraujant ar bendradarbiaujant.

3. *Pagarba*, kuri remiasi pasitikėjimu ir teisingumu. Pedagogas jaučia pagarbą kito žmogaus orumui, gerbia jo dvasines ir kultūrinės vertybes ir laisvę. Kiekvieno pedagogo etiškas elgesys pirmiausia pasireiškia rodant pagarbą kiekvienam mokiniui ar kitam asmeniui, su kuriuo yra bendraujama (Curtis, 2006).

4. *Dorovė*, kuri įkūnija sąžiningumą, pasitikėjimą ir žmoniškumą. Ji padeda pedagogams jausti savo profesinį įsipareigojimą ir atsakomybę už jaunosios kartos auklėjimą. Pasak L. Jovaišos (2011), pedagogas privalo laikytis humanizmo, patriotizmo ir dorovės principų, kurie padeda vaikui didžiuotis savimi, elgtis pagal teisingo elgesio normas.

Daugelyje šalių (JAV, Kanada, Malta, Botsvanos Respublika, Naujoji Zelandija, Filipinai ir kt.) vertybiniai principai, kuriais turi vadovautis kiekvienas pedagogas savo darbe, yra pateikiami pedagogų etikos kodeksuose ir kituose dokumentuose. Tačiau neteisinga tikėtis, kad etikos kodekso pakanka. Tai tėra minimalus standartas, kadangi dorovinių principų laikymasis, asmeninis tinkamas elgesys yra gerokai svarbesni (Grey, 2009). Pasak B. Moswela ir M. Gobagoba (2014), kiekvienas pedagogas privalo vadovautis universaliomis vertybėmis ir doroviniais principais, tokiais kaip tiesa, tolerancija, pagarba, objektyvumas, nešališkumas ir kt.

Lietuvos edukologas Leonas Jovaiša (2011), pateikė sugrupuotas bendražmogiškas vertybes, kuriomis turėtų vadovautis ne tik tikras pedagogas, bet ir kiekvienas, siekiantis palaikyti žmonijos dorovę ir puoselėti etikos normas. Bendražmogiškas vertybes L. Jovaiša skirsto į keturias grupes:

- santykiai su savimi, kuriuose svarbiausia asmeninės vertybinės nuostatos kylančios iš paties asmens. Santykyje su savimi svarbiausios vertybės yra: *savimonė, pasitikėjimas savimi, savitvarda, valingumas* ir *atgaila*, kuri kyla iš intelektualinės-emocinės refleksijos ir jos dėka grįžtama prie tinkamo elgesio.

- santykiai su kitais žmonėmis, kuriuose svarbiausia vadovautis šiomis bendražmogiškomis vertybėmis: *žmoniškumas, pagarba, atlaidumas, gailėstingumas* ir *dosnumas*, kuris pasireiškia pagalba duodi kitam žmogui savo dvasinio turto, jį įkvėpti.

- santykiai su kultūra, kurie atsiskleidžia *žinojimu, atvirumu tiesai ir pasauliui, sąžiningumu, atsakingumu, pakantumu, solidarumu, teisumu* bei *taurumu*, kuris suvokiamas kaip gyvenimas kitiems, tautai, žmonijai siekiant gerovės ir laimės kitiems.

- santykiai su socialinėmis priedermėmis, tai siejama su įsipareigojimu savo darbui, profesijai, kur svarbiausia tampa patikimumas, pasitikėjimas ir nuspėjamas tinkamas elgesys, todėl svarbiausios yra šios bendražmogiškos vertybės: *drausmingumas, saikingumas, ištikimybė, tvirtumas, orumas, stropumas, tikslumas, taupumas, partneriškumas* ir *pareigingumas*.

Svarbu, kad kiekvienas, kuris nori tapti mokytoju atsakingai pasirinktų šią specialybę, nes tik tokiu atveju galima sėkmingai užauginti naująją kartą. Anot G. Gedvilienės ir V. Zuzevičiūtės (2007), būsimas pedagogas pirmiausia turėtų gerai pažinti save, padėti kitiems pažinti kitus ir pasaulį, suprasti, kodėl norima susieti savo gyvenimą su kitais, išsiaiškinti, kokios vertybės puoselėjamos, kuo bus dalijamasi bei kas bus ginama. Tik asmeninės savybės, tokios kaip

atsakingumas, pasirengimas keistis, gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, mokėjimas mokytis, kūrybiškumas užtikrina tinkamą pedagogo pareigos atlikimą. Įprotis žmoniškai elgtis, vadovaujantis aukščiausiais doroviniais principais, vertybėmis atskleidžia žmogaus asmenines charakterio savybes, parodo, kuo jis vadovaujasi savo gyvenime (Žemaitis, 2005; Jovaiša, 2011).

Pedagogo etika akivaizdžiausiai atsiskleidžia asmenybės elgesyje ir santykiuose su kitais bei pasireiškia įvairiose gyvenimo plotmėse. Jos apima tokias etikos ***raiškos kryptis***: *santykius su pačiu savimi* (siekis suvokti save, savo esmę, vertybes, savo gyvenimo prasmę ir pan.), *santykius su savo profesija* (nuolatinis noras tobulėti, pašaukimas, profesijos įvaizdžio gerinimas ir kt.), *santykius su kultūra* (tradicijų, tautos vertybių, elgesio normų puoselėjimas), *santykius su kitais visuomenės nariais* (ugdytiniais, tėvais, globėjais, vadovais, kolegomis, studentais, socialiniais partneriais ir kt.), *santykius su tyrimais* (domėjimasis tyrėjų pateikiama informacija, atsakingai ir sąžiningai bendradarbiaujama tyrimuose, vadovaujamosi etikos taisyklėmis renkant duomenis apie vaikus ir t.t.). Siekiant išlaikyti teigiamus santykius, būtina vadovautis ***etikos raiškos kriterijais***, kurie remiasi bendražmogiškėmis vertybėmis ir doroviniais principais, tokiais kaip tiesa, tolerancija, pagarba, objektyvumas, nešališkumas ir kt.

1.3. Pedagogo etikos įgyvendinimas švietimo organizacijoje

Šiame darbe švietimo organizacija bus laikoma ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurioje dirba kvalifikuoti specialistai, siekiantys bendro tikslo. Organizacija gali vadintis tik ta žmonių grupė, kuriuos vienija sąmoningi tarpusavio santykiai, derinantys visų jų pastangas siekti bendrų tikslų (Želvys, 2001; Zakarevičius, 2011). Švietimo organizacija kaip socialinė sistema „*savo tikslus įgyvendina formuodama atitinkamą elgsenos modelį, kuris atspindi tam tikras organizacijos orientacijas, įgyvendinant savo paskirtį – siekti kuo geriau atliepti įvairius besimokančiojo poreikius, pasiekti maksimalių rezultatų, tapti aukštos bendradarbiavimo kultūros, teigiamo mikroklimato, kvalifikuotų pedagogų, besimokančia mokykla*“ (Gumuliauskienė, 2014, p. 32). Anot D. Kraskauskaitės ir V. Zuzevičiūtės (2012), švietimo organizacija iš esmės visiškai nesiskiria nuo bet kurios kitos organizacijos, kadangi ji taip pat teikia visuomenei reikalingas ir specifines paslaugas. Kaip nurodo V. Pruskus ir V. Lukoševičius (2009), švietimo organizacijoje svarbiausiomis funkcijomis yra laikoma:

- ***Bendravimas***. Svarbu, kad bendravimas tarp kolegų būtų atviras ir laisvas, remtųsi pasitikėjimo principu. Turi būti palaikomas glaudus bendravimas su klientais, tai prisideda prie

organizacijos konkurencingumo išlaikymo. Vaikai ir tėvai yra pirminiai ir svarbiausieji klientai tarp kitų klientų, kuriuos aptarnauja švietimo organizacija (Fidler, 2006).

- Vadovo palaikymas ir pagalba. Vadovas yra visos organizacijos atspindys, jo elgesys, rodomos pastangos ir lankstumas formuoja įvaizdį visuomenėje, rodo pavyzdį savo darbuotojams (Beržinskas, 2006; Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pagrindinis vadovo tikslas – suburti skirtingų asmeninių, charakterio bruožų, elgesio, vertybinių principų turinčius asmenis į darnią visumą ir paversti juos tikslingai bei atsakingai dirbančia žmonių grupe (Čiarnienė, 2011). Švietimo organizacijos vadovas santykius turi grįsti pagarba, atvirumu ir pasitikėjimu, o vadovavimas švietimo organizacijai neabejotinai privalo būti siejamas su dorovine veikla (Fidler, 2006).

- Kontrolė – tai taisyklėmis reguliuojami ir kontroliuojami organizacijos darbuotojų veiksmai, tačiau kontrolė neturi varžyti organizacijos narių laisvės (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak E. Patuškienės ir R. Glinskienės (2008), etiškoje organizacijoje turi iš anksto būti supažindinami su darbo vertinimo kriterijais, principais ir procedūromis, kuriomis bus kontroliuojamas atliekamas darbas. Kontrolė turi skatinti savikontrolę ir pastangas atsakingai atlikti savo darbą, tobulinti veiklą, gerinti santykius su aplinka (Jovaiša, 2007).

Kaip pastebi R. Želvys (2001), visose organizacijose atliekamos tokias pačias vadybines funkcijas kaip planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė. Švietimo organizacijos veikla yra paremta ne tik minėtomis vadybinėmis funkcijomis, bet ir žmonių sąmoningumu, todėl siekiant, kad organizacija klestėtų, augtų ir būtų konkurencinga, tampa svarbios visų darbuotojų žinios ir kompetencijos, tam tikros vertybinės nuostatos, doroviniai principai ir etikos normos (Kraskauskaitė, Zuzevičiūtė, 2012).

Dauguma etikos koncepcijų grindžiamos tuo, kad žmogui reikia gyventi tarp kitų žmonių visuomenėje, dirbti su kolegomis organizacijoje, kurioje tenka vadovautis visuotinai priimtinomis elgesio taisyklėmis, vertybėmis ir etikos normomis, kad vyktų sklandus žmonių bendravimas (Jovaiša, 2011). Kaip pastebi R. Želvys (2001), priimant naują darbuotoją į organizaciją, nėra domimasi jo asmeninėmis vertybėmis, kokiomis elgesio normomis, elgesio principais jis vadovaujasi, svarbiausioje vietoje lieka tik fizinės/biologinės charakteristikos (amžius, fizinė sveikatos būklė ir kt.), išsilavinimas ir darbo patirtis, kompetencijos ir motyvacija. Remiantis B. Fidler (2006), švietimo organizacijoje kiekvienas naujai atėjęs pedagogas ar vadovas turi apmąstyti ir įvertinti tokius dalykus:

- santykį tarp savo asmeninių ir institucijos vertybių;
- darną tarp egzistuojančių vertybių įstaigoje realiu laiku ir skelbiamų asmeninių bei organizacijos vertybių;

- painiavą, kylančią susidūrus vertybėms. Dažniausiai kyla pasipiktinimas, kai deklaruojamos vertybės nesutampa su vykdoma praktika (Fidler, 2006).

Atkreipiamas dėmesys, kad atėjus pedagogui į švietimo organizaciją atsiranda konkuravimo santykis tarp individualizmo ir kolektyvizmo. Vienu atveju siekiama išlaikyti savo individualumą, asmenines vertybes, elgesio normas, kitu atveju žmogus privalo laikytis organizacijos nustatytų etikos ir elgesio normų, atitinkamos kultūros, siekiant įgyvendinti bendrus organizacijos tikslus (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Švietimo organizacija negali apleisti naujai atėjusio dirbti žmogaus ir leisti jam individualiai apmąstyti organizacijos nustatytų etikos normų, būtina kiekvienam darbuotojui, o ypač vadovui padėti naujam, tik pradėjusiam dirbti darbuotojui, perimti nustatytas pedagogo etikos normas (Curtis, 2006). Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011), 59 straipsnio, 2 dalies, 3 punkte nurodoma, kad pedagogas turi laikytis švietimo organizacijos nusistatytų etikos normų ir kitų vidaus tvarką nustatančių dokumentų, 61 straipsnio, 4 dalies, 3 punkte pažymima, kad mokyklos vadovas privalo užtikrinti pedagogų etikos normų laikymąsi. Pasak D. M. Curtis (2006), tik protingas ir nuoseklus vadovas gali diktuoti etikos normas pedagogams, padėti jiems sėkmingai jomis vadovautis savo darbe, padaryti jas visiems priimtiniomis, tačiau tai yra sudėtinga užduotis, nes kiekvienas asmuo išlaiko savo asmeninius ir profesinius etinius standartus, vadovaujasi savo vertybėmis ir dorovės normomis. Siekiant sėkmingai diegti etikos normas darbuotojams, pats vadovas turi jų laikytis, jas akcentuoti, turėti realų santykį jų atžvilgiu, tik tokiu atveju etikos normos taps organizacijos kultūros dalimi ir bus puoselėjamos visų darbuotojų (Misevičius, 2008). Anot N. Vasiljevienės (2006), jeigu etika bus paliekama kiekvieno nario asmeniniu sąžinės reikalu, tai tokiu atveju organizacijoje gali įsivyrėti chaosas. Anot V. Targamadzės (2009), tik vadovaujantis darniomis asmeninėmis ir švietimo organizacijos vertybėmis galima sėkmingai įgyvendinti užsibrėžtus ugdymo tikslus. Pasak N. Vasiljevienės (2006), svarbu, kad naujas darbuotojas pripažintų organizacijoje puoselėjamas vertybes ir prisitaikytų prie vyraujančios kultūros.

Kiekviena švietimo organizacija turi savo savitą kultūrą, kadangi organizacija yra socialinė sistema, kurioje formuojami įsitikinimai ir tam tikri elgesio modeliai, vadovaujantis tos organizacijos tradicijomis, ritualais ir pan. (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Anot J. Guščinskienės (2002, p. 113) „*Organizacijos kultūra – tai vertybių sistema, suprantama ir priimtina visiems organizacijos nariams, leidžianti organizacijai kryptingai veikti bei palaikoma organizacijos istorijos, tradicijų, ceremonijų ir t.t., taip pat padedanti išsiskirti iš kitų organizacijų*“. Iš esmės organizacijos kultūra atspindi darbuotojų vertybių ir įsitikinimų sistemą (Čiarnienė, 2011). Pasak P. Vanago (2004), organizacijos kultūra apima narių vertybinę orientaciją, įsitikinimus, principus, ideologiją bei atlieka septynias pagrindines funkcijas:

- atskleidžia visos organizacijos svarbiausius siekius ir kriterijus, kuriais įvertinamos jos sėkmės ir nesėkmės;
- apibrėžia, kaip turi būti panaudoti organizacijos ištekliai;
- lemia, ko galima tikėtis iš organizacijoje dirbančių asmenų;
- nurodo, kokie organizacijos nario elgesio kontrolės būdai yra priimti ir, kokie nėra pageidaujami;
- nustato organizacijos narių elgesio normas, baudymo ir apdovanojimo būdus;
- apibrėžia organizacijos narių priimtinius ir toleruojamus tarpusavio santykius bei elgsena su kitais, organizacijai nepriklausančiais asmenimis;
- informuoja, kaip organizacijos nariams dera elgtis su išorine aplinka.

Organizacijų kultūrai susiformuoti didelės įtakos turi nacionalinė kultūra, paslaugų vartotojų kultūra, bendruomenėje egzistuojančių socialinio ir dorinio elgesio normos bei vyraujančios tradicijos (Fidler, 2006; Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak V. Targamadzės (2009), organizacijos kultūra neabejotinai prisideda prie atitinkamo vaikų ugdymo ir yra vienas iš svarbiausių veiksnių, perduodančių vertybes jaunajai kartai. Remiantis J. Lakiu (2008), organizacijos kultūra apibūdinama kaip nusistovėjusios ir pripažįstamos vertybės bei elgesio normos, kuriomis turi vadovautis kiekvienas organizacijos narys, siekiantis tinkamai ir nepriekaištingai atlikti savo pareigas.

Organizacijos egzistavimas visapusiškai priklauso nuo dirbančių asmenybių. Darbuotojai gali palikti organizaciją, o ne priešingai. Dėl šios privilegijos dažnai darbuotojai pirmiausiai vadovaujasi savo asmeninėmis ir profesinėmis vertybėmis, o ne organizacijos nustatytomis etikos normomis priimant tam tikrus sprendimus (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak P. Vanago (2004), nors asmuo laikosi savo vertybinių nuostatų, tačiau turi gerbti organizacijoje galiojančias taisykles ir nuostatas, stengtis išlaikyti organizacijoje puoselėjamą kultūrą ir vertybes. Pasak N. Vasiljevienės (2006), vadovavimasis etikos doroviniaisiais principais bei realus etikos normų įgyvendinimas organizacijoje sudaro sąlygas humaniškumo plėtrai. Taigi, svarbu tampa užtikrinti etikos infrastruktūrą, kurios dėka švietimo organizacijoje dirbantys darbuotojai galėtų tinkamai atlikti savo pareigas ir išvengti neetiško elgesio savo ar kitų asmenų atžvilgiu. Remiantis N. Vasiljeviene (2006), E. Patuškiene ir R. Glinskiene (2008), galima išskirti etikos institucionalizavimo elementus, kurie prisidėtų prie etikos įgyvendinimo organizacijoje:

- švietimo organizacija turi etiką reglamentuojančius dokumentus (etikos kodeksai, normos, kanonai ir pan.) su kuriais supažindinami visi darbuotojai;
- švietimo organizacijoje veikia atsakingi asmenys (konsultantai, vadovai ir kt.) ar tarnyba (etikos komitetas), kuri stebi ir prižiūri etikos normų laikymąsi, teikia visą reikiamą

informaciją, konsultuoja etikos klausimais. Paprastai „organizacijoje numatoma savarankiška institucija, kurios pagrindinė funkcija yra prižiūrėti, kaip laikomasi etikos kodekso“ (Misevičius, 2008, p. 24);

- organizacijoje egzistuojančios „karštosios“ linijos, skirtos atitinkamiems etikos klausimams analizuoti ir spręsti;
- užsiimama etikos mokymu, rengiamos diskusijos, susitikimai su specialistais, konsultantais;
- vykdomas etikos auditas;
- Vyriausybės parengti įstatymai, teisės aktai, nutarimai koreliuoja su organizacijoje etikos normas reglamentuojančiais dokumentais;
- atsakingai dirbanti valstybinė tarnyba, įgaliota etikos skundams tirti;
- darbuotojai iš anksto supažindinami su darbo vertinimo kriterijais, principais, procedūromis, sudaromos sąlygos tinkamai dirbti, darbuotojų santykiai remiasi pasitikėjimu, rodomas tinkamas elgesys, visi darbuotojai gerbiami, su bendradarbiais elgiamasi etiškai. Pasak V. Misevičiaus (2008), turi būti aiškiai nurodyta darbuotojams, kas jų laukia, pažeidus nustatytas etikos normas organizacijoje. Tai gali būti drausminės nuobaudos, įspėjimai, administracinės bausmės ar baudžiamosios sankcijos, atleidimas iš darbo už ypatingai grubų prasižengimą.

Švietimo organizacijos veikla remiasi visų darbuotojų sąmoningumu (Kraskauskaitė, Zuzevičiūtė, 2012). Dėl šios priežasties vienas iš keliamų reikalavimų organizacijoje – sudaryti palankias sąlygas asmeninei iniciatyvai, kuo daugiau darbuotojui paliekama vietos laisvei, tuo labiau jis nepriklausomas, tuo didesnė jo atsakomybė, nes tuomet pedagogas pats priima sprendimus ir už juos atsako (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak P. Vanago (2004), iniciatyvos skatinimas, galimybių tinkamai panaudoti įgytas žinias ir įgūdžius užtikrinimas, pakankamas laisvės suteikimas leidžia darbuotojui patenkinti aukščiausią Maslow poreikių hierarchijos grandį – savęs realizaciją. Kiekvienos profesijos atstovas yra atsakingas už savo veiklą klientams ir turi laikytis profesinės etikos. Savo profesijos atstovui (šiuo atveju pedagogui) svarbu išlaikyti gerą savo profesijos įvaizdį, išlaikyti abipusę pagarba paremtus santykius su klientais, atsakingai atlikti savo pareigas. Labai svarbu, kad pateikiamos darbuotojams etikos normos ir vertybės nebūtų tik deklaruojamos, bet taptų veiklos orientyru kasdieniame gyvenime (Palidauskaitė, 2011).

Taigi, pedagogams kaip atsakingoms ir sąmoningoms asmenybėms švietimo organizacijoje paliekama nemažai laisvės, jie gali perimti organizacijos deklaruojamas vertybes ir jomis vadovautis arba pasilikti prie savo vertybinių nuostatų ir principų. Tačiau, sėkmingas organizacijos narių darbas ir užsibrėžtų tikslų siekimas vyksta tuomet, kai organizacijos ir dirbančio asmens vertybės, doroviniai principai, elgesio ir etikos normos sutampa ir dera tarpusavyje. Dėl to

svarbu, kad organizacijoje būtų vykdomas etikos institucionalizavimas. Siekiant išlaikyti teigiamą organizacijos kultūrą, atsakingą darbuotojų požiūrį į savo darbą ir profesiją, organizacijose kuriami etikos kodeksai, kurie skiriasi savo forma ir turiniu, tačiau aiškiai apibrėžia organizacijoje puoselėjamus vertybinius principus. Pabrėžiama, kad vadovai yra atsakingi už visos organizacijos veiklą ir puoselėjamą kultūrą, todėl jie turi prisidėti prie pagalbos darbuotojui perimant švietimo organizacijoje nustatytas etikos normas, vertybes ir kultūrą. Siekdamas, kad darbuotojai laikytųsi etikos normų, pats vadovas privalo jų laikytis, jas akcentuoti organizacijos nariams, demonstruoti tinkamą pavyzdį, sudaryti sąlygas jų viešinimui ir įgyvendinimui.

1.4. Pedagogo etikos reglamentavimas ikimokyklinėje įstaigoje

Ikimokyklinis ugdymas yra laikomas neformalioju ugdymu, kuriuo siekiama padėti ankstyvojo amžiaus vaikui, iki 6 metų, tenkinti prigimtinius, pažintinius, socialinius, kultūrinius ir etninius poreikius (Braslauskienė, Norvilienė, 2014). Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas yra teikiamas vaikams nuo vienerių iki penkerių (arba šešerių) metų lopšeliuose, lopšeliuose-darželiuose, darželiuose, mokyklose-darželiuose ir kitose mokyklose (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011). Tokiame jauname amžiuje didžiausią įtaką vaiko vertybių susiformavimui turi šeimos nariai, o ikimokyklinėje įstaigoje – grupės auklėtojas (Skujienė, Steponėnienė, 2007). Kuo jaunesnis vaiko amžius, tuo didesnė atsakomybė už ugdytinio visuminį ugdymą tenka pedagogui (Kuusisto, Tirri, Rissanen, 2012). Ankstyvajame amžiuje vaikai nuolatos ieško savęs suvokimo, mėgina identifikuotis su savo bendraamžiais ir jam svarbiais asmenimis (pvz. šeimos nariais, grupės auklėtoju) (Neifachas, 2008). Svarbiausiu tampa tinkamas asmeninis elgesio pavyzdys, pedagoginis taktas, puoselėjama kultūra ir diegiamos vertybinės nuostatos (Skujienė, Steponėnienė, 2007). Anot L. Jovaišos (2011), auklėtojas yra ugdytinio vertybinės saviraiškos talkininkas, o jų sąveika turi remtis pagarba ir pasitikėjimu vienas kitam. Pedagogas turi nepamiršti augančiai asmenybei formuoti vaiko vertybinį santykį su jį supančia aplinka (Neifachas, 2008). Įrodyta, kad nuo pedagogo santykių su ugdytiniais ikimokykliniame amžiuje, priklauso tolimesnis vaikų bendravimas mokykloje ir prisitaikymas globaliame pasaulyje (Jerome, Hamre, Pianta, 2008). Būtent ikimokyklinėje įstaigoje užsimezga pirmieji intensyvūs socialiniai santykiai su įvairiais suaugusiais ir bendraamžiais, nuo jų bendravimo kokybės priklauso tolimesnė vaikų integracija į visuomenę (Jorutytė, Budreikaitė, 2005). Suprantama, kad darbas su ankstyvojo amžiaus vaikais yra labai atsakingas, dėl to reikalingas auklėtojas su tikru pedagoginiu pašaukimu, kuris suvokiamas kaip „*motyvacinių, potencinių ir charakterologinių asmenybės bruožų*

derinys, leidžiantis rinktis ugdymo darbą, jausti pasitenkinimą savo darbo rezultatais ir gyvenimo prasme. Todėl pedagoginį darbą dirbti be pašaukimo yra neetiška“. (Jovaiša, 2011, p. 247).

Etikos poreikis švietimo organizacijoje akcentuojamas Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011), kur nurodoma, kad pedagogai turi laikytis švietimo įstaigos nustatytų mokytojų etikos normų. Išnagrinėjus pateikiamus lopšelių-darželių dokumentus internete, pastebimos etikos principų ir vertybių užuomazgos ikimokyklinių įstaigų nuostatose, ilgalaikiuose strateginiuose ir veiklos planuose, pedagogų teisių, pareigybių, atsakomybės aprašuose/nuostatose, kurios yra reglamentuotos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) ir kituose norminiuose aktuose. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) paliekama galimybė švietimo įstaigai pačiai susikurti specifinį dokumentą, kuris deklaruotų pedagogų etikos normas. Vienas iš reikalavimų kuriant įstaigoje visuotinai pripažįstamas etikos normas, įtraukti į taisyklių sudarymą tuos asmenis, kurie jomis turės vadovautis savo darbe (Curtis, 2006; Palidauskaitė, 2011). Peržvelgus įvairių Lietuvos lopšelių-darželių pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų, randama įvairių pavadinimų: „Pedagogų etikos kodeksas“, „Mokytojų etikos kodeksas“, „Darbuotojų etikos kodeksas“, „X miesto lopšelio-darželio „Y“ etikos kodeksas“, „Pedagogų etikos normos“, „Mokytojų etikos normos“, „lopšelio-darželio „X“ bendruomenės etikos kodeksas“, „Personalo etikos kodeksas“ ir kt. Nors visų dokumentų pavadinimai iš dalies skiriasi, tačiau visuose yra pateikiami etinio elgesio reikalavimai, vertybiniai principai, kuriais vadovaujamosi santykiuose su kitais asmenimis. Remiantis Lietuvos švietimo įstatymu (2011), tikslinga būtų vadinti „Mokytojų etikos normos“, o jei siekiame apibendrinimo, kuris tiktų ir ikimokyklinei švietimo įstaigai, tai geriausiai tinkantis pavadinimas būtų „Pedagogų etikos normos“. Pastebima, kad švietimo įstaigos dažniausiai nusprendžia pavadinti pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą normomis, kodeksu, aprašu arba taisyklėmis. Anot G. Kraskauskaitės ir V. Zuzevičiūtės (2012), dauguma švietimo organizacijų renkasi etikos kodekso pavadinimą. Pasak L. Jovaišos (2007), normos tai žmonių tarpusavio santykius reguliuojančios socialinės, dorovinės nuostatos, grindžiamos tam tikrais principais ir konkretizuojamos taisyklėmis. Kodeksas – sistemingas tam tikrą visuomeninių santykių sritį reguliuojančių teisės normų rinkinys, kuris atspindi neoficialų pasižadėjimą ar įsipareigojimą tam tikriems doroviniams principams, kurie sietini su institucija ir profesija (Pruskus, Lukoševičius, 2009; Palidauskaitė, 2011). Pasak J. Palidauskaitės (2011), pastebima, kad etikos kodeksus institucijos pavadina įvairiai (pvz. profesinės atsakomybės kanonai, normos, taisyklės, principai, standartai ir t. t.), tačiau tai nekeičia esmės, kadangi juose visuomet akcentuojamos vertybės ir principai, kuriais reikia vadovautis siekiant atlikti savo darbą profesionaliai ir atsakingai. Pedagogų etikos kodeksu siekiama ne tik nustatyti tinkamo elgesio, vertybinių principų, santykių su kitais normas, bet ir padėti išlaikyti pedagogų reputaciją visuomenėje, kuri yra užtarnauta geriausių

praeities pedagogų (Teachers' Code of Ethics and Practice, 2012; Fisher, 2013). Pasak D. Grey (2009), labai svarbus yra pedagogo autoritetas, kuris atsiranda iš pasitikėjimu grįsto bendravimo, atsidavimo savo darbui ir nepriekaištingos reputacijos. Pasak A. H. Maslow (2006), kiekvienam žmogui yra svarbi reputacija ir pripažinimas iš kitų, nes tokiu būdu patenkinamas savęs vertinimo poreikis, tai suteikia pasitikėjimo savimi, adekvatumo, buvimo naudingam ir reikalingam pasaulyje jausmą.

S. Ozturk (2010), apklausė ikimokyklinių įstaigų pedagogus, išsiaiškino vertybes ir dorovinius principus, kuriais vadovaujantis turi remtis pedagogų santykiai su kitais. Šis S. Ozturk tyrimas atskleidė, kad Turkijoje būtina priimti ikimokyklinių įstaigų pedagogų etikos kodeksą, kuris būtų svarbus kiekvienam šalies pedagogui. Lietuvoje švietimo atstovai taip pat pripažįsta, kad šalyje yra reikalingas patvirtintas ir visų pedagogų bendruomenės pripažįstamas pedagogų etikos kodeksas, kuris būtų aiškus, nesudėtingų konkrečių taisyklių rinkinys be vietos interpretacijoms (Bereiškienė, 2012). S. Feenei (2010), pabrėžia, kad pedagogų etikos kodeksas yra svarbus dokumentas, nes jis padeda pedagogams spręsti iškilusius sunkumus ir problemas su kuriomis jie susiduria kiekvieną dieną. Šis dokumentas aktualus ne tik šiomis iššūkių kupinomis dienomis, bet ir ateityje, kadangi nuolatos gimsta vaikų su specialiaisiais poreikiais, susiduriama su skirtingomis šeimomis, įvairių pažiūrų kolegomis ir pan. Pabrėžtina tai, kad pedagogų etikos kodeksą tikslinga nuolatos atnaujinti pagal vykstančius pokyčius globaliame pasaulyje, visuomenėje, bendruomenėje, pačioje švietimo įstaigoje atsižvelgiant į jos mikroklimatą, puoselėjamas vertybes. Mokslininkų Alič C., Benec Č. E., Burjek J. ir kt. (2016) atliktas tyrimas parodė, kad pedagogai turėtų vadovautis tomis vertybėmis, kurios yra deklaruojamos įstaigos dokumentuose, tačiau net puse pedagogų, dirbančių ikimokyklinėse įstaigose nežino, kur tokios vertybės yra pateikiamos, todėl savo ugdytinius auklėja pagal savo asmenines vertybines nuostatas.

Švietimo įstaigos kultūra, profesinės etikos standartai, deklaruojamos vertybės, principai, elgesio normos pateikiamos pedagogų arba įstaigos darbuotojų etikos kodeksuose ar kituose etiką reglamentuojančiuose dokumentuose (Banks, 2003; Curtis, 2006; Misevičius, 2008; Patuškienė, Glinskienė, 2008; Pruskus, Lukoševičius, 2009; Palidauskaitė, 2011). Etikos kodeksas įstaigoje atlieka svarbų vaidmenį puoselėjant kultūrą, formuojant organizacijos darbuotojų vertybines orientacijas, atsakingą požiūrį į savo atliekamas pareigas ir gaunamus rezultatus (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak V. Misevičiaus (2008), etikos kodekse pateikiami doroviniai elgesio standartai, sąžiningumo ir elgesio kultūros normos, inspiruojama siekti profesinio tobulumo. „Etikos kodeksas – tai savotiška organizacijos etinė ir kultūrinė manifestacija, kurioje pateikiama bendrų vertybių ir etinių taisyklių sistema, kurios privalo laikytis organizacijos darbuotojai“ (Pruskus, Lukoševičius, 2009, p. 119). Etikos kodekso misija – „tarpininkauti formaliuose

santykiuose tarp visuomenės ir atskiros profesijos ar organizacijos atstovų, nustatyti profesijos ar organizacijos narių tarpusavio etiško bendravimo santykius“ (Misevičius, 2008, p. 23). Anot A. Paulavičiūtės (2004), etikos kodeksas ypatingai svarbus tokioms profesijoms, kurios turi prisiimti didžiulę atsakomybę, nes deklaruojamos normos nustato dorovės ribas ir įpareigoja jų laikytis. Pedagogo darbas laikomas vienu iš atsakingiausių, kadangi nuo jo priklauso visuomenės ateitis, dėl to dauguma švietimo organizacijų taip pat turi savo etikos kodeksus (Kraskauskaitė, Zuzevičiūtė, 2012). Etikos kodeksas atspindi visos organizacijos, kaip vieningo kolektyvo kultūrą ir dvasią, taurina darbuotojus, suteikia elgesio gaires bei stiprina visos bendruomenės dvasinę aplinką. Dėl to klientai tikisi, kad visi organizacijos nariai elgsis taip, kaip yra nurodyta organizacijos etikos kodekse (Vasiljevienė, 2006; Pruskus, Lukoševičius, 2009). Etikos kodeksuose nurodoma, kaip derėtų elgtis, kokiais principais ir vertybėmis vadovautis, iškilus reikalui priimti sudėtingą sprendimą, jaučiant spaudimą ar įtampą, kad būtų išsaugotas visuomenės pasitikėjimas. Tyrėja O. Shapira-Lishchinsky (2010), atkreipia dėmesį į tai, kad pedagogas nuolatos susiduria su įvairiomis etikos dilemomis, kurių sprendimai priklauso nuo žmogaus vertybinių principų. Kai sudėtinga priimti teisingą sprendimą, į pagalbą galima pasitelkti pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (aprašą, kodeksą ir pan.). Daugelis autorių (Vasiljevienė, 2006; Pruskus, Lukoševičius, 2009; Palidauskaitė, 2011) pažymi, kad etikos kodeksuose atsispindi trejopo lygmens vertybės: 1) asmeninės dorovės principai; 2) profesinės vertybės; 3) teisinės normos (draudimai). Minėtos vertybės glaudžiai siejasi tarpusavyje ir jų atskyrimas būtų dirbtinos, kadangi žmogus individuali ir socialinė asmenybė. Pasak J. Palidauskaitės (2011), etikos kodeksai turi būti: 1) paprasti ir aiškūs; 2) pabrėžiantys vertybes, kuriomis reikia vadovautis; 3) realistiniai; 4) neatrodyti nuleisti iš viršaus; 5) be vidinių prieštaravimų; 6) turi galioti visiems ir visiems turi būti žinomi. Autorė pažymi, kad organizacijose dažniausiai aptinkami trys kodeksų tipai, kurie skirstomi į: 1) skatinamuosius, inspiruojamuosius, kurie nurodo siektiną elgesį; 2) reguliuojamuosius, šie dažnai būna nuleisti iš viršaus, juose detalizuojamos elgesio normos, nurodomos konkrečios bausmės už padarytus kodekso pažeidimus; 3) šviečiamuosius, kuriuose pateiktos elgesio normos plačiai komentuojamos, išsamiai aprašomos. Anot V. Pruskus ir V. Lukoševičiaus (2009), organizacijų pateikiami etikos kodeksai yra skirtingi, jie skiriasi:

1) savo forma ir sisteminimo lygiu. Vieni kodeksai yra labai apibendrinti, paprasti ir vientisi dokumentai, kuriuose aiškiai pateikiamos elgesio normos, principai, kiti būna labai išsamūs suskaidyti į atskiras potemes ar dalis, kuriuose dėstomi bendrieji principai, aiškinami, iliustruojami, konkretinami, nurodoma kaip jie taikomi ir pan.

2) savo turiniu. Vienuose etikos kodeksuose išsamiai dėstomos etikos normos, kituose atrenkamos tik pačios svarbiausios, esminės profesijai. Kartais etikos kodeksai sukuriami tik po tam

tikro įvykio, tokiu atveju turinyje akcentuojami tie veiksmai, kurie užkirstų kelią panašiam įvykiui ateityje.

Pasak J. Palidaukaitės (2011), etikos kodeksų vidinė struktūra sudaryta iš: 1) bendrujų nuostatų; 2) kodekse keliamų uždavinių; 3) kodekse pateikiamų sąvokų; 4) veiklos etikos principų; 5) elgesio ir veiklos darbo metu; 6) darbuotojų tarpusavio santykių; 7) etikos reikalavimų vadovams; 8) apribojimų, t. y. poelgių, kurie nesuderinami su etika; 9) konfidencialumo; 10) teisingumo ir individualių įsipareigojimų; 11) visuomeninių įsipareigojimų; 12) sąžiningumo; 13) viešų ir privačių interesų derinimo; 14) elgesio ne darbo metu; 15) santykių su kitomis institucijomis ir visuomene; 16) kodekse pateikiamų nuostatų laikymosi kontrolės ir priežiūros; 17) atsakomybės už kodekso pažeidimus; 18) baigiamųjų nuostatų.

Kaip pastebi V. Pruskus ir V. Lukoševičius (2009), etikos kodeksai organizacijose administruojami dviem būdais:

- paliekami saviškai. Tai atsitinka, kai kodekse nekalbama apie asmenis ar grupes, kurios atsakingos už priežiūrą ir įgyvendinimą. Tokiu atveju etikos kodeksas paliekamas ir pamiršamas iki tam tikro įvykio ar nusižengimo. Jis tampa kodeksu dėl kodekso ir turi tik simbolinę vertę (Vasiljevienė, 2006).

- įgyvendinimas paskirtas sudarytai etikos komisijai ar tarybai. Etikos komisija ar taryba turi būti visiškai nešališka, kurios nariai yra su nepriekaištinga reputacija, gerbiami asmenys, išmanantys įstatymus. Nagrinėdami nusižengimus, turi kreipti dėmesį į padarytą veiklą, poelgį ar sprendimą, o ne į asmenines žmogaus savybes. Dėl to svarbu, kad etikos komisija ar taryba nusistatytų pagrindinius principus, kuriais vadovausis (pvz. teisingumas, nešališkumas, objektyvumas, sąžiningumas ir pan.).

Net ir tuomet, kai yra paskirti etikos kodekso administravimo mechanizmai, ne visuomet pasiekiamas įgyvendinimas ir tinkama priežiūra. Dažnai neatsakingai žiūrima į egzistuojantį etikos kodeksą, neskiriama jam laiko, finansavimo, patys vadovai kodeksus ima ignoruoti, nurodo darbuotojams jų rimtai nevertinti (Palidaukaitė, 2011). Suprantama, kad tokiu atveju etikos kodeksų įgyvendinimas pasunkėja, o pats dokumentas analizuojamas tik įvykus rimtam nusižengimui ar sulaukus žiniasklaidos ir visuomenės dėmesio. Dėl to svarbu, atskleisti etikos kodekso įgyvendinimo žingsnius. Autoriai V. Pruskus ir V. Lukoševičius (2009) išskiria tokias sėkmingo etikos kodekso įgyvendinimo prielaidas:

- etikos kodeksas neturi būti nuleistas iš viršaus. Jis turi būti rengiamas konsultuojantis ir diskutuojant kartu su visais asmenimis, kurie juo vadovausis organizacijoje. Anot J. Palidaukaitės (2011), sudarant kodeksą, galima įtraukti ne tik organizacijos darbuotojus, bet ir visuomenę, tai skatins visos bendruomenės pasitikėjimą vieni kitais, visi organizacijos nariai ir

susiję asmenys žinos deklaruojamas vertybines nuostatas. Siektina rengti diskusijas, kurių metu sudaroma galimybė etikos kodeksų tobulinimui;

- etikos kodeksas turi konsultuoti darbuotojus, o etikos komisija ar taryba duoti patarimų, kad būtų išvengiama neetiško elgesio;

- etikos kodeksas negali būti naudojamas politiniams tikslams, t. y. juo negalima manipuluoti siekiant išsisukti iš keblios situacijos;

- dėstomos vertybinės nuostatos etikos kodekse turi būti realistiškos, suprantamos, aiškiai apibrėžtos, o su pačiu dokumentu supažindinami visi organizacijos nariai. Pasak J. Palidaskaitės (2011), svarbu, kad etikos kodeksai negulėtų stalčiuose ir būtų prisimenami tik iškilus problemai ar skandalui, padarius nusižengimą. Apie egzistuojantį etikos kodeksą nuolatos turi priminti įstaigos vadovas demonstruodamas savo etišką elgesį, vadovaudamasis vertybiniais principais, darbuotojams gali būti reguliariai siunčiamas etikos kodeksas ir primenama jo svarba, naujai priimami darbuotojai turėtų būti supažindinami su etikos normomis. Etikos kodekso viešinimas ženkliai prisideda prie etikos normų įgyvendinimo organizacijoje (Vasiljevienė, 2006; Palidaskaitė, 2011).

Autoriai V. Pruskus, V. Lukoševičius (2009), J. Palidaskaitė (2011), remdamiesi etikos kodeksų tyrinėtojo John Ladd idėjomis, išskiria pirminius ir antrinius profesinių etikos kodeksų tikslus, kurie yra tinkami ir švietimo organizacijoms (tarp jų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigoms).

Išskirti pirmaeiliai etikos kodekso tikslai:

1. **Sumažinti galimybę reikštis neetiškam elgesiui arba visiškai jam užkirsti kelią.**

Pirmiausiai rengiant tokius atsakingus etikos kodeksus reikia orientuotis ne į bausmes už netinkamą elgesį ar kitų pažeidimų sprendimus ir akcentavimą, bet į prevenciją, kuri skatintų elgtis pagal aukščiausius dorinius standartus (Misevičius, 2008; Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak B. Moswela ir M. Gobagoba (2014), turi būti akivaizdu, kad nesilaikymas etikos kodekse deklaruojamiems principams ir vertybėms žemina pedagogo profesijos įvaizdį visuomenėje.

2. **Aiškiai nubrėžti atsakomybės ribas.**

Etikos kodeksai turi aiškiai nurodyti ir apibrėžti profesijos atstovo ar kitų švietimo organizacijos narių atsakomybę ir ginti juos nuo neteisėtų pretenzijų, kuriomis siekiama pasinaudoti darbuotoju ir įrodyti, kad jis turi atlikti jam neprisikirtas pareigas ar funkcijas (Pruskus, Lukoševičius, 2009). „*Susidūrus su pretenzingais ir neturinčiais pagrindo reikalavimais, etikos kodeksas gali atstoti ginamąjį skydą.*“ (Palidaskaitė, 2011, p. 234).

3. **Skatinti darbuotojus elgtis etiškai ir plėsti jų etines orientacijas.**

Etikos kodeksuose akcentuojamos svarbiausios asmeninės, profesinės ir organizacinės vertybės, kuriomis

turi būti vadovaujamosi savo veikloje (Palidauskaitė, 2011). Anot V. Pruskaus ir V. Lukoševičiaus (2009), etikos kodeksas turi skatinti visus organizacijos narius ir profesijos atstovus ne tik veikti, bet ir mąstyti, vadovaujantis asmeninės bei profesinės etikos reikalavimais. Kadangi etikos kodeksuose aptinkama ir veiklos kriterijų, tai jis tampa ir kaip tinkamo elgesio gidas, kuris padeda išlaikyti teigiamą profesijos įvaizdį (Ozturk, 2010). Pedagogai negali apkalbinėti savo kolegų, ugdytinių ar tėvų, taip pat turi saugoti visą konfidencialią informaciją apie savo tiesioginius klientus (mokinius, tėvus, globėjus ir t.t.) (Moswela, Gobagoba, 2014).

4. **Atlikti dorovinio švietimo funkciją.** Etikos kodeksas gali būti naudojamas tiek formalus, tiek neformalus etinių vertybių ir principų perėmimo bei mokymo procese, siekiant ugdyti darbuotojų etinį jautrumą ir gebėjimą įvertinti savo atsakomybę, sprendimus ir veiksmus dorovinių reikalavimų požiūriu (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pasak J. Palidauskaitės (2011), etikos kodeksas gali atlikti pavyzdinį vaidmenį tokiose švietimo organizacijose, kuriose etiniam švietimui neskiriama papildomai dėmesio ir pastangų. Tačiau tokiu atveju viskas priklauso nuo asmens dorovinio subrendimo.

5. **Drausminti profesijos atstovus ir kitus organizacijos narius.** Etikos kodeksas laiduoja kokybę kontroliuojant darbuotojų veiklą ir sprendimų priėmimus. Juose pateikiama nemažai reikalavimų ir standartų, kurių privalu laikytis švietimo organizacijoje dirbantiems asmenims (lygybės, teisingumo, nešališkumo principų ir t.t.) (Pruskus, Lukoševičius, 2009; Palidauskaitė, 2011; Moswela, Gobagoba, 2014). Siekiama užtikrinti paslaugos suteikimo suinteresuotoms šalims kokybę, atsižvelgiant į gavėjų interesus, o susidarius konfliktinėms situacijoms, bus sprendžiamos problemos remiantis etikos kodeksu (Palidauskaitė, 2011). Etikos kodeksas padeda užkirsti kelią asmeniui dalyvauti priimant sprendimus, kuriuose akivaizdžiai gresia interesų konfliktai (Misevičius, 2008).

6. **Padėti priimant sprendimus.** Etikos kodekse randamos tam tikros gairės, kuomet susiduria skirtingos vertybės ar interesai, jos padeda darbuotojui apsispręsti ir priimti tinkamus ir pagrįstus sprendimus (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Anot J. Palidauskaitės (2011), etikos kodekse dažnai pateikiami prioritetai (pvz., ištikimybė visuomenės interesams yra aukščiau už atsidavimą organizacijai ir jos vidaus taisyklėms ir pan.), nurodomos puoselėtinos asmeninės (sąžiningumas, tolerancija, pagarba ir kt.) bei profesinės vertybės (objektyvumas, nešališkumas, interesų konflikto vengimas ir kt.).

7. **Visapusiškai didinti visuomenės pasitikėjimą.** Etikos kodekse nurodytos siektinos ir deklaruojamos etinės vertybės bei standartai turi formuoti įspūdį, kad pedagogo profesijos ar švietimo organizacijos darbuotojai verti pasitikėjimo, nes savo specifinėje veikloje vadovaujasi jiems keliamais reikalavimais (tolerancija, pagarba, sąžiningumu ir kt.). Savo ruožtu tai skatina ir

švietimo organizacijas neprarasti įvaizdžio bendruomenėje bei jai rodomo visuomenės pasitikėjimo (Pruskus, Lukoševičius, 2009).

Pasak J. Palidaskaitės (2011), antraeiliai tikslai papildo pirmuosius, akcentuodami tam tikrus aspektus.

Išskirti antraeiliai etikos kodekso tikslai:

1. ***Didinti profesijos ir organizacijos įvaizdį visuomenėje.*** Puiki reputacija, teigiamas įvaizdis visuomenėje yra svarbus kiekvienos profesijos atstovui, švietimo organizacijų vadovams ir visiems eiliniams darbuotojams (Pruskus, Lukoševičius, 2009; Moswela, Gobagoba, 2014). Nemaža kiekvienos organizacijos sėkmės dalis priklauso nuo teigiamo įvaizdžio visuomenėje, kurį svarbu ne tik sukurti ir palaikyti, bet ir nuolatos peržiūrėti bei tobulinti prisitaikant prie besikeičiančios aplinkos, kultūrinių vertybių (Palidaskaitė, 2011). Anot B. Fidler (2006), tėvai vaikams stengiasi parinkti tokias mokyklas (ir ikimokyklines įstaigas), kurių yra puiki reputacija ir įvaizdis visuomenėje, o vadovas – autoritetingas lyderis ir tikras pavyzdys visai švietimo organizacijos bendruomenei plačiąja prasme.

2. ***Suteikti profesijai monopoliją.*** Etikos kodekso sukūrimas ir jo visapusiškas įgyvendinimas organizacijoje visais reikšmingais lygiais, atskleidžia norą dominuoti, teikiant kokybiškas ir konkurencingas savo paslaugas visuomenei. „*Ankstyvesnis nei konkuruojančių jėgų etikos kodekso sukūrimas liudija jau esamą tos profesijos atstovų monopoliją, kurią konkurentams gali būti sunku įveikti.*“ (Palidaskaitė, 2011, p. 235).

3. ***Ugdyti organizacijos etiką.*** Teoriniu lygmeniu etikos kodeksas tiesiog sujungia tos srities specialistus, profesionalus ar tos pačios švietimo organizacijos narius į vieną kolektyvinės etikos sambūrį bei nubrėžia jų veiklos ir elgesio orientyrus (Pruskus, Lukoševičius, 2009). Praktiniame lygmenyje etikos kodekso svarba priklauso nuo jo įgyvendinimo mechanizmo, profesijos ar organizacijos vadovų požiūrio į jį bei bendro etinio organizacijos klimato ir kultūros lygio (Palidaskaitė, 2011). Šiuo požiūriu etikos kodeksas, puoselėdamas švietimo organizacijos vertybines nuostatas, dorovinius principus ir elgesio standartus, gali padėti užtikrinti organizacijos darbuotojų kartų pereinamumą ir veiklos tęstinumą, išsaugant svarbiausias vertybes ir tradicijas (Pruskus, Lukoševičius, 2009).

Nurodyti etikos kodeksų tikslai leidžia teigti, kad tokio dokumento egzistavimas ar priėmimas yra ypatingai svarbus ir reikšmingas ne tik atskiros profesijos atstovams (pedagogams) ar švietimo organizacijai, bet ir visai visuomenei (Misevičius, 2008). Pasak R. Bereišienės (2012), jis nesukels jokių nepatogumų pedagogams, kadangi etikos kodekso laikymasis yra savanoriškas. Niekas neturi teisės priversti asmenį juo vadovautis, nes etikos kodekse pateikiamos etikos normos

„neturi įstatymo galios, o jų vykdymas nėra susijęs su juridine atsakomybe“ (Pruskus, Lukoševičius, 2009, p. 120).

Pastebima, kad trūksta dokumentų, kurie reglamentuotų pedagogų etiką ir jos normų laikymąsi ikimokyklinėse įstaigose. Šiuo metu ikimokyklinėms įstaigoms yra leidžiama laisvai sudaryti pedagogų etikos normas remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2011). Žinoma, tokioje situacijoje yra sudaromos sąlygos lopšelio-darželio bendruomenei suformuluoti tokias etikos normas, kurios yra svarbios bei puoselėjamos tik atitinkamo regiono ar bendruomenės nariams. Tačiau, tai sudaro ir galimybes piktnaudžiauti esama padėtimi ir savanaudiškomis paskatomis interpretuoti vertybes, principus, kuriais bus vadovaujama įstaigoje. Nurodoma, kad etiką reglamentuojančių dokumentų sudaryme turi dalyvauti žmonės, kurie turės vadovautis nurodytomis etikos normomis. Akcentuojama tai, kad etikos kodeksų viešinimas prisideda prie visuomenės pasitikėjimo organizacija ir joje dirbančiais asmenimis. Siekiant aiškumo ir objektyvumo atitinkamoms švietimo institucijoms reikėtų priimti nacionaliniu lygmeniu pripažįstamą pedagogų etikos kodeksą. Šiuo metu įvairiose pasaulio šalyse sėkmingai įgyvendami pedagogų etikos kodeksai, kurie padeda išlaikyti gerą pedagogo įvaizdį visuomenėje, užtikrina darbo kokybę ir atsakomybę. Tai tampa ypač aktualu dėl nuolatinės įstaigų konkurencijos ir didėjančių visuomenės reikalavimų orientuotų gauti kokybiškas paslaugas iš švietimą teikiančių įstaigų.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologija

Remiantis P. Feuerabendo nuomone, mokslines žinias kuria ne tik racionalus žmogaus mąstymas, bet ir socialinė, emocinė ir etinė jo patirtis. Dėl to žmogus, nagrinėdamas tam tikrą situaciją, parenka jai konkrečią metodologiją (Kardelis, 2005). Pasak I. Luobikienės (2004, p. 21), „*tyrėjui, ypač pradedančiajam, nėra lengva pasirinkti tyrimo metodologiją, nes jos supratimas ir taikymas gali būti įvairūs*“. Kiekvienas mokslininkas, atlikdamas tyrimus vadovaujasi atitinkama filosofija ir idėjomis (Fisherman, Tefera, 2014).

Šiame darbe pirmiausia remiamasi biheavioristine filosofija, kurioje mokslininkai A. Bandūra ir B. F. Skinner'is teigia, kad aplinka, kurioje žmogus egzistuoja, nėra atsitiktinė. Žmogus orientuojasi į aplinkoje sukurtas ir diktuojamas tam tikras sąlygas ir atitinkamai elgiasi. Etiką reglamentuojančiuose dokumentuose atskleidžiamos teigiamos ir neigiamos sankcijos, kurios sąlygoja individo elgesį ir priimamus sprendimus. Svarbu tampa aiškumas, nustatantis taisyklės ir pasekmės ryšį bei užkertantis kelią interpretacijoms ir manipuliacijoms. Dokumente pateiktos normos orientuojasi į pagalbą pedagogui priimti teisingus sprendimus savo profesinėje veikloje.

Laikomasi ir socialinio konstruktyvizmo filosofijos (Vygotsky, 1978; Bruner, 1990). Šiuo požiūriu palaikoma idėja, kad socialinė realybė yra kuriama atsižvelgiant į jos sąveiką su aplinka. Socialiniai dėsniai, kurių laikosi darbuotojas, nėra objektyviai duoti, jie yra apriboti laiko ir erdvės bei galioja tol, kol egzistuoja juos palaikančios institucinės sąlygos (Bourdieu, Wacquant, 2003). Pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose pateikiamos etikos ir elgesio normos, kuriomis turi vadovautis darbuotojai savo darbe ir santykiuose su kitais žmonėmis. Per socialines sąveikas žmonės skirtingais būdais konstruoja ir kategorizuoja realybę, ją interpretuoja, priskiria atitinkamas prasmes ir sukuria savo pažinimo pamatus. Socialinio konstruktyvizmo raidą lėmė socialinės psichologijos idėjos, kurios akcentuoja, kad žmonių žinios įgyjamos tik žmonėms kažką veikiant kartu. Pats socialinis žinių konstravimas kinta priklausomai nuo socialinių ir kultūrinių grupių asmenų vertybių, tradicijų, nuostatų, normų ir pan.

Šio tyrimo metodologinis pagrindimas remiasi humanizmo filosofija (Maslow, 2006; Amonašvilis, 2009; Ingleby, 2013), kurioje didžiausias dėmesys skiriamas žmogui. Ikimokyklinėje įstaigoje pedagogas suvokiamas kaip aktyvus savęs ir savo pasaulio kūrėjas, siekiantis gerinti situaciją visuomenėje, gebantis tobulėti bei keistis. Kiekvieno pedagogo iššūkis užtikrinti tikrus, augančios asmenybės, humanistinius santykių pradus, kurie remiasi svarbiausiais doroviniais principais, išauklėti tikrą žmogų, kuris geba kurti gerį ir grožį. Svarbiausia, kad pedagogas remtųsi

pagarbos, teisingumo, pareiŕingumo, atsakingumo, tolerancijos vertybiniais principais. Vertybiniai principai pateikti etiką reglamentuojančiuose dokumentuose yra realus būdas pasiekti socialinę tvarką ikimokyklinėje įstaigoje ir jos pagrindu vystyti humaniškumą.

2.2. Tyrimo tikslas, metodika ir organizavimas

Anot I. Luobikienės (2004), siekiant visapusiškai ištirti socialinę realybę, reiškinius ar sistemas, reikia naudotis tiek kiekybiniais, tiek kokybiniais metodais. J. H. Creswell (2009) siūlo naudotis *mišrių metodų prieiga*, kai norima kuo tiksliau atsakyti į keliamą tyrimo klausimą ir surinkti įvairią empirinę medžiagą.

Dokumentų turinio (content) analizė

Siekiant išsamiai suvokti dokumentus, reglamentuojančius etiką ikimokyklinėse švietimo įstaigose, pasitelkta dokumentų turinio (content) analizė. Remiantis V. Žydzūnaite (2007), kokybinė turinio analizė apima šiuos keturis žingsnius: daugkartinį teksto skaitymą (įsigilinimą); esminių kategorijų išskyrimą atsižvelgiant į prasminius žodžius; kategorijų suskaidymą į subkategorijas; kategorijų bei subkategorijų interpretavimą ir pagrindimą remiantis tekstiniais analizuotais įrodymais. Šiame tyrime dokumentų turinio (content) analizėje svarbu bus nustatyti dokumentuose esminių nagrinėjamų žodžių ar žodžių junginių pasikartojimo dažnį (Kardelis, 2005).

Taigi, pirmojoje magistrinio darbo tyrimo dalyje ikimokyklinių įstaigų dokumentų (pedagogų etikos kodeksų, aprašų, normų, taisyklių) analizės metodo pasirinkimą nulėmė tai, kad buvo būtina įsigilinti į dokumentų, reglamentuojančių pedagogų etiką, turinį ir esmę. Antra, siekiant išsiaiškinti esamą situaciją švietimo įstaigoje, privaloma atsakingai išanalizuoti teisinius dokumentus, susijusius su švietimu bei įvairius ikimokyklinės ugdymo įstaigos dokumentus (Bruzgelevičienė, 2007). Trečia, tai padeda tiriančiajam nuodugniau susipažinti su tyrimo objektu ir efektyviau įgyvendinti tyrimo tikslą.

Šiame tyrime remtasi vidiniais, pirminiais, oficialiais dokumentiniais šaltiniais (Kardelis, 2005) – ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų etikos kodeksais, aprašais, normomis, taisyklėmis t. y. dokumentais, kurie apibrėžia kaip etiškai elgtis darbuotojams, kokiomis vertybėmis ir principais jiems dera vadovautis. Analizuojant dėmesys sutelktas į dokumento keliamus tikslus, prioritetus, pagrindines deklaruojamas normas.

Pagrindinis dokumentų analizės tyrimo *tikslas* – atskleisti ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų paskirtį, tikslus, vertybes ir principus, kuriais

ugdymo turėtų vadovautis savo darbo vietoje bei nustatyti dokumento įgyvendinimo sąlygas. Pasak V. Misevičiaus (2008), V. Pruskaus, V. Lukoševičiaus (2009), J. Palidauskaitės (2011), etikos normų įgyvendinimo problemomis gali būti dokumentų, reglamentuojančių darbuotojų etiką įstaigoje, paskirties nesuvokimas, sunkiai įgyvendinami, neaiškūs išskelti tikslai, prieštaringi vertybiniai principai ir nenumatytas dokumento įgyvendinimas.

Tyrimo imtis ir eiga. Siekiant atskleisti tyrime analizuojamų ikimokyklinio ugdymo įstaigose egzistuojančių pedagogų etikos kodeksų, aprašų, normų, taisyklių kontekstą, pirmiausiai buvo naudojama viešai prieinama informacija, t. y. oficialia lopšelio-darželio internetine svetaine ir joje pateikiama informacija apie etiką reglamentuojančius dokumentus. Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų paieška vykdyta 2015 m. spalio-gruodžio mėnesiais, naudojantis Šiaulių miesto švietimo skyriaus svetainėje pateiktuose ikimokyklinių įstaigų sąrašais ir juose nurodytais kontaktiniais duomenimis. Pirmiausia, pasirinktos patogiosios atrankos metu rasti keturi oficialiose ikimokyklinių įstaigų tinklapiuose viešinami dokumentai, kurie apibrėžė pedagogų etikos normas. Dėl mažo surasto dokumentų kiekio internetinėje prieigoje, kreiptasi tiesiogiai į Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų vadovus, kurių buvo prašoma pateikti pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus tyrimo tikslais. Iš švietimo skyriaus pateiktų 29 ikimokyklinių įstaigų, 20 Šiaulių miesto lopšelių-darželių turėjo patvirtintas pedagogų etikos normas, kodeksus, aprašus, taisykles (žr. 1 priedas).

Problemos analizei iš viso surinkta 19 dokumentų, kurie reglamentuoja pedagogų etiką ikimokyklinėje įstaigoje.

Prieš atliekant Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų pedagogų etikos kodeksų, aprašų, normų, taisyklių content analizę buvo išsikelti šie **uždaviniai**:

- Atskleisti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų paskirtį;
- Nustatyti, kokie dokumentuose keliami tikslai;
- Atskleisti vertybes ir principus, kuriais turėtų vadovautis įstaigoje dirbantys pedagogai.
- Nustatyti ikimokyklinėje įstaigoje parengto pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimą.

Tyrimo patikimumas ir naudingumas. Pirminiai šaltiniai yra laikomi vertingiausia informaciją suteikiančiais dokumentais, kurie padeda sudaryti kokybiškas išvadas moksliniuose tyrimuose (Kvedaraitė, 2009). Pasak J. U. Ahmed (2010), visų pirma svarbu nustatyti pirminių dokumentų patikimumą ir autentiškumą. Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų patikimumą ir autentiškumą užtikrina tai, kad jie paimti iš oficialių ikimokyklinių įstaigų tinklapių bei pačių

įstaigų vadovų rankų. Visos pedagogų etikos normos, kodeksai, aprašai, taisyklės patvirtintos ikimokyklinių įstaigų vadovų įsakymais, keletas jų pritartos lopšelio-darželio tarybos protokolu.

Duomenų apdoravimo ir analizės metodų pristatymas. Dokumentų analizei taikyta klasikinės (kiekybinės) turinio analizės, t. y. (content) turinio analizės, metodas.

Tyrimo etika. Kiekvienas ikimokyklinių įstaigų dokumentas, reglamentuojantis etiką ikimokyklinėje įstaigoje užšifruotas nuo F1 iki F19. Tik tyrėjas žino užšifruotų ikimokyklinių įstaigų numerius, kadangi daugelio lopšelių-darželių vadovų prašymu tyrime negali atsiskleisti, iš kurios ikimokyklinės įstaigos pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento paimti esminiai žodžiai.

Anketavimas

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų pedagogų ir vadovų nuomonę apie pedagogų etikos normų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo metodika. Darbo tema respondentų pasirinkimą riboja, todėl buvo suformuotos dvi tikslinės grupės: ikimokyklinių įstaigų pedagogai (auklėtojai) ir ikimokyklinių įstaigų vadovai, kurių įstaigose yra patvirtintos etikos normos (kodeksai, aprašai). Tyrimui atlikti buvo parengtos anoniminės, pusiau uždaro tipo *anketos* ikimokyklinių įstaigų pedagogams ir ikimokyklinių įstaigų vadovams. Klausimynai sudaryti remiantis teorine darbo dalimi ir šiais autoriais: V. Misevičius (2008), M. Poisson (2009), V. Pruskus, V. Lukoševičius (2009), S. Ozturk (2010), J. Paliduskaitė (2011), V. Zuzevičiūtė, D. Kraskauskaitė (2012). Anketos ikimokyklinių įstaigų pedagogams (žr. 2 priedas) ir ikimokyklinių įstaigų vadovams (žr. 3 priedas) buvo sudarytos remiantis teorinės šio darbo dalies pagrindinėmis idėjomis, nagrinėtais ikimokyklinių įstaigų etiką reglamentuojančiais dokumentais ir atliktais panašiais tyrimais apie etiką švietimo įstaigose. Taip pat remtasi asmenine profesine patirtimi. Anot I. Luobikienės (2004), kokybiškas tyrimas reikalauja tyrėjo žinių, įgūdžių ir profesinio patyrimo. Ikimokyklinių įstaigų pedagogams skirtą anketą (žr. 2 priedas) sudarė 8 klausimai, iš jų 4 visiškai uždaro tipo, 1 klausimas reikalavo įrašyti savo nuomonę, likę 3 klausimai buvo uždaro tipo su galimybe įrašyti savo nuomonę, kitą atsakymo variantą. Ikimokyklinių įstaigų vadovams anketą (žr. 3 priedas) sudarė 7 klausimai, iš jų 2 visiškai uždaro tipo, 1 klausimas reikalavo įrašyti savo nuomonę, likę 4 klausimai buvo uždaro tipo su galimybe įrašyti savo nuomonę, kitą atsakymo variantą.

Buvo apskaičiuotas ir įvertintas anketų pedagogams ir vadovams vidinis klausimynų patikimumas, naudojant Kronbacho alfa (ang. Cronbach's alpha). Vadovų ir pedagogų anketose buvo apskaičiuota po dvi skales: 1) aiškinamasi reali situacija ikimokyklinėje įstaigoje, siekiant nustatyti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas (sutr. problemos);

2) aiškinamasi, kas prisideda prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo (sutr. įgyvendinimas). Gauti rezultatai pateikti pirmoje lentelėje.

1 lentelė

Vidinis anketų patikimumas, išreikštas Kronbacho alfa koeficientu

Anketa	Skalės pavadinimas	Kronbacho alfa
Pedagogams	Problemos	0,582
	Įgyvendinimas	0,733
Vadovams	Problemos	0,441
	Įgyvendinimas	0,766

Abiejų klausimynų pirmosios skalės (problemos) vidinis suderinamumas yra vidutiniškas arba mažiau nei vidutiniškas, todėl šioji skalė vidutiniškai patikimai matuoja pasirinktus klausimus. Abiejų klausimynų antroji skalė (įgyvendinimas) yra pakankamai aukšto patikimumo, todėl, galima teigti, kad yra patikima matuoti pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento siūlomus efektyvaus įgyvendinimo būdus apklausiant ikimokyklinių įstaigų pedagogus ir vadovus.

Sudarant anketas buvo ***atsisakyta*** socialinių ir demografinių duomenų, kadangi gauti rezultatai nebus lyginami pagal šiuos duomenis dėl menko respondentų kiekio ir siauro respondentų diapazono (pvz. ikimokyklinių įstaigų pedagogams skirtas anketas pildė tik auklėtojai). ***Tyrėjui nebuvo aktualu išskirti gautus duomenis pagal socialinius ir demografinius duomenis, kadangi kiekvieno auklėtojo ir vadovo nuomonė buvo svarbi nepriklausomai nuo amžiaus, išsilavinimo, pedagoginio stažo, kvalifikacinės kategorijos ir kt.***

Taigi, tiek ikimokyklinių įstaigų pedagogų, tiek ikimokyklinių įstaigų vadovų anketas sudarė pagrindinis blokas, kuriame buvo įtraukti klausimai skirti:

- išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų pedagogų ir vadovų susipažinimo ir supažindinimo situaciją su pedagogų etiką reglamentuojančiais dokumentais;
- nustatyti problemas, kurios trukdo sėkmingai įgyvendinti pedagogų etikos normas ikimokyklinėje įstaigoje;
- atskleisti ikimokyklinių įstaigų pedagogų ir vadovų siūlomus būdus, kurie prisidėtų prie efektyvaus pedagogų etikos normų įgyvendinimo ikimokyklinėje įstaigoje;
- išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų pedagogų ir vadovų nuomonę apie visuotinai pripažinto pedagogų etikos kodekso būtinumą;

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliktas Šiaulių miesto ikimokyklinėse įstaigose, kurios turi dokumentus, reglamentuojančius pedagogų etiką (žr. 1 priedas). Atliekant

tyrimą buvo laikomasi socialinių tyrimų etikos kodekso nuostatų. Siekiant nepažeisti tyrimo etikos principų, buvo prašyta ikimokyklinių įstaigų vadovų: direktorių, kitais atvejais pavaduotojų ugdymui atlikti tyrimą jų vadovaujamuose ir prižiūrimuose lopšeliuose-darželiuose. Gavus vadovų sutikimą, respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, buvo išdalintos *anoniminės anketos* ir paaiškinta, kaip jas pildyti. Tyrimas atliktas 2016 m. kovo mėn.

Empirinis tyrimas buvo vykdomas *dviem etapais*:

Pirmame tyrimo etape, atliekant anoniminę anketinę ikimokyklinių įstaigų pedagogų apklausą, buvo išsiaiškinta auklėtojų nuomonė apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus. Tiriamiesiems buvo pateikta anoniminė anketa (žr. 2 priedas). Anketų grįžtamumas – 80,98%. Iš išdalintų 205 anketų ikimokyklinių įstaigų auklėtojams, grįžo 166 anketos.

Antrame tyrimo etape, atliekant anoniminę anketinę ikimokyklinių įstaigų vadovų apklausą, buvo išsiaiškinta jų nuomonė apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir sprendimo būdus. Tiriamiesiems buvo pateikta anoniminė anketa (žr. 3 priedas). Anketų grįžtamumas – 93,75%. Iš išdalintų 32 anketų ikimokyklinių įstaigų vadovams, grįžo 30 anketų.

Tyrimo duomenų analizei buvo naudota „Microsoft Office Excel“ programa.

Duomenys apie tyrime dalyvavusius auklėtojus ir vadovus.

Tyrimo metu, anoniminių anketų pagalba, buvo apklausti Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų pedagogai (auklėtojai) ir vadovai, kurių lopšeliuose-darželiuose egzistuoja pedagogų etiką reglamentuojantys dokumentai.

3. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

3.1. Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų turinio analizė

Dokumentų turinio analizės metu pateikiamos žinios grupuojamos į kategorijas, kurios gali būti sudarytos naudojantis jau žinomomis grupavimo sistemomis arba sukurtos paties tyrėjo (Kardelis, 2005). Analizuojant surinktus Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus (etikos normas, kodeksus, aprašus, taisykles), pirmiausia buvo aiškinamasi šių dokumentų tiesioginė paskirtis.

2 lentelė

Dokumentų, reglamentuojančių pedagogų etiką ikimokyklinėje įstaigoje, paskirtis (N=19)

Kategorija	Dokumentų skaičius	Pavyzdžiai, geriausiai apibūdinantys kategoriją
Inspiruoti elgtis etiškai	10	„... padėtų l/d pedagogams suprasti neetiško elgesio problemas , kurios gali kilti darbinėje veikloje, tarpusavio santykiuose, viešame gyvenime, bei padėtų jas spręsti.“ (F 1). „... padėtų lopšelio – darželio pedagogams suprasti etiško elgesio problemas , kurios gali kilti darbinėje veikloje, tarpusavio santykiuose, viešame gyvenime, bei padėtų jas spręsti.“ (F 3).
Nustatyti etiško elgesio taisykles	7	„... apibrėžia pagrindines profesines etikos normas , reguliuojančias įstaigos darbuotojų tarpusavio santykius; saugančias jų žmogiškąją vertę bei orumą; palaikančias darbuotojų veiklos kokybę bei profesijos garbę...“ (F 17).
Vadovautis vertybiniais principais	2	„ Pripažinti, palaikyti ir puoselėti teisingumą, sąžiningumą, pagarbą žmogui, toleranciją , profesinę, mokslinę ir pilietinę atsakomybę, tiesos siekimą, gerus tarpusavio santykius, užtikrinančius profesinės veiklos kokybę, pasitikėjimą ir kūrybingumą skatinančią atmosferą lopšelyje-darželyje.“ (F 15). „... pripažinti ir įtvirtinti <...> teisingumą, sąžiningumą, pagarbą žmogui ir jo privačiam gyvenimui, socialinę lygybę, toleranciją , profesinę bei pilietinę atsakomybę, tiesos siekimą...“ (F 12).

Pedagogų etikos normų, kodeksų, aprašų, taisyklių analizė atskleidė, kad šių dokumentų paskirtis dažniausiai orientuojasi į pagalbą pedagogams suprasti etikos reikšmingumą darbinėje veikloje, tarpusavio santykiuose, viešame gyvenime ir padėti spręsti išsylančias problemas, susijusias su neetišku elgesiu. Pasak J. Palidaukaitės (2010), svarbu, kad etiką reglamentuojantys dokumentai būtų ikvėpiančio pobūdžio (t. y. inspiruojamieji) ir padėtų darbuotojams etiškai elgtis. Kitu atveju, kuomet etikos normos orientuojamos į akivaizdų pedagogų elgesio reguliavimą, sankcijų už pažeidimus išryškinimą, sudaro nepalankų darbuotojų požiūrį į tokį įstaigoje egzistuojantį dokumentą, kelią baimę klysti savo darbinėje veikloje. Anot V. Pruskaus ir V. Lukoševičiaus (2009), etiką reglamentuojantys dokumentai turi būti konsultuojamojo pobūdžio, tai padidina tikimybę sėkmingai įgyvendinti etiką įstaigoje, nesukelti darbuotojų prieštaravimų ir pasipriešinimo.

Taigi, dokumentas, reglamentuojantis pedagogų etiką turėtų būti rekomendacinio pobūdžio, kuris padėtų pedagogams suprasti ir įvertinti savo atsakingos profesijos vertybinius principus, pateiktų esmines humanistines idėjas, kuriomis vadovaujamasi santykiuose su ugdytiniais, jų tėvais ar globėjais, kolegomis ir visa plačiąja visuomene. Dokumentas turi skatinti pedagogą sąmoningai įsipareigoti jo laikytis, o ne priverstinai įpareigoti. Svarbu, kad dokumento paskirtis būtų aiški ir nenutoltų nuo dokumente pateikiamos informacijos ir keliamų tikslų.

Dokumentų analizėje svarbu buvo išsiaiškinti keliamus tikslus, kadangi jie turi būti aiškūs, realistiniai ir visiems suprantami. Kitu atveju, kuomet tikslai nėra aiškiai nurodyti, įstaigos darbuotojai gali klaidingai interpretuoti dokumento vaidmenį, nesuprasti jo realios ir esminės paskirties, klaidingai galvoti apie šio dokumento reikšmingumą, susidaryti neteisingą įspūdį, kad dokumentas tik nurodo, kaip turi elgtis darbuotojas, neatsižvelgiant į tikslumą (Vasiljaviėnė, 2006; Misevičius, 2008; Pruskus, Lukoševičius, 2009). Pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose keliami tikslai pateikti trečioje lentelėje. Lentelėje pateiktos kategorijos ir subkategorijos išskirtos pagal J. Palidauskaitę (2011), kuri remdamasi etikos kodeksų tyrinėtojo John Ladd idėjomis, išskiria pirmaeilius ir antraeilius tikslus.

3 lentelė

Dokumentų, reglamentuojančių pedagogų etiką ikimokyklinėje įstaigoje, tikslai (N=10)

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai, geriausiai apibūdinantys subkategoriją
Pirmaeiliai tikslai	Užkirsti kelią neetiškam elgesiui	„... nubrėžti tolerancijos ribas pedagogų tarpusavio santykiuose, išryškinti akademinės etikos požiūriu vengtiną elgesį .“ (F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8, F9, F10). „Vienas svarbiausių tikslų – prevencinio vaidmens svarba neetiško elgesio pasireiškimui “ (F1, F3, F4, F7, F8, F9, F10). „Taikyti prevencines priemones, siekiant užkirsti kelią neetiško elgesio pasireiškimui “ (F5, F6).
	Skatinti būti etiškais	„Esamiems ir naujai priimamiems pedagogams padėti geriau suprasti, palaikyti ir puoselėti svarbiausias akademinės srities vertybes ...“ (F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8, F9, F10).
	Padėti priimti sprendimus	„ Padėti /d pedagogams ir darbuotojams vertinti ir spręsti konkrečias akademinio gyvenimo situacijas , kuriose iškyla etinio pobūdžio klausimai“ (F1, F3, F4, F5, F6, F7, F8, F9, F10).
Antraeiliai tikslai	Didinti profesijos ir organizacijos įvaizdį visuomenėje	„Skatinti pedagogų ir darbuotojų suvokimą, jog etinis aspektas yra svarbi bet kurios veiklos sprendimo dalis, svarbi prielaida didinti visuomenės pasitikėjimą /d veikla .“ (F1, F3, F5, F6, F7, F8, F9, F10). „formuoti suvokimą, jog etika būtina bet kurioje veikloje, ji svarbi didinant visuomenės pasitikėjimą įstaigos veikla “ (F2).

Beveik pusė etiką reglamentuojančių dokumentų neturėjo iškeltų tikslų. Iš 19 dokumentų, buvo atrinkta 10 etiką reglamentuojančių dokumentų, kuriuose buvo iškelti tikslai. Galima daryti prielaidą, kad dokumente užtenka pateiktos paskirties, nes pastebima, jog paskirtis ir tikslas yra glaudžiai susiję, orientuojasi į pagalbą dirbančiam pedagogui. Analizuotuose 10 dokumentų iškelti tikslai dažniausiai orientuojasi į **pirmaeilius tikslus**, tokius kaip siekiamybė

užkirsti kelią neetiškam elgesiui, skatinimą būti etiškiems ir padėti priimti sprendimus. Pasak J. Palidaukaitės (2011), etiką reglamentuojančiuose dokumentuose tikslai neturi orientuoti į numatomas bausmes už netinkamą elgesį ar priimtą sprendimą, svarbu, kad būtų siekiama užkirsti kelią neetiškam elgesiui, vykdoma tiesioginė prevencija. ***Antraeiliuose tiksluose*** didžiausias dėmesys skiriamas *profesijos ir organizacijos įvaizdžio visuomenėje didinimui.* Autoriai (Vasiljaviėnė, 2006; Misevičius, 2008; Palidaukaitė, 2011) pažymi, kad dokumentai, reglamentuojantys etiką įstaigoje, didina visuomenės pasitikėjimą atitinkamos profesijos atstovais ir gerina įstaigos įvaizdį. Svarbu, kad tikslai (tiek pirmaeiliai, tiek antraeiliai) būtų aiškiai suformuluoti, nepaliktų vietos klaidingoms interpretacijoms, nes tai gali sukelti priešpriešas ir konfliktus (Vasiljeviėnė, 2006).

Tikslų analizė parodė, kad ikimokyklinių įstaigų dokumentuose (kodeksuose, aprašuose, normose, taisyklėse) iškelti tikslai yra aiškūs, suprantami ir orientuojasi į prevencines priemones, užkertančias kelią neetiškam elgesiui bei numatoma siekiamybė didinti pedagogo profesijos ir ikimokyklinės įstaigos įvaizdį visuomenėje. Keliami tikslai neatsiriboja nuo dokumento paskirties ir orientuojasi į pagalbą dirbančiajam pedagogui suvokti savo atsakingos profesijos pasirinkimą ir pareigos vykdymą. Tikslų ir paskirties ryšių panašumas ir neatitolimas vienas nuo kito, stiprina dokumento vientisumą, daro jį lengviau suprantamą skaitančiajam. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tikslai yra ilgalaikiai ir sunkiai išmatuojami, o jų įgyvendinimui reikalinga bendruomenės narių priežiūra ir asmeninė atsakomybė.

Anot V. Pruskaus ir V. Lukoševičiaus (2009), problemos įgyvendinant etikos normas kyla tuomet, kai deklaruojamos vertybės, doroviniai principai nesutampa su dirbančiojo įsitikinimais, jo asmeninėmis vertybinėmis nuostatomis. Pedagogo profesijos atstovams svarbus pašaukimas, kurio pamatas yra asmeninė vidinė kultūra, paremta bendražmoniškosiomis vertybėmis ir doroviniais principais, kurie leidžia pedagogui atsakingai vykdyti savo pareigą – užauginti dorą visuomenės pilietį (Jovaiša, 2012). Nuo 2011 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras patvirtino įsakymą dėl motyvacijos įvertinimo turinio ir vykdymo tvarkos aprašo, kuriuo siekiama priimti studijuoti pedagogo profesiją tik motyvuotus, sąmoningus, atsakingus asmenis, kurie motyvacinio testo metu atskleidžia savo vertybines nuostatas. Būsimo pedagogo vertybės pageidautina, nesiskiria nuo pedagogo profesijai priimtinių vertybių ir principų. Taigi, analizuojant pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus (normas, kodeksus, aprašus ir taisykles) buvo siekiama nustatyti juose deklaruojamas vertybes ir principus, kuriais savo darbe turi vadovautis ikimokyklinėje įstaigoje dirbantis auklėtojas. Vertybės ir principai, kurie deklaruojami pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose, pateikti ketvirtoje lentelėje (žr. 39 psl.). Lentelėje

kategorijos ir subkategorijos sudarytos remiantis Lietuvos edukologo Leonojo Jovaišos (2011) sugrupuotomis vertybėmis.

4 lentelė

Deklaruojamos vertybės ir principai, etiką reglamentuojančiuose ikimokyklinių įstaigų dokumentuose (N=19)

Kategorija	Subkategorija	Išskiriami vertybiniai principai	Dokumentų skaičius, kuriuose tai minima
Vertybės	Santykiai su savimi	Taktiškumas (mandagumas)	8
	Santykiai su kitais žmonėmis	Pagarba	17
		Pasitikėjimas kitais	5
	Santykiai su kultūra	Atsakomybė	18
		Tiesa	9
	Santykiai su socialinėmis priedermėmis	Tobulėjimas	17
		Reiklumas sau ir kitiems	14
		Partnerystė (kolegialumas)	6
		Vieningumas	1
	Principai	Santykiai su kitais žmonėmis	Tolerancija
Lygiateisiškumas			6
Žmoniškumas			5
Žmogiškumas			2
Santykiai su kultūra		Teisingumas	19
		Sąžiningumas	13
		Solidarumas	6
Santykiai su socialinėmis priedermėmis		Konfidencialumas	19
		Objektyvumas	14
		Humaniškumas	7
		Demokratiškumas	7
		Profesionalumas	6

Vertybių bei principų atskirimas yra sąlyginis, nes jie nuolatos sąveikauja tarpusavyje ir laikui bėgant gali keistis (Žemaitis, 2006; Jovaiša, 2012). Pasak V. Žemaičio (2006), principai bendriausia prasme išreiškia dorovinę žmogaus ir jo santykių esmę ir lemia bendrą veiklos kryptį. Tas pats autorius panašiai apibūdina ir vertybę. Vertybės įtakoja žmogaus elgesį, veiklą ir pažiūras į

tam tikrus reiškinius, situacijas ir pan. (Alič, Benec, Burjek ir kt., 2016). Vertybė – tai, kas žmogui arba organizacijai yra reikšminga, kitaip tariant, turi neabejotinos vertės. Anot L. Šimanskienės (2008), vertybės turi būti realiai propaguojamos, vertinamos ir pripažįstamos darbuotojų. Vertybės gali tapti realios tiktais pavertus jas funkcinėmis, taikomomis (Griffin, 2011). Valstybinėje švietimo 2013 – 2022 m. strategijoje išskiriami esminiai vertybiniai principai, kuriais turi vadovautis kiekvienas pedagogas ir įstaigos vadovai: humaniškumas, demokratiškumas, tolerancija, lygios galimybės, bendradarbiavimas, kūrybiškumas, saviraiška, atvirumas naujovėms, atsakingumas, rūpinimasis. Tai, kokiomis vertybėmis remiasi įstaigoje dirbantys asmenys, atskleidžia visos organizacijos kultūrą. Puoselėjama kultūra, kaip ir etikos normos, įtvirtina elgesio standartus įvairiose situacijose. Dokumentų analizė atskleidė, kad dažniausiai pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose minimos vertybės ir principai siejami su tais vertybiniais principais, kurie reikšmingi pedagogo profesijai, t. y. asmenybės santykiuose su socialinėmis priedermėmis. Svarbu, kad dokumentuose pateikti vertybiniai principai būtų priimtini visiems dirbantiems, nes tik tokiu atveju įstaigoje dirbantieji jausis gerai ir galės sėkmingai vykdyti paskirtas pareigas (Palidauskaitė, 2011).

Pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose dažniausiai iškeliamos tokios vertybės ir principai kaip: konfidencialumas, tolerancija, teisingumas, atsakomybė, tobulėjimas, pagarba, objektyvumas, sąžiningumas bei reiklumas sau ir kitiems. Atkreipiamas dėmesys, kad dokumentuose trūksta šių dienų auklėtojų svarbių vertybinių principų, kurie akcentuojami Valstybinėje švietimo 2013 – 2022 m. strategijoje. Pedagogų etiką reglamentuojantys dokumentai galėtų būti papildyti tokiais vertybiniais principais kaip saviraiška, rūpinimasis, atvirumas naujovėms, kūrybiškumas. Šios vertybės ir principai turi būti deklaruojami ne tik pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente, bet ir realizuojami darbinėje veikloje, tarpasmeniniuose santykiuose, elgesyje bei kultūroje. Norint sėkmingo realizavimo, svarbus kiekvieno įstaigoje dirbančio asmens sąmoningumas ir prisiimama atsakomybė už vertybių ir principų puoselėjimą. Vadovas pats savo pavyzdžiu visiems darbuotojams turi perteikti įstaigoje norimą matyti kultūrą ir elgesį, laikytis vertybių ir dorovinių principų, kurie svarbūs įstaigos reputacijai bei teigiamų tarpusavio santykių palaikymui. Deklaruojamos vertybės ir principai turėtų būti aptarti su kiekvienu darbuotoju, kadangi ne kiekvienam pedagogui pateiktos vertybinės nuostatos ir doroviniai principai gali būti priimtini. Tokiu atveju žmogus jaučia spaudimą prisitaikyti prie keliamų reikalavimų ir tai gali sukelti nepatogumus dirbant pedagoginį darbą. Kiekvienas asmuo savo vertybių sistemą ir dorovinius principus pradeda kurti nuo vaikystės ir juos dažniausiai atsineša iš šeimos. Dėl to rinkdamasis auklėtojo profesiją, būsimas pedagogas turi gerai apmąstyti

savo vertybes ir principus, kuriais jis vadovaujasi savo gyvenime, kad jie nesikirstų su pageidaujamos, pedagogo profesijai reikalingomis, vertybėmis ir principais.

Pasak N. Vasiljevienės (2006), pasitaiko atvejų, kai parengtų dokumentų įgyvendinimu ir priežiūra niekas neužsiima, tokiu būdu dokumentai paliekami stalčiuose ir prisimenami tada, kai nutinka incidentas, susijęs su dokumento turiniu. Dėl to pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų analizėje siekiama išsiaiškinti, ar šių dokumentų įgyvendinimui yra numatytos atitinkamos priemonės. Šiaulių miesto ikimokyklinėse įstaigose egzistuojančių, pedagogų etiką reglamentuojančių, dokumentų įgyvendinimas pateiktas penktoje lentelėje.

5 lentelė

Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimas (N=12)

Kategorija	Dokumentų skaičius, kuriuose tai minima	Pavyzdžiai, geriausiai apibūdinantys kategoriją
Paliekami savieigai	3	„Laikytis šio kodekso reikalavimų – kiekvieno pedagogo garbės reikalas .“ (F1) „... darbuotojai supažindinami pasirašant .“ (F6)
Įgyvendinimas priskirtas grupei	9	„... vykdymo priežiūrą atlieka įstaigos tarybos atstovai .“ (F2) „... vykdymo priežiūrą atlieka atstovavimo pagrindu sudaryta etikos komisija ...“ (F3) „... vykdymo priežiūrą atlieka <...> darbo taryba .“ (F5)
Viešinimas	9	„Priimtas PEK (pedagogų etikos kodeksas) skelbiamas viešai lopšelio-darželio internetiniame puslapyje.“ (F4) „... skelbiamas viešai informaciniame stende arba internetiniame puslapyje.“ (F6)
Sankcijos	3	„Už pedagogų etikos pažeidimus, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, taikytinos moralinio poveikio priemonės (pvz. pastaba, įspėjimas, įvertinimo paviešinimas ir pan.).“ (F1)

Iš devyniolikos surinktų pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų, dvylikoje buvo nurodytas dokumento įgyvendinimas. Galima teigti, kad septyni dokumentai, kuriuose nėra numatytas įgyvendinimas, paliekami savieigai kaip asmeninė pedagogo atsakomybė už etikos laikymąsi, o trijuose dokumentuose tai aiškiai nurodyta, kaip viena iš dokumento įgyvendinimo sąlygų. Tačiau, pasak V. Pruskaus ir V. Lukoševičiaus (2009), tokiu būdu etiką įstaigoje reglamentuojantis dokumentas gali būti visiškai užmirštas, o jo turinys pilnai neįvykdytas. Pedagogų etikos kodeksuose, aprašuose, normose ir taisyklėse dažniausiai minimi įgyvendinimo būdai: priežiūra priskiriama grupei ir viešinimas. Dokumentų analizė atskleidė, kad įgyvendinimo ir vykdymo priežiūra yra patikėta tokioms grupėms kaip darbo taryba, įstaigos taryba bei sudaryta etikos komisija. Pabrėžtina, kad etikos komisija ar taryba turi būti visiškai nešališka, sudaryta iš gerbiamų bei nepriekaištingą reputaciją turinčių žmonių. Nagrinėdami nusižengimus, turi kreipti dėmesį į padarytą veiklą, poelgį ar sprendimą, o ne į asmenines žmogaus savybes. Dėl to svarbu, kad etikos komisija ar taryba nusistatytų pagrindinius principus, kuriais vadovausis (pvz. teisingumas, nešališkumas, objektyvumas, sąžiningumas ir pan.). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad

prie dokumento įgyvendinimo prisideda jo viešinimas. Kai dokumentas pateikiamas viešai, jį peržiūrėti gali visi bendruomenės nariai bei paslaugų gavėjai (tėvai, globėjai), tuomet jie tikisi, kad įstaigos darbuotojai vadovaujasi dokumente numatytais nuostatomis. Tokiu būdu pedagogas, siekdamas pateisinti paslaugų gavėjų lūkesčius, privalo vadovautis viešai pateiktomis normomis. Apskritai informacijos viešinimas tarnauja organizacijų įsitvirtinimui rinkoje, įvaizdžio kūrimui ir patrauklumo didinimui (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Analizuojant pedagogų etikos kodeksų, aprašų, normų ir taisyklių įgyvendinimą ikimokyklinėse įstaigose, trijuose dokumentuose minimos *sankcijos* – moralinio poveikio priemonės (pvz. pastaba, įspėjimas, įvertinimo pavišimas ir pan.), jeigu bus pažeistos pateiktos etikos normos.

Apibendrinant atliktos ikimokyklinių įstaigų etiką reglamentuojančių dokumentų analizės metu gautus duomenis, galima išskirti tokius esminius aspektus. Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento paskirtis ir išskirti tikslai turi būti neatitolę vienas nuo kito, jie turi būti aiškūs, suprantami visiems, ir realiai įgyvendinami. Pabrėžtina tai, kad dokumentai yra rekomendacinio pobūdžio ir orientuojasi į pagalbą dirbančiajam tinkamai elgtis įstaigoje, priimti teisingus sprendimus, palaikyti abipusiu pasitikėjimu paremtus santykius su kitais bei neprarasti autoriteto visuomenėje. Svarbu, kad dokumentai (pedagogų etikos kodeksas, aprašas, normos ir pan.) nebūtų apkrauti sunkiais terminais, neatsirastų prieštaravimų ir vietos interpretacijoms, kurios leistų nepaisyti tam tikrų etikos principų, bei išsisukti nuo atsakomybės. Deklaruojamos vertybės ir principai turi būti gerai apsvarstyti tariantis su kiekvienu darbuotoju, kuris turės jais vadovautis savo darbe, kad nekiltų prieštaravimų. Svarbu atkreipti dėmesį, ar numatytas principas tikrai yra reikalingas pedagoginei etikai užtikrinti, būtina išsiaiškinti jo reikšmę (pvz. nederėtų naudoti žmogiškumo principo, nes jis pabrėžia, kad galima vadovautis tuo, kas būdinga žmogui: pykčiu, melu, manipuliavimu, kito išnaudojimu siekiant sau naudos ir pan., tikslinga būtų vartoti žmoniškumo principo sąvoką, nes ji pabrėžia tik teigiamas dorovines vertybes). Pastebima, kad pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus galima papildyti naujais, šių dienų akcentuojamais vertybiniais principais, tokiais kaip: saviraiška, rūpinimasis, atvirumas naujovėms, kūrybiškumas. Svarbu, kad kiekvienas pateiktas principas ir vertybė būtų priimtina įstaigos darbuotojui, nes tai prisideda prie sėkmingo dokumento realizavimo švietimo organizacijoje. Pabrėžtina tai, kad dažniausiai etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimas paliekamas savieigai, priskiriamas sudarytai grupei (etikos komisija, darbo taryba, įstaigos taryba) bei realizuoti dokumentą siekiama viešiniu internete arba informaciniuose stenduose. Vis dėlto, sėkmingiausiai dokumente pateiktų pedagoginių normų įgyvendinimas vyksta tuomet, kai kiekvienas įstaigos darbuotojas asmeniškai yra sąmoningas ir atsakingas už jų realizavimą ir vadovavimąsi savo darbe.

3.2. Auklėtojų nuomonių apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje analizė

Literatūroje sunkiai randama apibrėžimų, kas yra pedagogo etika, todėl pirmuoju klausimu auklėtojams buvo siekiama išsiaiškinti, kaip jie supranta pedagogų etiką. Iš tyrimo dalyvavusių 166 auklėtojų, į pateiktą klausimą atsakė 82,5 % respondentai. Pedagogų nuomonė pateiktos šeštoje lentelėje.

6 lentelė

Pedagogo etikos samprata, auklėtojų nuomonė (N=137)

Kategorija	Anketų skaičius, kuriose tai minima	Pavyzdžiai, geriausiai apibūdinantys kategoriją
Elgesys	84	„Kultūringas, ramus elgesys ; elgtis su kitais taip, kaip norėtum, kad elgtųsi su tavimi“ (P13) „Nepriekaištingas, etiškas elgesys darbe bei viešame gyvenime“ (P20) „Tinkamas ir pavyzdingas elgesys kitiems, laikantis etikos taisyklių“ (P27) „Pedagogų elgesys visose gyvenimo srityse, esant darbe, viešumoje“ (P122)
Kultūra	8	„Žmogaus vidinė kultūra “ (P15) „Asmeninė kultūra “ (P85)
Vertybės ir principai	51	„Asmens elgesį ir veiksmus sąlygojantis vertybių taikymas “ (P39) „ Vertybių rinkinys , kuriuo vadovaujasi pedagogai“ (P104) „Žmoniškumas, atsakingumas, sąžiningumas, teisingumas, pareigingumas, dora, kūrybingumas“ (P139) „Asmeninė ir profesinė vertybių sistema “ (P142)
Santykiai	24	„Tarpusavio ir darbo santykiai , grindžiami pagarba, pareigingumu, atsakingumu, kūrybingumu, sąžiningumu“ (P116) „Kompetentingas, tolerantiškas, kultūringas bendravimas ir bendradarbiavimas su visais bendruomenės nariais“ (P126) „Tinkamas elgesys su kitais pedagogais, darbuotojais, pagarba kiekvieno nuomonei, taip pat ugdytiniams, jų tėveliams, santykiai su visuomene, savo profesija“ (P136)
Profesinė pareiga	5	„ Būtina mūsų darbe “ (P50) „ Pirmas dalykas , kuris turi būti lavinamas norint dirbti tokį darbą “ (P64) „ Neatsiejama pedagogo darbo dalis “ (P121)

Remiantis gautais duomenimis, dauguma auklėtojų pedagogų etiką supranta kaip tinkamą, etišką, nepriekaištingą *elgesį* visose gyvenimo srityse. Tai sutampa su J. Paliduskaitės (2011) mintimis, kad atitinkamos profesijos nariams, šiuo atveju pedagogams, taikomi *elgesio* standartai atsispindi profesinės etikos kodeksuose, normose, aprašuose, taisyklėse, kuriomis vadovaudamiesi darbuotojai vykdo savireguliaciją, o dokumentas tampa tarsi pageidaujamo *elgesio* gidas. Taip pat didelė dalis respondentų pateikė pedagogo etiką kaip vadovavimąsi *atitinkamomis vertybėmis ir principais*. Pasak V. Pruskaus (2013), kiekvieno žmogaus puoselėjami principai ir vertybės tampa svarbiausiu jo veiklos stimulu ir reguliuotoju, jų dėka formuojasi atitinkami tarpusavio santykiai, praktikuojamas elgesys gyvenime. Auklėtojai apibūdindami pedagogų etiką

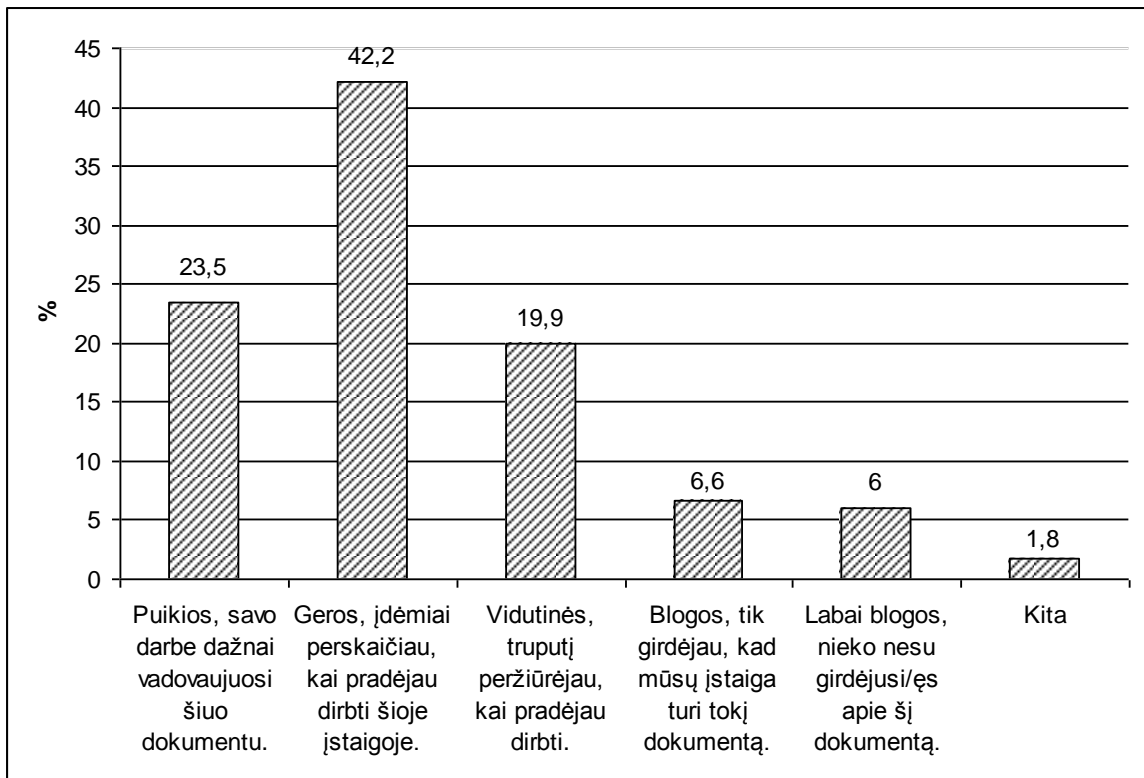
pabrėžė, kad tai yra santykiai, kurie grindžiami vertybiniais principais. Kiek mažesnė dalis respondentų nurodė, kad pedagogo etika siejama su asmens kultūra.

Taigi, pedagogo etika, kaip asmeninė žmogaus filosofija, yra neatsiejama nuo darbinės veiklos ir atsiskleidžia tokiose srityse kaip asmens elgesys ir santykiai. Pedagogo elgesys ir santykiai su kitais parodo asmens kultūrą. Remiantis auklėtojų atsakymais apie pedagogo etiką, galima pristatyti tokį pedagogo etikos apibrėžimą. Pedagogo etika – tai bendražmoniškosiomis vertybėmis ir doroviniais principais paremtas (sąlygojamas) pedagogo elgesys bei asmeniniai, profesiniai – socialiniai santykiai, kurie bendriausia prasme parodo (atskleidžia) pedagogo kultūros lygį.

Tyrimė dalyvavo pedagogai, kurių darbovietė (ikimokyklinė įstaiga) turi pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą. Anot J. Palidaskaitės (2011), viena iš problemų susijusių su etikos įgyvendinimu kyla tuomet, kai parengtas dokumentas paliekamas stalčiuje, nėra viešinamas, o slepiamas nuo dirbančiųjų organizacijoje. Pasitaiko atvejų kai etikos kodeksu pasinaudojama tik darbuotojui prasižengus. Taigi, svarbu išsiaiškinti, ar auklėtojai buvo supažindinti su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, kai jie pradėjo dirbti.

Apklauskos duomenys atskleidė, kad 75,9 % apklaustų auklėtojų buvo supažindinti su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, kuomet jie pradėjo dirbti ikimokyklinėje įstaigoje. Tik 24,1 % auklėtojų pažymėjo, kad jie nebuvo supažindinti su tokiu dokumentu. Neatmetama prielaida, kad auklėtojai su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu nebuvo supažindinti dėl to, kad pradėjus dirbti įstaigoje dar nebuvo tokio patvirtinto dokumento. Jeigu dokumentas ir jo turinys nėra pristatomas darbuotojams, tai jis praranda realią reikšmę įstaigoje. Dėl to, siekiant įgyvendinti pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą ir jame pateiktas etikos normas, būtina supažindinti kiekvieną darbuotoją, kuris turėtų šio dokumento turiniu vadovautis savo darbe. Tokia įgyvendinimo sąlyga yra pateikiama ir keliuose Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų nagrinėtuose dokumentuose, kurie reglamentuoja pedagogų etiką. Darbuotojai susipažįsta su dokumento turiniu ir pasirašo („... darbuotojai supažindinami pasirašant.“).

Remiantis teorine medžiaga, tikėtina, kad darbuotojai įstaigoje nėra supažindinami su etiką reglamentuojančiu dokumentu, tačiau atliktas empirinis tyrimas tai paneigė, kadangi dauguma pedagogų pradėję dirbti įstaigoje buvo supažindinti su šiuo dokumentu, jo turiniu. Siekiant nustatyti, ar pedagogai atsakingai buvo supažindinti su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, buvo aiškinamasi, kokios pedagogų žinios apie ikimokyklinėje įstaigoje galiojantį dokumentą (etikos kodeksą, aprašą, normas ir pan.). Respondentų atsakymai pateikti pirmame paveiksle (žr. 45 psl.).

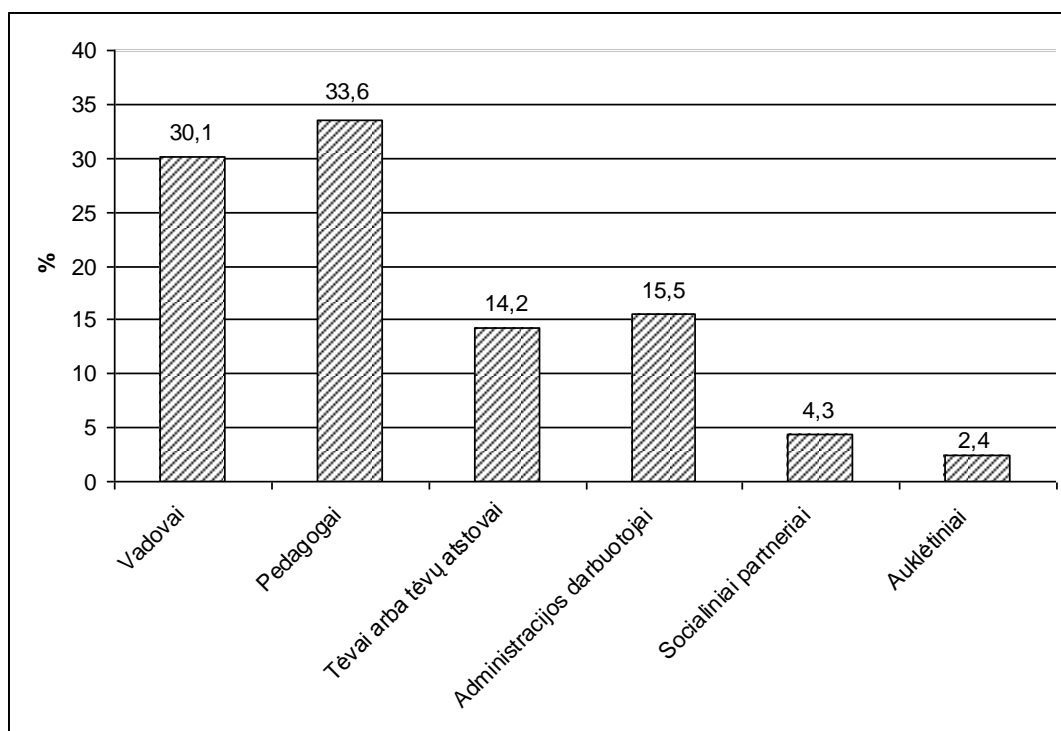

1 pav. Auklėtojų susipažinimo su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu lygis (N=166)

Didžioji dalis respondentų (42,2 %) savo žinias apie pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą laiko geromis, nes jo turinį įdėmiai perskaitė, kai pradėjo dirbti ikimokyklinėje įstaigoje. Beveik ketvirtadalis apklaustųjų savo žinias laiko puikiomis ir pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu vadovaujasi savo darbe. Tai suponuoja nuomonę, kad ikimokyklinėse Šiaulių miesto įstaigose pedagogų etiką reglamentuojantys dokumentai yra sėkmingai įgyvendinami, nes jais vadovaujasi ir su jų turiniu yra susipažinę didžioji dalis dirbančių auklėtojų. Tik nedidelė dalis pedagogų savo žinias apie įstaigoje egzistuojantį dokumentą įvertino blogomis ir labai blogomis. Tikėtina, kad šie pedagogai visiškai nebuvo supažindinti su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, o tai yra viena iš problemų, siekiant sėkmingo dokumento įgyvendinimo. Apie tai informuoja ir auklėtojų atsakymai, kurie priskirti prie kita: „Tik šios anketos dėka sužinojau, kad mūsų lopšelis-daželis turi šį dokumentą“ (P66); „Dabar žinosiu, kad turime“ (P81); „Neatsimenu“ (P157). Šie atviri, tiesioginiai auklėtojų pateikti atsakymai atskleidžia, kad ne visuomet darbuotojai yra supažindinami su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, kad yra palikta įgyvendinimo spragų ir jas reikia spręsti.

Apklausiant ikimokyklinėse įstaigose dirbančius auklėtojus, buvo aiškinamasi jų nuomonė apie tai, kokie asmenys turėtų prisidėti sudarant pedagogų etiką reglamentuojantį

dokumentą. Kadangi respondentas atsakymui galėjo pasirinkti keletą variantų, tai gauti duomenys pateikti apskaičiuavus santykinį dažnį antrame paveiksle.

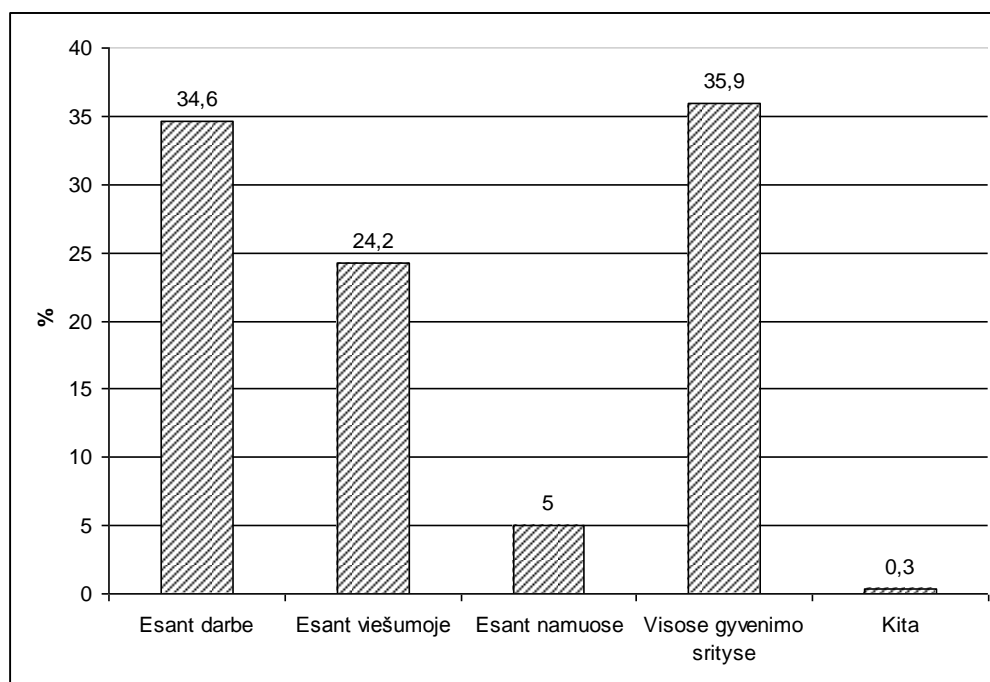

2 pav. **Pedagogų nuomonė apie suinteresuotų asmenų dalyvavimą, kuriant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (N=166)**

Auklėtojų nuomone, pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų (kodeksų, aprašų, normų, taisyklių) sudaryme turėtų dalyvauti pedagogai ir įstaigos vadovai. Suprantama, kad auklėtojai, kuriant atsakingą dokumentą, norėtų dalyvauti jo sudaryme, nes jiems patiems teks šiuo dokumentu vadovautis. Svarbu, kad įstaigos vadovai irgi dalyvautų pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudaryme, nes vadovas kaip visos įstaigos reprezentuotojas turi rodyti pavyzdį ne tik savo darbuotojams, bet ir visai visuomenei, kokiais vertybiniais principais yra vadovaujamas šioje švietimo įstaigoje. Mažesnę dalis auklėtojų pažymėjo, kad sudarant etikos normas turi dalyvauti ir administracijos darbuotojai, ir tėvai arba tėvų atstovai. Anot R. Braslauskienės ir A. Norvilienės (2014), ikimokyklinėse įstaigose administracijai priklauso tokias pareigas einantys asmenys kaip: direktorius, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, direktoriaus pavaduotojas ūkiui, vyriausiasis buhalteris, buhalteris, vyriausiasis slaugos administratorius, slaugytojas (bendrosios praktikos slaugytojas), dietologas, sekretorius (raštinės vedėjas). Nors pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas nėra savo pavadinimu skirtas kitiems įstaigos darbuotojams, tačiau siekiant visuomenei parodyti švietimo organizacijos kultūrą, kiekvienas darbuotojas turi vadovautis deklaruojamais esminiais principais ir vertybėmis. Taigi, bent dalis

administracijos darbuotojų turėtų būti įtraukti į pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudarymą. Taip pat sudarant tokį dokumentą, galėtų dalyvauti ir tėvų atstovai, nes tėvai ir jų vaikai yra pagrindiniai paslaugų gavėjai. Jie turi žinoti, kokiomis vertybėmis ir principais remiantis, bus įstaigoje palaikomas tarpasmeninis bendravimas, santykiai, kokio elgesio galima tikėtis iš pedagogo, koks įstaigoje bus palaikomas mikroklimatas, kultūra ir pan. Tik labai nedidelė dalis auklėtojų nurodė, kad į pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento (kodekso, aprašo, normų, taisyklių) sudarymą reikia įtraukti socialinius partnerius ir auklėtinius. Pastarųjų asmenų dalyvavimas pažymėtas kaip nereikšmingas, tačiau socialiniai partneriai gali pasidalinti savo patirtimi ir pasiūlyti savo principus, kurie juos mato ypatingai reikšmingus tolesniam įstaigų bendradarbiavimui. Nors ikimokyklinėse įstaigose ugdytiniai yra dar maži, tačiau jie taip pat gali prisidėti prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sukūrimo, tereikia kūrybiškos prieigos kaip tai padaryti (pvz. apklausti auklėtinius, kokį auklėtoją norėtų matyti, kaip su juo turi elgtis auklėtojas ir pan.). Sudarant tokį atsakingą dokumentą svarbu įtraukti visus asmenis, kurie juo vadovausis ir nepamiršti, kad tokiais pat principais ir vertybėmis turi vadovautis kiekvienas bendruomenės narys, dėl to po sukūrimo aktualus tampa dokumento viešinimas.

Lietuvos edukologas L. Jovaiša (2011), pabrėžia, kad kiekvienas pedagogas turi demonstruoti etišką elgesį bei dorovinę kultūrą visur ir visada: savo darbo vietoje, užsiimant popamokine veikla, laisvalaikiu ir pan. Taigi, buvo siekiama išsiaiškinti, kada auklėtojų nuomone, reikia laikytis pedagoginės etikos. Respondentų atsakymai pateikti apskaičiuojant santykinę dažnį, kadangi buvo galima rinktis keletą atsakymo variantų. Duomenys pateikti trečiame paveiksle.

3 pav. Auklėtojų nuomonė apie pedagogų etikos laikymosi aprėptį (N=166)

Auklėtojų nuomone, pedagoginės etikos svarbu laikytis visose gyvenimo srityse, ši nuostata sutampa su Lietuvos edukologo L. Jovaišos mintimis. Vadovavimasis pedagogine etika visose gyvenimo srityse atskleidžia pedagogo atsidavimą savo darbui, tai parodo, kad žmogus vadovaujasi aukščiausiais doroviniais principais ir vertybėmis. Galima teigti, kad tokie pedagogai yra įsisąmoninę pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente pateiktas vertybes ir principus, kuriais remiasi savo veikloje visur ir visada. Anot auklėtojų, svarbu pedagoginės etikos laikytis esant darbe bei viešumoje. Etiškas pedagogo elgesys, mandagus bendravimas turi būti palaikomas tiek darbe, tiek ir būnant viešumoje, kadangi pedagogas turi būti pavyzdžiu ne tik savo ugdytiniais, bet ir visai visuomenei. Nedidelė dalis auklėtojų pažymėjo, kad pedagogine etika reikia vadovautis ir būnant namuose. Tokį pažiūrį patvirtina ir anketa, kurioje prie kita buvo parašyta taip: „stengiuosi vadovautis ja visada, kitaip jau nebeišėina“ (P125). Pedagogai, kurie yra tikri, tai yra dirba iš tikrojo pašaukimo, patenkina savęs aktualizavimo poreikį (Maslow, 2006). Jie visur ir visada išlaiko savo pedagoginį taktą, demonstruoja kantrumą, profesionalumą, vadovaujasi aukščiausiais vertybiniais principais bei rodo tinkamą pavyzdį kitiems.

Anketinėje apklausoje auklėtojams buvo pateikti teiginiai apie pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, kuriuos jie turėjo įvertinti. Pateiktais teiginiais buvo siekta išsiaiškinti realią situaciją ikimokyklinėje įstaigoje, siekiant nustatyti pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas. Pedagogų atsakymai nurodyti septintoje lentelėje.

7 lentelė

**Auklėtojų nuomonė apie egzistuojančias pedagoginės etikos įgyvendinimo problemas
ikimokyklinėje įstaigoje (N=166, %)**

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente pateiktos etikos normos man padeda tinkamai elgtis.	24,1	47,0	20,5	7,2	1,2
Vadovaujuosi savo asmeninėmis vertybėmis ir principais, o ne nurodymais pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente.	27,1	36,2	27,7	7,2	1,8
Pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente deklaruojamos vertybės sutampa su manosiomis.	24,7	62,1	12,0	0,6	0,6
Vadovas savo asmeniniu pavyzdžiu ir žodžiais skatina elgtis pagal pedagogų etikos normas.	30,1	45,2	18,7	4,8	1,2
Pedagogų etikos normos užtikrina etišką elgesį įstaigoje.	31,3	39,2	18,1	8,4	3,0

Auklėtojai sutinka arba visiškai sutinka su teiginiu, kad pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente deklaruojamos vertybės sutampa su jų vertybinėmis nuostatomis. Tai atskleidžia, kad dokumentas parengtas tinkamai, vadovaujantis auklėtojams pripažįstamomis vertybėmis. „Vertybės persmelkia visas žmogaus veiklos sritis. Jos tampa individų elgesio reguliatoriais įvairiose situacijose, padeda spręsti tarpasmeninio bendravimo metu kylančias problemas ir pasiekti užsibrėžtų tikslų“ (Pruskus, 2013, p. 165). Taip pat respondentai sutinka arba visiškai sutinka su teiginiu, kad pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente pateiktos etikos normos jiems padeda tinkamai elgtis. Šiose dokumentuose pateiktos normos yra orientuotos į pedagogų elgesio tarpasmeniniuose santykiuose su kitais apibūdinimą, dėl to auklėtojai, vadovaudamiesi šiomis normomis, gali išvengti nesusipratimų bendraujant su kitais, tikėtis atitinkamo elgesio iš kitų bendruomenės narių. Didelė dalis apklausoje dalyvavusių auklėtojų mano, kad prie dokumente pateiktų etikos normų įgyvendinimo prisideda įstaigos vadovas, kuris asmeniniu pavyzdžiu ir žodžiais skatina elgtis pagal pedagogų etikos normas. Vadovas savo elgesiu ir bendravimu su kitais parodo visos organizacijos kultūrą, todėl svarbu, kad pats vadovas puoselėtų įstaigos vertybes ir principus, rodytų tinkamą pavyzdį darbuotojams, skatintų juos tinkamai elgtis.). Taip pat respondentai sutinka arba visiškai sutinka su teiginiu, kad pedagogų etikos normos užtikrina etišką elgesį įstaigoje. Galima teigti, kad pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas įstaigoje yra svarbus, nes jame pateiktos etikos normos padeda užtikrinti dirbančiųjų etišką elgesį įvairiose situacijose. Svarbu, kad pateikiamos vertybės ir principai būtų sąmoningai palaikomi pačių darbuotojų, nesikirstų su jų pačių vertybinėmis nuostatomis, kadangi auklėtojai yra linkę vadovautis savo asmeninėmis vertybėmis ir principais, o ne nurodymais pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente. Taigi, tai parodo, kad svarbu įstaigos darbuotojams apmąstyti, aptarti dokumente pateiktus vertybinius principus ir palyginti su savaisiais, kad vėliau nekiltų konfliktinių situacijų ar nesusipratimų. Auklėtojų įvertinti teiginiai apie realią pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento situaciją ikimokyklinėje įstaigoje parodo, kad šis dokumentas yra sėkmingai įgyvendinamas ir nesusiduria su rimtomis realizavimo problemomis, kadangi dokumente pateiktos vertybės ir principai yra priimtini dirbantiems auklėtojams. Taip pat prie sėkmingo dokumento įgyvendinimo prisideda vadovas, kuris vadovaujasi dokumente pateiktomis pedagogų etikos normomis, rodo deramą asmeninį pavyzdį savo pavaldiniams. Dokumento įgyvendinimas priklauso nuo žmoniškųjų faktorių, kuomet darbuotojai atsakingai ir sąmoningai priima dokumentą, jo turinį, tuomet nelieka dokumento įgyvendinimo problemų.

Septintuoju anketinės apklausos klausimu buvo siekiama išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie tai, kas jų manymu padėtų sėkmingai įgyvendinti pedagogų etiką reglamentuojantį

dokumentą ir jo turinį ikimokyklinėje įstaigoje. Respondentų pateikti duomenys pateikti aštuntoje lentelėje.

8 lentelė

Auklėtojų nuomonė apie veiksnius, kurie prisidėtų prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento efektyvaus įgyvendinimo (N=166, %)

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Vadovas ir jo asmeninis pavyzdys.	48,2	36,7	13,3	1,2	0,6
Pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį.	63,7	33,7	3,0	-	-
Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas internete, skelbimų lentoje ir pan.	7,2	32,5	36,8	19,9	3,6
Susirinkimai, kuriuose būtų aptariamasi pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimas.	10,8	40,4	36,2	9,6	3,0
Nuolatinis pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.	15,1	41,0	31,9	10,2	1,8
Sudaryta kompetentinga etikos komisija ar taryba.	12,0	39,2	26,5	20,5	1,8
Kita	3,6	-	-	-	-

Anketinėje apklausoje dalyvavę auklėtojai mano, kad *prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo labiausiai prisidėtų pedagogai, kurie turi būti sąmoningi ir jausti atsakomybę už savo elgesį*. Būtent kiekvieno darbuotojo atsakomybė už įstaigoje puoselėjamas vertybes, elgesį, tarpasmeninius santykius, kultūrą gali padėti sukurti organizacijoje teigiamą mikroklimatą. Didelė dalis respondentų mano, kad viena iš dokumento realizavimo sąlygų yra *vadovo pozicija ir jo asmeninis pavyzdys*. Tai patvirtina, koks svarbus vadovo vaidmuo, prisidedant prie įstaigos vertybinių principų, elgesio ir kultūros puoselėjimo. Nemaža dalis auklėtojų sutinka, kad prie efektyvaus dokumento įgyvendinimo prisidėtų *susirinkimai, kuriuose būtų aptariamasi pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimas, nuolatinis pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas ir sudaryta kompetentinga etikos komisija ar taryba*. Pastaroji turėtų būti sudaryta iš kompetentingų žmonių, kurie keltų visų darbuotojų pasitikėjimą, būtų nepriekaištingos reputacijos, objektyvūs ir įvertintų nusižengusiojo elgesį, atsiribodami nuo simpatijų ir antipatijų tam asmeniui. Auklėtojai abejoja, kad prie efektyvaus dokumento įgyvendinimo prisideda *pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas internete, skelbimų lentoje ir pan.* Nors auklėtojams šis būdas pasirodė nelabai efektyviu, tačiau būtent dokumento viešinimas yra viena iš sąlygų, padedančių įgyvendinti dokumente pateiktą turinį. Viešiniu supažindinami bendruomenės nariai ir kiti suinteresuoti asmenys, kurie vadovaudamiesi dokumente pateiktu turiniu gali tikėtis atitinkamo elgesio,

bendravimo standartų, kultūros iš dirbančiųjų įstaigoje. Taip pat bendruomenės nariai irgi stengsis palaikyti vertybinius principus, kuriais vadovaujantis turi būti palaikomi bendruomenės santykiai ir elgesys. Keletas respondentų pateikė idėjas, kas dar gali prisidėti prie dokumento įgyvendinimo skiltyje kita: „už pedagogo etikos pažeidimus, taikyti moralinio poveikio priemones“ (P26); „papeikimai arba įspėjimai už prasižengimus“ (P85); „etikos normas kiekvienas turi atsinešti iš savo šeimos, o ne iš kodeksų, komisijų ar kokių tarybų...“ (P88); „moterų kolektyve įgyvendinti ir užtikrinti pedagogų etikos normas 100 % neįmanoma“ (P120). Pateiktus auklėtojų kitus įgyvendinimo būdus galima suskirstyti į sankcijas, kurios atsispindi keliuose etiką reglamentuojančiuose dokumentuose (žr. 5 lentelė, p. 41). Sankcijos kelių baimę darbuotojui klysti savo profesinėje veikloje, t. y. pasielgti neetiškai, priimti neteisingus sprendimus, tai didina tikimybę, kad darbuotojas elgsis etiškai, vadovausis dokumente pateiktomis vertybėmis ir principais, nes nenorės sulaukti moralinio poveikio priemonių (pvz. pastabų, įspėjimų ir pan.). Taip pat pateiktuose kita atsakymuose atsispindi tai, kad įgyvendinimas priklauso nuo kiekvieno darbuotojo, nes jie vertybines nuostatas atsineša iš savo šeimos, gyvenimo patirties, įsitikinimų. Kitaip tariant, pedagogų etikos normų laikymasis darbovietėje priklauso nuo kiekvieno darbuotojo žmogiškumo, t. y. kas jam yra būdinga ir svarbu ir tai ne būtinai gali sietis tik su teigiamomis vertybėmis, principais ir asmenybės bruožais (pvz. žmogus gali mėgti apkalbėti kolegas, manipuliuoti kitais, šmeižti kitus, konkuruoti ir t. t.), o tai apsunkina dokumente pateikto turinio sėkmingą įgyvendinimą.

Remiantis S. Ozturk (2010) ir R. Bereišiene (2012), siekiant užtikrinti pedagoginę etiką švietimo įstaigose, svarbu priimti nacionaliniu mastu visuotinai pripažintą pedagogų etikos kodeksą, kuris padėtų išvengti neetiško elgesio profesinėje veikloje ir įvairioms klaidingoms dokumento interpretacijoms. Taigi, auklėtojų buvo klausama jų nuomonės apie visuotinai pripažinto pedagogų etikos kodekso reikalingumą Lietuvoje.

Didžioji dauguma (71,7 %) tyrime dalyvavusių ikimokyklinių įstaigų auklėtojų pripažįsta, kad šalyje reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas – pedagogų etikos kodeksas. Tokie kodeksai egzistuoja įvairiose pasaulio šalyse ir padeda užkirsti kelią įvairioms klaidingoms dokumento interpretacijoms, neetiškam pedagogų elgesiui įstaigoje ir už jos ribų, santykiuose su ugdytiniais, tėvais, globėjais, kolegomis ir visa plačiąja visuomene. Tik nedidelė dalis (28,3%) respondentų mano, kad kiekvienai švietimo įstaigai reikia susikurti savo pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (kodeksą, aprašą, normas, taisykles ir pan.), tokiu būdu išryškinant tik atskirai bendruomenei arba regionui būdingas vertybes ir principus, puoselėjamą kultūrą bei elgesio standartus. Svarbu, kad visa tai būtų nuosekliai

aptarta su kiekvienu asmeniu, kuris turės vadovautis šiuo dokumentu ir jame pateiktomis etikos normomis.

Apibendrinant gautus rezultatus iš ikimokyklinėse įstaigose dirbančių auklėtojų, galima **išskirti tokius esminius pastebėjimus:**

- Įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, Šiaulių miesto ikimokyklinėse įstaigose, problemų neaptinkama, kadangi pradedantys pedagogai yra supažindinami su šio dokumento turiniu, jame puoselėjamos profesinėmis vertybėmis ir principais, kuriais auklėtojai vadovaujasi ne tik darbo vietoje, bet visose gyvenimo srityse. Taip pat įstaigos vadovai palaiko dokumento funkcionavimą, jo turinio įgyvendinimą, kadangi jie savo tinkamu pavyzdžiu ir žodžiais skatina darbuotojus ikimokyklinėje įstaigoje palaikyti etiką, puoselėti dorovinę kultūrą.

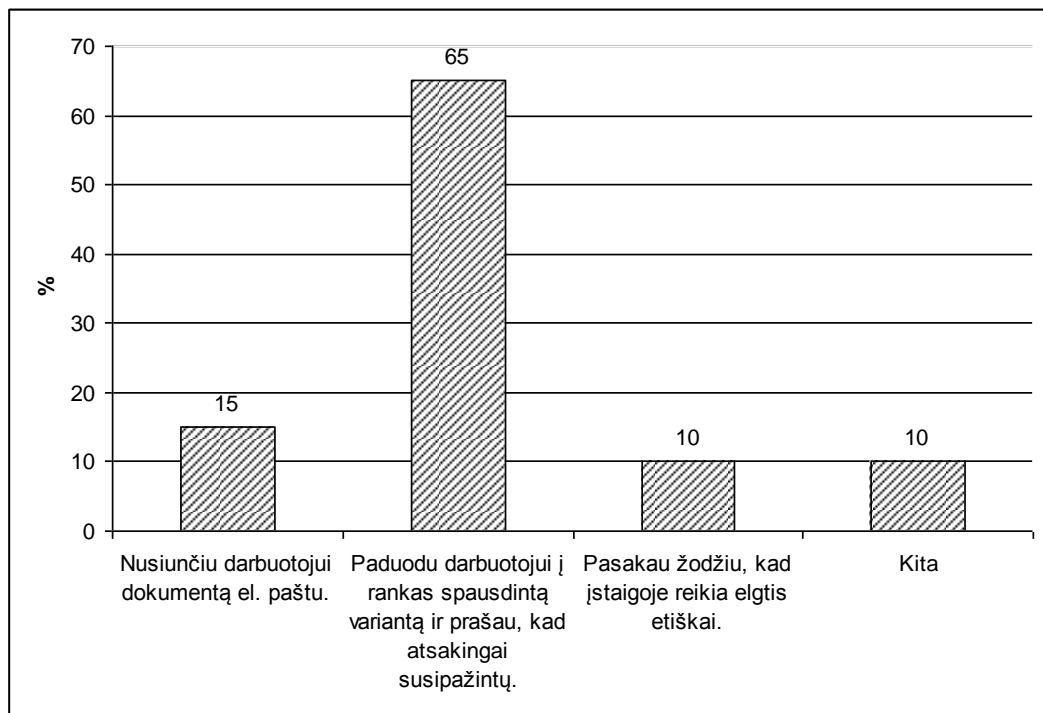
- Pedagogai pripažįsta, kad jie gerai išmano dokumento turinį, žino, kokie vertybiniai principai yra puoselėjami įstaigoje ir jais vadovaujasi savo gyvenime visur ir visada. Auklėtojų nuomone, vadovavimasis šiame dokumente nurodytomis elgesio normomis, vertybėmis, principais padeda užtikrinti ir palaikyti etišką mikroklimatą įstaigoje, abipusiu pasitikėjimu grįstus santykius su bendruomenės nariais.

- Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudarymas yra atsakingas procesas, kadangi jis kaip dorovinis gidas įstaigos bendruomenei pateikia svarbiausius principus ir vertybes, nubrėžia teisingo elgesio ribas ne tik dirbant, bet ir santykiuose su kitais. Svarbiausia, kad dokumente pateikti vertybiniai principai nesikirstų su bendruomenės narių įsitikinimais, nes tai apsunkintų dokumento turinio įgyvendinimą. Todėl tokio svarbaus dokumento sudaryme turi būti įtraukta kuo daugiau bendruomenės narių, o svarbiausieji iš jų – pedagogai, vadovai ir kiti administracijos darbuotojai, nes jie turi skleisti švietimo įstaigos vertybes, principus ir būti pavyzdžiu visai visuomenei.

- Auklėtojų nuomone, siekiant efektyvaus pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo, svarbiausia yra kiekvieno dirbančiojo pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį bei tinkamas vadovo pavyzdys, kadangi jis yra visos organizacijos kultūros atspindys. Taip pat įgyvendinimui svarbūs susirinkimai, kuriuose būtų aptariamasi dokumento funkcionavimas įstaigoje bei pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.

3.3. Vadovų nuomonių apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje analizė

Pirmuoju anketiniu klausimu ikimokyklinių įstaigų vadovams buvo siekiama išsiaiškinti, kokiais būdais jie supažindina naujai pradedančius dirbti auklėtojus su jų vadovaujamoje įstaigoje egzistuojančiu, pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu. Gauti rezultatai pateikti, apskaičiavus santykinę dažnį ketvirtame paveiksle.

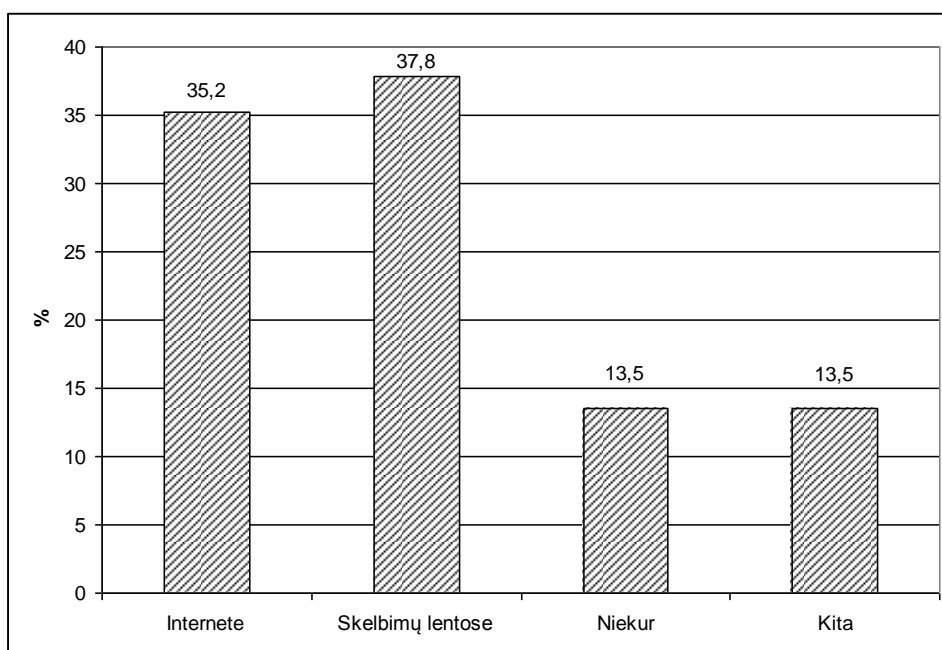

4 pav. Darbuotojų supažindinimo būdai su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu (N=30)

Gauti duomenys atskleidžia, kad vadovai *pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento nepalieka nuošalėje ir su jo turiniu supažindina naujai pradedančius dirbti auklėtojus. Ikimokyklinių įstaigų vadovai naujus darbuotojus dažniausiai supažindina su dokumentu tiesiogiai, t. y. paduodami darbuotojui į rankas spausdintą dokumento variantą ir nurodydami atsakingai susipažinti su jo turiniu. Tokiu būdu vadovas gali būti šalia ir stebėti, ar darbuotojas atidžiai skaito pateiktas normas, paklausti, ar pateikti reikalavimai, vertybiniai principai jam yra priimtini, pateikti kontrolinį klausimą ir susipažinimą patvirtinti parašu. Žymiai mažiau vadovų renkasi informacinių komunikacinių technologijų pagalbą ir siunčia darbuotojui dokumentą el. paštu. Neatmetama galimybė, kad tokiu būdu darbuotojas atmestinais susipažins su dokumentu arba į jį visai nekreips dėmesio. Vadovai taip pat informuoja arba primena žodžiu naujai pradėjusiems*

dirbti auklėtojams, kad įstaigoje reikia elgtis etiškai. Tarp kitų supažindinimo būdų vadovai nurodė: „Aptariamas pedagogų bendruomenėje, skelbiamas interneto svetainėje“ (V6); „su etikos normomis supažindina direktorius“ (V8); „Aptariame visuotiniame darbuotojų susirinkime“ (V18). Dokumento aptarimas su lopšelio-darželio bendruomene parodo, kad pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra svarbus įstaigoje, kurio įgyvendinimui reikia kiekvieno bendruomenės nario pastangų ir atsakomybės. Galima teigti, kad kiekvienas ikimokyklinės įstaigos vadovas siekia užtikrinti gerą organizacijos mikroklimatą, dėl to, su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu supažindina naujai pradedančius dirbti auklėtojus.

Remiantis N. Vasiljeviene (2006) viena iš sąlygų sėkmingai įgyvendinti parengtą dokumentą, yra jo viešinimas ir darbuotojų supažindinimas su jo turiniu, esminių idėjų, taisyklių aptarimas. Taigi antruoju anketos klausimu ikimokyklinių įstaigų vadovams, buvo siekiama išsiaiškinti, kur jie viešina pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą. Respondentų rezultatai apskaičiuoti santykinu dažniu ir pateikti penktame paveiksle.

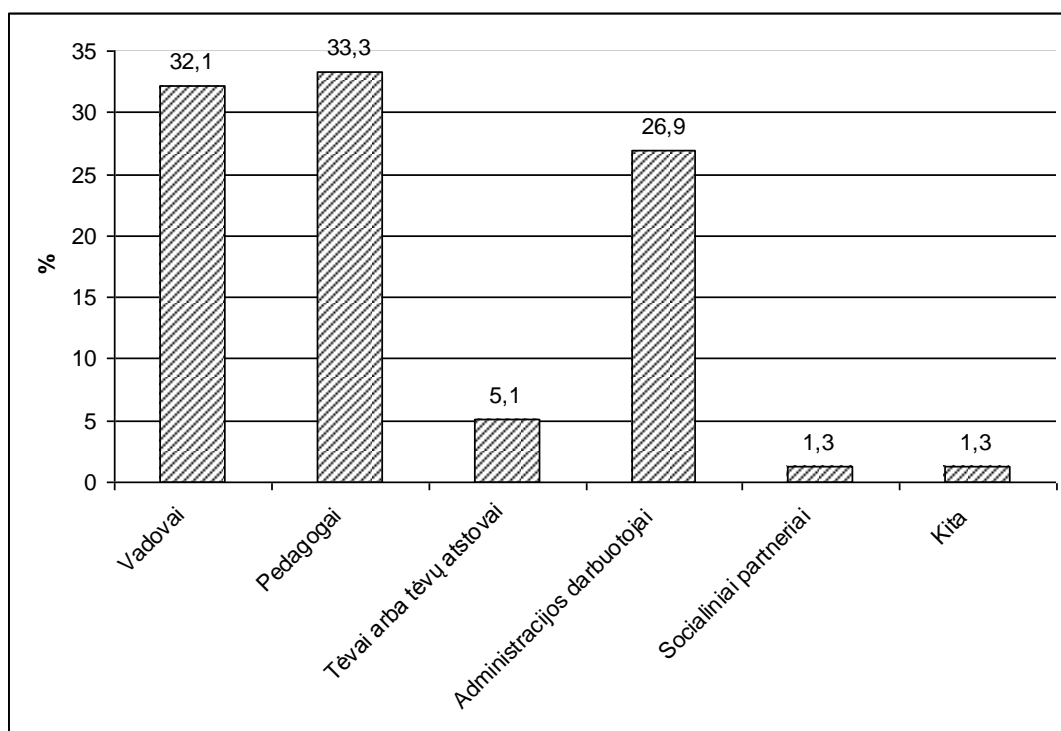

5 pav. Pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų viešinimo būdai (N=30)

Remiantis gautais rezultatais pastebima, kad vadovai dažniausiai pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus viešina skelbimų lentose ir lopšelio-darželio internetinėje svetainėje. Tokiu būdu yra sudaroma galimybė dokumentuose pateiktą informaciją lengvai pasiekti visai bendruomenei ir suinteresuotiems asmenims. Ikimokyklinių įstaigų vadovai rečiau atsisako viešinti šį dokumentą, t. y. dokumento neviešina niekur. Greičiausiai jiems užtenka, kad su

dokumentu supažindinami lopšelio-darželio darbuotojai. Negalima atmesti prielaidos, kad toks parengtas dokumentas guli stalčiuje ir bus panaudotas tik darbuotojui nusižengus ar įvykus kitam incidentui, susijusiam su etika. Keletas vadovų nurodė kitus būdus, susijusius su dokumento viešiniu: „supažindinami individualiai“ (V8); „kiekvienoje grupėje dokumentų segtuve“ (V10); „darbuotojo darbo vietoje (asmens dokumentai)“ (V13); „grupėse (vaikų) (V15); „Darbuotojų susirinkime pristatytas ir aptartas darbuotojų etikos aprašas“ (V22). Šie kiti pateikti viešinio būdai yra orientuoti į darbuotojo (dažniausiai auklėtojo) supažindinimą su dokumento turiniu, o ne visos bendruomenės informavimą.

Pasak A. Novelskaitės (2015), siekiant, kad darbuotojai pripažintų pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, svarbu įtraukti kiekvieną asmenį, kuriam reikės savo darbe vadovautis šiuo dokumentu. Taigi, ikimokyklinių įstaigų vadovų buvo klausama, kokie asmenys prisidėjo prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudarymo. Rezultatai apskaičiuoti santykinu dažniu, kadangi respondentai galėjo rinktis keletą atsakymo variantų. Gauti duomenys pateikti šeštame paveiksle.

6 pav. Asmenys, kurie prisidėjo prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudarymo (N=30)

Ikimokyklinių įstaigų vadovų, dalyvavusių anketinėje apklausoje, atsakymai atskleidė, kad sudarant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, dažniausiai yra įtraukiami pedagogai,

vadovai ir administracijos darbuotojai. Tai parodo, kad sudarant šį dokumentą dažniausiai dalyvauja vidinė įstaigos bendruomenė, t. y. jos darbuotojai. Retai pasinaudojama kitų bendruomenės narių (tėvų arba jų atstovų, socialinių partnerių) pagalba, sudarant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą. Nors į dokumento sudarymą neįtraukiami visi bendruomenės nariai, tačiau su juo turėtų būti supažindinami visi asmenys, kurie turi ryšį su ikimokykline ugdymo įstaiga. Prie atsakymo kita buvo pateikta, kad už pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudarymą atsakinga sudaryta darbo grupė: „sudaryta darbo grupė parengė“ (V30).

Ketvirtuoju ikimokyklinių įstaigų vadovams anketiniu klausimu buvo siekta išsiaiškinti problemas, su kuriomis susiduriama, įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (kodeksą, aprašą, normas, taisykles). Respondentų nurodytos problemos pateiktos devintoje lentelėje.

9 lentelė

Problemos, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (N=30)

Kategorija	Anketų skaičius	Pavyzdžiai
Abejingas požiūris į dokumentą	2	„Žmonės neįsigilina į jo esmę“ (V12) „Dažniausiai jis prisimenamas kilus konfliktinei situacijai“ (V28)
Problemos susijusios su darbuotojo asmenybe	3	„Dažnai žmogus elgiasi pagal savo vidines nuostatas“ (V3) „Ne visų pedagogų vertybinės nuostatos atitinka įstaigos deklaruojamas vertybes“ (V14) „Gebėjimas valdyti savo neigiamas emocijas“ (V16)
Santykiai su kitais	3	„Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais (globėjais)“ (V17) „Pedagogių santykiai su ugdytinių tėvais (globėjais) kai kurių pedagogių nenoras bendradarbiauti su kolegėmis“ (V18)
Problemų nėra	21	„Mano darbo patirtyje dar neteko panaudoti šio dokumento, nes jis naudojamas tik esant būtinybei“ (V2) „Mūsų įstaigoje problemų įgyvendinant pedagogų etikos kodeksą nekyla, nes vadovai vadovaujasi šiais principais: skaidrumo, konfidencialumo, nešališkumo, operatyvumo, įstatymiškumo“ (V30)
Bendruomenės požiūris į pedagogą	1	„Stereotipinis požiūris į pedagogą (pedagogų vyresnis amžius ir su tuo susijęs stereotipinis požiūris) (V6)

Dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinių įstaigų vadovų nežvelgia jokių problemų susijusių su pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimu. Tik devyni vadovai išskyrė problemas, su kuriomis jie susiduria. Gautuose atsakymuose atsispindi problemos, kurios siejamos su **žmogiškaisiais faktoriais**. Tai pasireiškia abejingu požiūriu į dokumentą, kuomet

darbuotojai nesigilina į jo esmę, palieką dokumentą iki tam tikro incidento, susijusio su neetišku elgesiu. Vadovų nuomone, problemos sietinos su darbuotojo asmenybe, jo asmenine vertybių sistema, elgesiu, santykiais su kitais, kai pedagogas nenori palaikyti tarpusavio supratimu paremtų santykių su tėvais, kolegomis ir kitais asmenimis. Vadovai pastebi, kad problemos sietinos ir su stereotipiniu požiūriu į pedagogą (pvz. pagyvenusį pedagogą, jauną pedagogą ir pan.). Taigi, visos ikimokyklinių įstaigų vadovų išskirtos problemos siejamos su **žmogiškaisiais faktoriais**: asmenybė, požiūris, stereotipai, elgesys, vertybinės nuostatos, santykiai su kitais.

Anketinėje apklausoje ikimokyklinių įstaigų vadovams buvo pateikti teiginiai apie pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, kuriuos jie turėjo įvertinti. Respondentų atsakymai nurodyti dešimtoje lentelėje.

10 lentelė

Vadovų nuomonė apie egzistuojančias pedagoginės etikos įgyvendinimo problemas ikimokyklinėje įstaigoje (N=30)

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Darbuotojai sulaukia sankcijų už etikos normų nesilaikymą, kurios pateiktos pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente.	-	11	9	7	3
Pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra reikšmingas įstaigos darbuotojams.	10	13	5	2	-
Darbuotojai vadovaujasi pedagogų etikos normomis.	8	18	3	1	-
Pedagogų etikos normų laikymasis gerina pedagogo įvaizdį bendruomenėje.	14	13	2	1	
Pedagogų etikos normos užtikrina etišką elgesį įstaigoje.	11	10	8	1	
Pedagogų etikos normomis vadovujamasi tik iškilus probleminei situacijai.	5	6	6	10	3

Gauti rezultatai atskleidžia, kad ikimokyklinių įstaigų vadovai sutinka arba visiškai sutinka, kad jų organizacijoje yra palaikoma etikos infrastruktūra ir darbuotojai savo darbe vadovaujasi pedagogų etikos normomis. Kad įstaigoje pedagogai laikosi dokumente pateiktomis etikos normomis, patvirtina ir patys įstaigoje dirbantys auklėtojai (žr. 7 lentelė, p. 48). Dėl to tyrime dalyvavę vadovai tvirtina, kad pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra reikšmingas įstaigos darbuotojams. Jo reikšmė atsispindi tame, kad, kai įstaigoje dirbantieji auklėtojai laikosi dokumente pateiktomis normomis, gerėja pedagogo įvaizdis bendruomenėje. Taip pat toks normų laikymasis padeda užtikrinti etišką elgesį įstaigoje, prisideda prie tarpusavio santykių, bendravimo, kultūros, mikroklimato gerinimo ir puoselėjimo. Vadovai linkę nesutikti, kad

pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu vadovaujamosi tik iškilus probleminėms situacijoms ir, kad darbuotojai sulaukia sankcijų už etikos normų nesilaikymą. Taigi, galima teigti, kad, vadovų nuomone, ikimokyklinėje įstaigoje pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra svarbus ir įgyvendinamas, kadangi darbuotojai juo vadovujasi savo darbe ir laikosi pateiktų etikos normų. Remiantis tuo, kad dokumentai yra rekomendacinio, inspiruojamojo pobūdžio, tai už pateiktų etikos normų nesilaikymą nėra skubama imtis sankcijų prieš darbuotoją, nebent pažeidimas yra grubus.

Šeštoju anketinės apklausos klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų vadovų nuomonę apie tai, kas jų manymu prisidėtų prie efektyvaus pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo įstaigoje. Iš respondentų gauti duomenys pateikti vienuoliktoje lentelėje.

11 lentelė

Vadovų nuomonė apie veiksnius, kurie prisidėtų prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento efektyvaus įgyvendinimo (N=30)

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Vadovas ir jo asmeninis pavyzdys.	19	10	1	-	-
Pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį.	19	11	-	-	-
Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas internete, skelbimų lentoje ir pan.	4	16	8	2	-
Susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimas.	5	17	5	2	-
Nuolatinis pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.	6	16	8	-	-
Sudaryta kompetentinga etikos komisija ar taryba.	4	9	9	8	-
Kita	2	-	-	-	-

Ikimokyklinių įstaigų vadovai, kaip ir auklėtojai (žr. 8 lentelė, p. 50) visiškai sutinka arba sutinka, kad siekiant efektyvaus pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo, būtinas vadovo asmeninis pavyzdys bei pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį. Vadovai taip pat, kaip ir auklėtojai, pažymi, kad pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimui pasitarnautų nuolatinis jo atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas ir susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas dokumento įgyvendinimas. Anot R. Braslauskienės ir A. Norvilienės (2014), susirinkimai yra vienas iš patogiausių ir veiksmingiausių būdų aptarti, nagrinėti konkrečias problemas. Vadovų ir pedagogų nuomonė išsiskiria apie dokumento viešinimą ir sudarytą etikos komisiją ar tarybą. Vadovai mano, kad pedagogų etiką reglamentuojančio

dokumento viešinimas prisideda prie jo efektyvaus įgyvendinimo ir abejoja, kad sudaryta etikos komisija ar taryba gali užtikrinti dokumento funkcionavimą įstaigoje. Remiantis analizuotais pedagogų etiką reglamentuojančiais dokumentais, sudarytos etikos komisijos ar tarybos funkcija yra svarstyti nusižengimus, pateikti rekomendacijas dėl tolimesnės darbuotojo ateities, o ne tiesiogiai prisidėti prie dokumento realizavimo švietimo organizacijoje. Ikimokyklinių įstaigų vadovai pateikė minčių, kas prisidėtų prie dokumento įgyvendinimo: „Pedagogo prestižas visuomenėje“ (V6); „Visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas“ (V28). Pastarajai idėjai pritaria ir didžioji dauguma tyrime dalyvavusių auklėtojų (žr. 51 p.).

Paskutiniuoju anketos klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų vadovų nuomonę apie visuotinai pripažinto dokumento, kuris reglamentuotų pedagogų etiką, reikalingumo Lietuvoje.

Remiantis gautais duomenimis, ikimokyklinių įstaigų vadovai, kaip ir auklėtojai, palaiko idėją, kad šalyje reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas, kuris užkirstų kelią interpretacijoms ir būtų standartas kiekvienai švietimo įstaigai. Už tai, kad reikia visuotinai pripažinto pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento pasisakė 24 tyrime dalyvavę ikimokyklinių įstaigų vadovai. Nedidelė dalis (6 respondentai) tyrime dalyvavusių vadovų galvoja, kad kiekviena ikimokyklinė įstaiga turi išlaikyti savo unikalumą ir puoselėti bendruomenei priimtinas vertybes, principus ir nusistatyti organizacijai būdingas etikos bei elgesio normas.

Apibendrinti duomenys, gauti iš surinktų anketinių apklausų ikimokyklinių įstaigų vadovams, **atskleidė, kad:**

- Pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas nėra paliekamas nuošalyje, su jo turiniu yra supažindinami pradedantys įstaigoje dirbti auklėtojai, tačiau pasitaiko iškylančių problemų, kurios siejamos su **žmogiškaisiais faktoriais**: asmenybė, požiūris, stereotipai, elgesys, vertybinės nuostatos, santykiai su kitais.

- Vadovai pritaria, kad pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas prisideda prie jo efektyvaus įgyvendinimo, tačiau išlieka dalis įstaigų, kuriose vadovai nėra linkę viešinti šio dokumento visai bendruomenei. Apsiribojama tuo, kad tik įstaigos darbuotojai supažindinami su etikos normomis.

- Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento sudaryme nėra įtraukiami visi bendruomenės nariai. Dažniausiai dokumento kūrime dalyvauja pedagogai, vadovai ir kiti administracijos darbuotojai, kurie patys turės vadovautis šio dokumento turiniu, puoselėti numatytas vertybes ir principus.

- Vadovų nuomone, ikimokyklinėje įstaigoje pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra svarbus ir įgyvendinamas, kadangi darbuotojai juo vadovaujasi savo darbe ir

laikosi pateiktų etikos normų. Vadovai įsitikinę, kad pedagogų etikos normų laikymasis prisideda prie pedagogo įvaizdžio gerinimo bendruomenėje, skatina pasitikėjimą dirbančiais su jaunąja karta.

- Ikimokyklinių įstaigų vadovai kaip ir auklėtojai mano, kad siekiant sėkmingo pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo, svarbiausia yra dirbančiųjų pedagogų sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį bei tinkamas vadovų pavyzdys. Dokumento funkcionavimui svarbūs susirinkimai, kuriuose būtų aptariamasi dokumento įgyvendinimas bei nuolatinis dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.*

- Vadovai, kaip ir auklėtojai pripažįsta, kad reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas, kuris užkirstų kelią interpretacijoms, būtų standartas kiekvienai švietimo įstaigai ir joje dirbantiems pedagogams.*

DISKUSIJA

Magistro darbe išskiriamos problemos ir jų sprendimo būdai, įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (etikos kodeksą, aprašą, normas, taisykles) ikimokyklinėse Šiaulių miesto įstaigose. Problemų ir sprendimo būdų nustatymui tyrime buvo naudoti dokumentų turinio analizės bei anketinės apklausos auklėtojams ir vadovams instrumentai, derinti kokybiniai ir kiekybiniai metodai.

Analogiškų tokio pobūdžio tyrimų nepavyko rasti, kadangi magistrantas, vykdydamas tyrimą, rėmėsi mokslinės, vadybinės, filosofinės, psichologinės, įstatyminės, pedagoginės, tyrimų metodologijos ir kitos literatūros analize. Šiuo pagrindu vykdė pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų analizę ir parengė anketas ikimokyklinių įstaigų pedagogams ir vadovams. Todėl išsami lyginamoji duomenų interpretacija yra neįmanoma. Tačiau, galima aptikti dalinių fragmentinių sutapimų, jeigu bus lyginama su kitų mokslininkų atliktais tyrimais. Mokslininkų (Ozturk S., 2010; Shapira-Lishchinsky O., 2010; Kraskauskaitė D., Zuzevičiūtė V., 2012) atlikti tyrimai atskleidžia, kad pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra svarbus švietimo įstaigose, reikalingas siekiant užkirsti neetiško elgesio apraiškas bendrojo lavinimo ir aukštosiose mokyklose.

Atlikta dokumentų analizė magistro darbe išryškino tai, kad pedagogų etiką reglamentuojantys dokumentai orientuojasi į pagalbą pedagogui teisingai priimti sprendimus darbinėje veikloje ir pateikia dorovinio elgesio gaires. Dažniausiai šie dokumentai neturi numatytų įgyvendinimo priemonių, t. y. paliekami savieigai, kur svarbiausią vietą užima pedagogo asmeninis sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį ir kultūrą. Tai yra traktuojama kaip pagrindinė dokumento įgyvendinimo problema, kadangi neretai, tokiu atveju, dokumentai paliekami nuošalyje ir užmirštami iki incidento. Pastebėta, kad pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus būtų tikslinga atnaujinti pagal Lietuvos švietimo strategijos 2013 – 2022 m. nustatytus principus bei atidžiai peržiūrėti vertybes ir principus, kurie jau yra pateikti dokumente, išsiaiškinti jų sampratą bei reikšmingumą įstaigos bendruomenei.

Gauti rezultatai iš auklėtojų anketinės apklausos parodė, kad jie savo gyvenime vadovaujasi pedagogų etikos normomis, kurios pateiktos pedagogų etiką reglamentuojančiuose dokumentuose, laikosi dorovinių principų ir vertybių vykdydami savo pareigas. Tai parodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose auklėtojai yra atsakingi už savo elgesį ir savo sąmoningumu prisideda prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento funkcionavimo.

Ikimokyklinių įstaigų vadovų anketinės apklausos duomenys atskleidė, kad pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra svarbus įstaigos gyvenime ir nepaliekamas nuošalyje, kadangi jo pagalba galima puoselėti pagarbos principu paremtus tarpusavio santykius, etišką elgesį,

gerinti mikroklimatą. Esminėmis problemomis, įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, vadovai laiko žmogiškuosius faktorius: asmenybę, požiūrį, stereotipus, elgesį, vertybines nuostatas, santykius su kitais.

Auklėtojų ir vadovų nuomone, pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemų sprendimui svarbiausia: auklėtojų sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį bei pedagogų tinkamas pavyzdys. Taip pat įgyvendinimui svarbūs susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas dokumento funkcionavimas įstaigoje bei pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.

Tyrimo ribotumai ir rekomendacijos tolesniems tyrimams.

Pirmiausia svarbu suprasti, kad pedagoginės etikos problematika slypi daugialypiame kontekste. Dėl to, tyrėjo pasirinkta metodologija ir metodika neapėmė visos tyrimo problemos sprendimo. Pasirinkti tyrimo instrumentai – anketinės apklausos, tik iš dalies atskleidė slypinčias, pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų, įgyvendinimo problemas bei galimus sprendimo būdus. Pažymėtini tyrimui būdingi ribotumai, atsirandantys taikant kokybinio ir kiekybinio tyrimo metodologija paremtus metodus, nes neįmanoma atsiriboti nuo visiško subjektyvumo, interpretuojant gautus rezultatus. Anketinėse apklausose vadovams ir auklėtojams galėjo būti pateikta daugiau atviro tipo klausimų. Vadovų buvo galima klausti, koku pagrindu atsirado pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas įstaigoje, ar po tam tikro incidento, ar siekiant užbėgti nepageidaujamiems įvykiams už akių (t. y. žvelgiant į ateitį). Į tyrimo lauką buvo galima įtraukti ne tik įstaigos vadovus ir auklėtojus, bet ir paslaugų gavėjus – tėvus, kurių nuomonė būtų padėjusi atskleisti problemas iš kitos perspektyvos. Taigi, tolesnės mokslinės studijos galėtų apimti lopšelio-darželio bendruomenės apklausą. Kiti tyrimai galėtų apimti ir tas ikimokyklinės įstaigas, kurios neturi pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų. Tai atskleistų, kokiais būdais tose ikimokyklinėse įstaigose yra užtikrinamas pedagogų etiškas elgesys, koks mikroklimatas vyrauja tarp bendruomenės narių.

Antra, akivaizdu, kad ikimokyklinių įstaigų vadovai ir pedagogai nuolatos susiduria su etinėmis dilemomis, kurios kelia klausimą, kaip pasielgti vienoje ar kitoje situacijoje (pvz. suteikti antrą šansą ar ne, palaikyti šeimos prašymą ar remtis švietimo įstatymais, pridengti kolegą ar vadovautis nurodymais ir t. t.). Šių dilemų sprendimui gali palengvinti etiką reglamentuojantis dokumentas, tačiau, ar visuomet juo remiasi darbuotojai, ar jų turinys ir pateiktos normos tikrai aktualios ir funkcionalios. Todėl kituose tyrimuose būtų aktualu išryškinti socialinį konstruktyvizmą, t. y. pedagogo asmeninės patirties įprasminimo vadovaujantis etikos normomis darbinėje ir visuomeninėje veikloje reikšmingumą. Tokiu atveju būtų nagrinėjamas dokumento turinys, t. y. jame pateiktų normų reikšmingumas ir įgyvendinimas.

IŠVADOS

Išanalizavus mokslinės, vadybinės, filosofinės, psichologinės, įstatyminės, pedagoginės literatūros šaltinius ir ikimokyklinių įstaigų pedagogų etiką reglamentuojančius dokumentus, bei apibendrinus anketinės apklausos, kurioje dalyvavo ikimokyklinių įstaigų vadovai ir auklėtojai rezultatus, galima daryti tokias išvadas:

1. Pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas ir jame pateiktos normos prisideda prie teisingų sprendimų priėmimo, tarpasmeninių santykių, paremtų pagarba ir abipusiu pasitikėjimu puoselėjimo, etiško elgesio, kuris grindžiamas aukščiausiomis žmoniškumo vertybėmis ir doroviniais principais palaikymo, švietimo organizacijos teigiamo mikroklimato kūrimo. Tačiau dokumentas susiduria su įgyvendinimo problemomis, kai jam neskiriama dėmesio ir jis paliekamas savieigai, nenumatant įgyvendinimo priemonių.

2. Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų dokumentai, reglamentuojantys pedagogų etiką, orientuojasi į pagalbą dirbančiajam tinkamai elgtis įstaigoje, priimti teisingus sprendimus, palaikyti abipusiu pasitikėjimu paremtus santykius su kitais ir neprarasti autoriteto visuomenėje. Dokumentai nėra apkrauti sunkiais terminais, jų paskirtis ir tikslai aiškūs, suprantami, deklaruojamos vertybės ir principai būdingi pedagogo profesijai, o įgyvendinimas dažniausiai patikėtas pedagogo atsakomybei.

3. Auklėtojų anketinė apklausa atskleidė, kad įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą, Šiaulių miesto ikimokyklinėse įstaigose, akivaizdžių problemų neaptinkama, kadangi auklėtojai gerai išmano dokumento turinį, deklaruojamas etikos normas, žino, kokie vertybiniai principai yra puoselėjami įstaigoje ir jais vadovaujasi ne tik savo tiesioginiame darbe, bet visose gyvenimo srityse.

4. Ikimokyklinių įstaigų vadovai pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinime kylančias problemas sieja su žmogiškaisiais faktoriais: asmenybė, požiūris, stereotipai, elgesys, vertybinės nuostatos, santykiai su kitais.

5. Ikimokyklinių įstaigų vadovai ir auklėtojai mano, kad siekiant sėkmingo pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento įgyvendinimo, svarbiausia yra dirbančiųjų pedagogų sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį ir tinkamas vadovų pavyzdys. Dokumento funkcionavimui svarbūs susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas dokumento įgyvendinimas ir nuolatinis dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas. Vadovai vertina dokumento viešinimą kaip vieną iš efektyvaus įgyvendinimo būdų, o auklėtojai mano, kad dokumento funkcionavimą sėkmingiau užtikrina sudaryta kompetentinga etikos komisija.

6. Vadovai, kaip ir auklėtojai pripažįsta, kad reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas, kuris užkirstų kelią interpretacijoms, būtų standartas kiekvienai švietimo įstaigai ir joje dirbantiems pedagogams.

7. Gauti tyrimo rezultatai patvirtina išsikeltą hipotezę, kad pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemos ir jų sprendimo būdai priklauso nuo dirbančiųjų sąmoningumo, t. y. siejasi su žmogiškaisiais faktoriais.

REKOMENDACIJOS

Atlikto tyrimo rezultatai ir padarytos išvados leidžia formuluoti tokius siūlymus:

Švietimo politikams:

- Siūloma parengti visuotinai pripažintą pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (pvz. kodeksą), kuris akcentuotų svarbiausius vertybinius principus, inspiruotų etišką elgesį ir užkirstų kelią galimoms interpretacijoms.

Ikimokyklinių įstaigų vadovams:

- Palaikyti teigiamą įstaigos kultūrą ir mikroklimatą, demonstruojant tinkamą pavyzdį savo darbuotojams.

- Su pedagogų/darbuotojų etiką reglamentuojančiu dokumentu supažindinti visus bendruomenės narius, o tam patogiausias būdas – dokumento viešinimas internetinėje lopšelio-darželio svetainėje.

- Inicijuoti pedagogų/darbuotojų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimą, atsakingai peržiūrint deklaruojamas vertybes ir principus, jų reikšmę, papildyti naujais principais, kurie pateikiami naujuose švietimo dokumentuose.

Auklėtojams:

- Dalyvauti pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinime ar jo sudaryme.
- Puoselėti pagarbą ir pasitikėjimu grįstus tarpasmeninius santykius, kadangi jų dėka kuriamas švietimo įstaigos mikroklimatas.

Institucijoms, rengiančioms pedagogus:

- Supažindinti būsimą pedagogą su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu, kad studentas galėtų apsvarstyti savo vertybinius principus ir palyginti, ar jie sutampa su pedagogo profesijai būdingomis vertybinėmis nuostatomis.

LITERATŪRA

1. Alič C., Benec Č. E., Burjek J. ir kt. (2016). *Ethical values for preschool children: research study*. Prieiga per internetą: http://vrtec.leila.si/download/ethics_for_preschool_children.pdf [žiūrėta: 2016 m. balandžio 10 d.].
2. Amonašvilis Š. (2009). *Gyvenimo mokykla: mokyklos tiesa*. Vilnius: Andrena.
3. Anangisy W. A. L. (2010). Promoting teachers ethics in colleges of teacher education in Tanzanija: Practices and challenges. *African Journal of Teacher Education*, Vol. 1, No. 1, psl. 64 - 77.
4. Banks S. (2003). From oaths to rulebooks: a critical examination of codes of ethics for the social professions. *European Journal of Social Work*, Vol. 6(2), 133-144.
5. Baranauskienė I. (2014). Teorijos ir praktikos sąsajos jungtinės II pakopos socialinio darbo studijų programos mokslinės tiriamosios praktikos procese. Vilnius: UAB „BMK Leidykla“.
6. Bereišienė R. (2012). Kurkime pedagogų etikos kodeksą. *Dialogas*, Nr. 11. Prieiga per internetą: <http://www.dialogas.com/laikrastis/2012/11/kurkime-pedagogu-etikos-kodeksa/> [žiūrėta: 2016 m. vasario 18 d.].
7. Beržinskas G. (2006). *Vadovo asmenybės ugdymo etika*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
8. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
9. Brady, L. (2011). Teacher Values and Relationship: Factors in Values Education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36 (2). Prieiga per internetą: <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1523&context=ajte> [žiūrėta: 2015 m. gruodžio 12 d.].
10. Braslauskienė R., Norvilienė A. (2014). *Ikimokyklinio ugdymo įstaigų administravimas ir vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
11. Campbell E. (2010). Ethical knowledge in teaching: A moral imperative of professionalism. *Education Canada*, Vol. 46(4).
12. Cibulskaitė N. (2000). Humaniškumo samprata šiuolaikinės ugdymo paradigmos plotmėje. *Pedagogika*, Nr. 42.
13. Cohen L. (2010). *A guide to teaching practice*. London, New York: Routledge.
14. Colnerud G. (2006). Teacher ethics as a research problem: syntheses achieved and new issues. *Teachers and Teaching: theory and practice*, Vol. 12, No. 3.
15. Curtis, D. M. (2006). *Everything I wanted to know about teaching law school, I learned from being a kindergarten teacher: ethics in the law school classroom*. Prieiga per internetą: <http://digitalcommons.law.byu.edu/elj/vol2006/iss2/3/> [žiūrėta: 2015 m. gruodžio 12 d.].

16. Creswell J. W. (2009). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles (Calif.): SAGE.
17. Čiarnienė R. (2011). *Organizacijų vadybos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
18. *Ethical and practice standards* (2006). Prieiga per internetą: https://www.oct.ca//media/PDF/Standards%20Poster/standards_flyer_e.pdf [žiūrėta: 2015 m. gruodžio 20 d.].
19. Feenei S. (2010). Ethics today in early care and education review, reflection, and the future. *Young children*, Vol. 65.
20. Fisher Y. (2013). Exploration of values: Israeli teachers' professional ethics. *Social Psychology of Education*, Vol. 16.
21. Fisherman G. E., Tefera A. A. (2014). Qualitative inquiry in an age of educationalese. *Education Policy Analysis Archives* Vol. 22 No. 7. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.14507/epaa.v22n7.2014> [žiūrėta: 2016 m. kovo 17 d.].
22. Gedvilienė G. (2008). *Ko reikia šiuolaikiniam mokytojui? Aktualus mokytojų kvalifikacijos tobulėjimo turinys: mokomoji knyga mokytojams*. Vilnius: Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija.
23. Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. (2007). *Edukologija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
24. Grey D. (2009). *Pirmoji pagalba mokytojui*. Vilnius: Tyto alba.
25. Griffin D. (2011). *Lyderystės ištakos: Saviorganizacijos ir etikos sąsajos*. Londonas ir Niujorkas [i.e. Kaunas] : Vitae Litera.
26. Gumuliauskienė A. (2014). *Švietimo politikos įgyvendinimas švietimo organizacijų kaitos sąlygomis*. Vilnius: BMK leidykla.
27. Guščinskienė J. (2002). *Organizacijų sociologija*. Kaunas: KTU.
28. Jerome E. M., Hamre B. K., Pianta R. C. (2008). Teacher–Child Relationships from Kindergarten to Sixth Grade: Early Childhood Predictors of Teacher-perceived Conflict and Closeness. *Social Development*, Vol. 18(4).
29. Jorutytė I., Budreikaitė A. (2005). Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. *Pedagogika*, 76, p. 56–63.
30. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
31. Jovaiša L. (2011). *Edukologija: I tomas*. Vilnius: Agora.
32. Jovaiša L. (2012). *Edukologija: II tomas*. Vilnius: Agora.
33. Juodaitytė A., Karžinauskienė R. (2007). Kokybės vadybos principų raiška mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procese. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 9.

34. Keser S., Kocabas I., Yirci R. (2013). The Ethical Perceptions of Elementary School Teachers in the Triple Perspective of Classification of Ethics. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 4(3).
35. Kyburienė L. (2006). *Klasės valdymo psichologiniai aspektai : praktinių patarimų knyga mokytojams ir studentams - būsimiems mokytojams*. Kėdainiai [i. e. Kaunas]: Kauno kolegijos leidybos centras.
36. Kraskauskaitė D., Zuzevičiūtė V. (2012). Švietimo organizacijų vadyba: etikos kodekso vaidmens interpretacija. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367187234965/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> [žiūrėta: 2016 m. sausio 5 d.].
37. Kuusisto E., Tirri K., Rissanen I. (2012). Finish Teachers' Ethical Sensitivity. *Education Research International*. Prieiga per internetą: <http://www.hindawi.com/journals/edri/2012/351879/> [žiūrėta: 2016 m. vasario 18 d.].
38. Lakis J. (2008). *Konfliktų sprendimas ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
39. *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“*. Vilnius.
40. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. (2011). Vilnius.
41. Luobikienė I. (2004). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
42. Maslow A. H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
43. Misevičius V. (2008). *Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai*. Kaunas: Technologija.
44. Moswela B., Gobagoba M. (2014). Ethics education adherence by teacher trainees during teaching practice: A Botswana perspective. *Educational Research and Reviews*, Vol. 9, No. 7, p. 199 - 207. Prieiga per internetą: http://www.academicjournals.org/article/article1399388193_Moswela%20and%20Gobagoba.pdf [žiūrėta: 2016 m. vasario 19 d.].
45. Neifachas S. (2008). *Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva*. Vilnius: UAB CIKLONAS.
46. Novelskaitė A. (2015). *Mokslinės veiklos etika Lietuvoje : teorinės, empirinės ir praktinės apibrėžtys mokslinių tyrimų, akademinės autorystės, etikos vadybos ir kituose kontekstuose: mokslo monografija*. Vilnius: UAB "Vaibra".
47. *OECS Generic Teachers' Code of Ethics*. (2005). Prieiga per internetą: <http://www.oecs.org/edmu-documents/teachers/123-oecs-generic-teachers-code-of-ethics-march-2005/file> [žiūrėta: 2015 m. gruodžio 21 d.].

48. Ozturk S. (2010). The opinions of preschool teachers about ethical principles. *Child Care & Early Education Research Connections*. Prieiga per internetą: <http://www.researchconnections.org/childcare/resources/26065> [žiūrėta: 2016 m. vasario 12 d.].
49. Palidauskaitė J. (2011). *Valstybės tarnautojų etikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
50. Patuškienė E., Glinskienė R. (2008). Profesinės etikos institucionalizavimo įtaka individo adaptacijai organizacijoje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (12).
51. Paulavičiūtė A. (2004). *Verslo etikos būklė Lietuvoje*. Vilnius: Ciklonas.
52. *Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija*. (2012). Vilnius.
53. Poisson M. (2009). *Questionnaire on codes of conduct for primary school teachers*. Prieiga per internetą: http://teachercodes.iiep.unesco.org/teachercodes/contact/Questionnaire1_ENG.pdf [žiūrėta: 2016 m. kovo 19 d.].
54. Pruskus V. (2013). Vertybės ir kultūrinis identitetas komunikacijos kontekste. *Logos*, Nr. 76. Prieiga per internetą: http://litlogos.eu/L77/Logos_77_159_166_Pruskus.pdf [žiūrėta: 2016 m. balandžio 10 d.].
55. Pruskus V., Lukoševičius V. (2009). *Organizacijų kultūra*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
56. Shapira-Lishchinsky O. (2010). Teachers' critical incidents: Ethical dilemmas in teaching practice. *Teaching and Teacher Education*.
57. Skujienė G., Steponėnienė A. (2007). *Šeimos etika*. Vilnius: Rosma.
58. Stulpinienė I. (2014). *Humanistinės pedagogikos manifestas: Mokytojo garbės ir tarnystės kodeksas*. Vilnius: Andrena.
59. Šimanskienė L. (2008). *Organizacinės kultūros diagnostikos metodika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
60. Targamadžė V. (2009). Organizacijos kultūra kaip potencialus ugdymo tobulinimo veiksnys. *Logos*, 61. Prieiga per internetą: http://litlogos.eu/L61/Logos_61_185_191_Targamadze.pdf [žiūrėta: 2016 m. sausio 5 d.].
61. *Teachers' Code of Ethics and Practice*. (2012). Prieiga per internetą: <http://education.gov.mt/en/resources/documents/teachers%20resources/teachers%20code%20of%20ethics%20en.pdf> [žiūrėta: 2015 m. gruodžio 12 d.].
62. Thomas L. (2012). New possibilities in thinking, speaking and doing: Early childhood teachers' professional identity constructions and ethics. *Australasian Journal of Early Childhood*, Volume 37 Number 3.
63. Trakšėlysis K., Martišauskienė D. (2013). Pedagogų profesionalizacijos aspektai modernioje visuomenėje. *Tiltai*, 2.

64. *Vaiko teisių konvencija*. (1995). Vilnius.
65. *Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija*. Vilnius.
66. Vanagas P. (2004). *Visuotinės kokybės vadyba*. Kaunas: Technologija.
67. Vasiljaviėnė N. (2006). *Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos*. Vilnius: UAB CIKLONAS.
68. Vyšniauskas G. (2004). Globalinės etikos beiėškant. *Etika globalizacijos sąlygomis*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
69. Zakarevičius P. (2011). *Organizacijų vadyba*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
70. Želvys R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
71. Žemaitis V. (2005). *Etikos žodynas*. Vilnius: Rosma.
72. Žydžiūnaitė V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos : mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Etiką reglamentuojantys dokumentai Šiaulių miesto ikimokyklinėse įstaigose

Nr.	Ikimokyklinės įstaigos pavadinimas	Dokumento pavadinimas	Naudojamas tyrime
1.	Lopšelis-darželis "Aukšinis raktelis"	Etikos normos	Taip
2.	Lopšelis-darželis "Ažuoliukas"	Etikos aprašas	Taip
3.	Lopšelis-darželis "Coliukė"	Etikos kodeksas	Taip
4.	Lopšelis-darželis "Eglutė"	Etikos kodeksas	Taip
5.	Lopšelis-darželis "Ežerėlis"	Etikos taisyklės	Taip
6.	Lopšelis-darželis "Gintarėlis"	Etikos aprašas	Taip
7.	Lopšelis-darželis "Gluosnis"	Etikos normos	Taip
8.	Lopšelis-darželis "Klevelis"	Etikos kodeksas	Taip
9.	Lopšelis-darželis "Kūlverstukas"	Etikos kodeksas	Taip
10.	Logopedinis lopšelis-darželis	Etikos kodeksas	Taip
11.	Lopšelis-darželis "Pupų pėdas"	Etikos kodeksas	Ne
12.	Lopšelis-darželis "Pušėlė"	Etikos normos	Taip
13.	Lopšelis-darželis "Salduvė"	Etikos kodeksas	Taip
14.	Lopšelis-darželis "Saulutė"	Etikos kodeksas	Taip
15.	Lopšelis-darželis "Sigutė"	Etikos kodeksas	Taip
16.	Lopšelis-darželis "Trys nykštukai"	Etikos kodeksas	Taip
17.	Lopšelis-darželis "Žiburėlis"	Etikos aprašas	Taip
18.	Lopšelis-darželis "Žibutė"	Etikos normos	Taip
19.	Lopšelis-darželis "Žilvitis"	Etikos aprašas	Taip
20.	Lopšelis-darželis "Žiogelis"	Etikos kodeksas	Taip

ANKETA IKIMOKYKLINIŲ ĮSTAIGŲ PEDAGOGAMS (AUKLĖTOJAMS)

Gerb. Respondente,

Šia apklausa siekiama išsiaiškinti auklėtojų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto Ugdymo mokslų ir socialinės gerovės fakulteto Edukologijos (švietimo vadyba) studijų programos magistrantas.

Apklausa ANONIMINĖ, nei vardo, nei pavardės rašyti nereikia!

Jūsų nuomonė labai svarbi, todėl prašau atsakyti į kiekvieną anketos klausimą.

Iš anksto dėkoju už dalyvavimą apklausoje ir linkiu sėkmės!

Pasirinkto atsakymo variantą žymėkite taip arba įrašykite savo nuomonę.

1. Jūsų nuomone, pedagogo etika yra (įrašykite).....

.....

2. Ar buvote supažindinta/s su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu (kodeksu, aprašu, normomis ir pan.), kuomet pradėjote dirbti šioje ikimokyklinėje įstaigoje? (Pasirinkite vieną atsakymą).

Taip

Ne

3. Kokios Jūsų žinios apie pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą Jūsų švietimo įstaigoje? (Pasirinkite vieną atsakymą).

Galimi atsakymo variantai	
Puikios, savo darbe dažnai vadovaujuosi šiuo dokumentu.	☐
Geros, įdėmiai perskaičiau, kai pradėjau dirbti šioje įstaigoje.	☐
Vidutinės, truputį peržiūrėjau, kai pradėjau dirbti.	☐
Blogos, tik girdėjau, kad mūsų įstaiga turi tokį dokumentą.	☐
Labai blogos, nieko nesu girdėjusi/ęs apie šį dokumentą.	☐
Kita (įrašykite).....	☐
.....	

4. Kokie asmenys turėtų būti įtraukti, sudarant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą? (Galimi keli atsakymo variantai).

Vadovai

Pedagogai

Tėvai arba tėvų atstovai

Administracijos darbuotojai

Socialiniai partneriai

Auklėtiniai

5. Kada svarbu vadovautis pedagogine etika? (Galimi keli atsakymo variantai).

Esant darbe

Esant viešumoje

Esant namuose

Visose gyvenimo srityse

Kita (įrašykite).....

6. Įvertinkite visus teiginius.

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente pateiktos etikos normos man padeda tinkamai elgtis.	☐	☐	☐	☐	☐
Vadovaujuosi savo asmeninėmis vertybėmis ir principais, o ne nurodymais pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente deklaruojamos vertybės sutampa su manosiomis.	☐	☐	☐	☐	☐
Vadovas savo asmeniniu pavyzdžiu ir žodžiais skatina elgtis pagal pedagogų etikos normas.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etikos normos užtikrina etišką elgesį įstaigoje.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Kas, Jūsų nuomone, prisideda prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento efektyvaus įgyvendinimo? (Įvertinkite kiekvieną atsakymo variantą).

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Vadovas ir jo asmeninis pavyzdys.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas internete, skelbimų lentoje ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas pedagogų etiką reglamentuojančio dok. įgyvendinimas.	☐	☐	☐	☐	☐
Nuolatinis pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaryta kompetentinga etikos komisija ar taryba.	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐
.....					
.....					
.....					

8. Ar reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas? (Pasirinkite vieną atsakymą).

- Taip, tai būtų aiškus dokumentas be vietos interpretacijoms.
- Ne, tegul kiekviena ikimokyklinė įstaiga susikuria savo pedagogų etikos dokumentą.

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS

ANKETA IKIMOKYKLINIŲ ĮSTAIGŲ VADOVAMS

Gerb. Respondente,

Šia apklausa siekiama išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų vadovų nuomonę apie pedagogų etiką reglamentuojančių dokumentų įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto Ugdymo mokslų ir socialinės gerovės fakulteto Edukologijos (švietimo vadyba) studijų programos magistrantas.

Apklausa ANONIMINĖ, nei vardo, nei pavardės rašyti **nereikia!**

Jūsų nuomonė labai svarbi, todėl prašau atsakyti į kiekvieną anketos klausimą.

Iš anksto dėkoju už dalyvavimą apklausoje ir linkiu sėkmės!

Pasirinkto atsakymo variantą žymėkite taip arba įrašykite savo nuomonę.

4. Kaip supažindinate naują darbuotoją su pedagogų etiką reglamentuojančiu dokumentu (kodeksu, aprašu, normomis ir pan.)? (Galimi keli atsakymo variantai).

Atsakymo variantai	
Nusiunčiu darbuotojui dokumentą el. paštu.	☐
Paduodu darbuotojui į rankas spausdintą variantą ir prašau, kad atsakingai susipažintų.	☐
Pasakau žodžiu, kad įstaigoje reikia elgtis etiškai.	☐
Nesiimu jokių priemonių, pasitikiu pedagogo sąmoningumu ir jo elgesiu.	☐
Kita (įrašykite)	☐
.....	
.....	

5. Kur viešinamas Jūsų įstaigos pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas (kodeksas, aprašas, normos ir pan.)? (Galimi keli atsakymo variantai).

- Internetė   Skelbimų lentose   Niekur
- Kita (įrašykite) .....

3. Kokie asmenys buvo įtraukti sudarant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą (kodeksą, aprašą, normas ir pan.)? (Galimi keli atsakymo variantai).

- Vadovai   Pedagogai   Tėvai arba tėvų atstovai
- Administracijos darbuotojai   Socialiniai partneriai   Ugdytiniai
- Kita (įrašykite) .....

4. Kokios yra pagrindinės problemos įgyvendinant pedagogų etiką reglamentuojantį dokumentą ikimokyklinėje įstaigoje? (Įrašykite).

.....

.....

5. Įvertinkite visus teiginius.

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Darbuotojai sulaukia sankcijų už etikos normų nesilaikymą, kurios pateiktos pedagogų etiką reglamentuojančiame dokumente.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etiką reglamentuojantis dokumentas yra reikšmingas įstaigos darbuotojams.	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai vadovaujasi pedagogų etikos normomis.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etikos normų laikymasis gerina pedagogo įvaizdį bendruomenėje.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etikos normos užtikrina etišką elgesį įstaigoje.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etikos normomis vadovujamasi tik iškilus probleminei situacijai.	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kas, Jūsų nuomone, prisideda prie pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento efektyvaus įgyvendinimo? (Įvertinkite kiekvieną atsakymo variantą).

Atsakymo variantai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Vadovas ir jo asmeninis pavyzdys.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogo sąmoningumas ir atsakomybė už savo elgesį.	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento viešinimas internete, skelbimų lentoje ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Susirinkimai, kuriuose būtų aptariamas pedagogų etiką reglamentuojančio dok. įgyvendinimas.	☐	☐	☐	☐	☐
Nuolatinis pedagogų etiką reglamentuojančio dokumento atnaujinimas, prie kurio prisidėtų kiekvienas pedagogas.	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaryta kompetentinga etikos komisija ar taryba.	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐

7. Ar reikalingas visuotinai pripažintas pedagogų etikos kodeksas? (Pasirinkite vieną atsakymą).

- Taip, tai būtų aiškus dokumentas be vietos interpretacijoms.
- Ne, tegul kiekviena ikimokyklinė įstaiga susikuria savo etikos normas.

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS